

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
ВСП ЛЬВІВСЬКИЙ КОЛЕДЖ «ІНФОКОМУНІКАЦІЇ»
НУ «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

Студентська
мовна конференція
«Мовна політика
та мовна ситуація в Україні»

Львів

8 листопада 2019 рік

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
ВСП ЛЬВІВСЬКИЙ КОЛЕДЖ «ІНФОКОМУНІКАЦІЇ»
НУ «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

**МОВНА ПОЛІТИКА
ТА МОВНА СИТУАЦІЯ В УКРАЇНІ**

Збірник тез
Студентської мовної конференції

8 листопада 2019

Львів

2019

МОВНА ПОЛІТИКА ТА МОВНА СИТУАЦІЯ В УКРАЇНІ.
Матеріали Студентської мовної конференції. Тези доповідей
учасників конференції. – Львів: ВСП - Львівський коледж
«Інфокомунікації», 2019р. – 161сторінка

У збірнику розміщені тези доповідей студентів, учасників
конференції. Тези друкуються у редакції авторів.

Редакційна колегія:

Башкатова Н.М.

Вишемірський С.

Добровольський С.

Звір П.

Сімка Р.

Відповідальний за випуск: Добровольський С.

ВСП-Львівський коледж «Інфокомунікації»

НУ «Львівська політехніка»

Мовна Конференція
«МОВНА ПОЛІТИКА ТА МОВНА СИТУАЦІЯ В УКРАЇНІ»

Зміст:

1 Худяк І.М. Державна мова як засіб формування національної свідомості українського суспільства	6
2 Тушницька С.М. Здійснення мовної політики в українському суспільстві	10
3 Бобик С.А. Мова як головний чинник націєтворення	14
4 Паскур С.В. Українська мова за кордоном	18
5 Івахів І.Б. Мовна ситуація в медійному просторі	22
6 Богущ А.А. Суржик як проблема сучасної української мови	27
7 Полодюк О. Молодь та державна мова	32
8 Боднар Л.Б. Молодіжний сленг	38
9 Кравчук У.Ю. Як само ідентифікуватися в умовах сучасної мовної ситуації?	42
10 Мирош В.І. , Груник А.Р. Стан української мови у різних сферах суспільного життя	47
11 Марко Н.І. Проблема двомовності. Історичний контекст	54
12 Рихлік А.А. Українська мова в сучасному культурному просторі Східної України	58
13 Любежаніна І. В. Двомовність в Україні	61
14 Пажина К.А. Сучасні питання мовної політики в Україні	64
15 Куртяк Д. Мова і молодь	67
16 Виджак Н.С. Суржик як проблема сучасної української мови	71
17 Мовна Л.І. Молодіжний сленг як мовне явище в сучасній Україні	74
18 Силюк А.О. Українська мова у світі	77
19 Башко Н.А. Сленг і спілкувальний етикет сучасного українського студентства	82
20 Кіщак В.І. Мова - основа самозбереження нації	86
21 Межівник С.В. Культура мовлення сучасного студента	89

Мовна Конференція
«МОВНА ПОЛІТИКА ТА МОВНА СИТУАЦІЯ В УКРАЇНІ»

Зміст:

22 Прокодянич С.С. ,Мовна політика України	94
23 Земан Р.В. Проблеми сучасного українського мовлення	100
24 Дудченко В. , Ключников О. Новий правопис на шляху до Smart-суспільства	105
25 Ковальчик І.З. Мова - основа самозбереження нації і держави	108
26 Належита К.П. Суржик як проблема сучасної української мови	112
27 Ткаченко М. Українська ономастика, сучасні реалії та виклики	116
28 Єрошик К.С. Національномовна фонетична оболонка імен як один із засобів сприяння національній самоідентифікації особистості	121
29 Рижий О.С. Мовні процеси та їх вплив на формування духовної та мовленнєвої культури молоді	124
30 Вовк С.В. Проблема двомовності. Погляди з минулого	128
31 Стецьків У. Мова як суспільне явище	131
32 Дацко В.В. Мовний аспект гібридної війни в Україні	134
33 Мельник Л. А. Кущик О. О., Мовний жаргон. Рух мови у часі та просторі	136
34 Шелюх С. Білінгвізм як загроза національної безпеки	142

ДЕРЖАВНА МОВА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Худяк І.М., студентка

Науковий керівник: Соболевська О.Б.

(Педагогічний коледж ЛНУ ім. Івана Франка)

На сучасному етапі актуальність даної теми є очевидною, оскільки це обумовлено складними процесами розбудови незалежної Української держави, творення української політичної нації.

Мова – це не лише засіб спілкування, а й головний чинник консолідації нації, оскільки забезпечує єдність, вільний і культурний розвиток національної спільноти, стоїть на сторожі збереження національної ідентичності, здорового духовного та ментального розвитку, а отже, виступає могутнім засобом зміцнення національної свідомості. У державотворчому процесі мова, поряд із внутрішніми консолідуючими чинниками, виконує й зовнішню функцію, яка полягає у виокремленні держави з-поміж інших країн, в утвердженні нації і держави серед багатомовної спільноти. Отже, творення української нації вимагає розв'язання фундаментальних питань мовної сфери, щоб така нація ґрунтувалася на засадах української національної державності [2].

У суспільстві, де переважає корінний етнос і панує його мова, як, наприклад, у країнах Європи, зазначені функції мови поєднуються гармонійно. В цих державах мова, по суті, виступає еталоном державної самодостатності, самоцінності й неповторності. Але в Україні склалася інша ситуація: втративши свободу, тривалий час перебуваючи у складі інших держав, українська нація позбулася можливості повноцінно користуватися своєю мовою. Внаслідок заборон і дискримінації, адміністративно-силового тиску, якому піддавалася українська мова упродовж останніх трьох з половиною століть, значна частина українського населення, в тому числі етнічних українців, відчужена від використання рідної мови як засобу національної комунікації та головного

інструменту консолідації нації. Особливо дається взнаки спадщина тривалого домінування в Україні російської мови, яка й сьогодні впливає на мовну ситуацію в державі.

Мова як елемент етносу – важливий чинник його існування. Вона проявляється у збереженні національного колориту, у піснях, літературі, фольклорі тощо. З допомогою мови відбувається передача етнічного нащадкам, обмін етнічним з іншими культурами світу. Зазіхання на будь-який елемент етносу, чи будь-які культурні цінності зі сторони іншого народу може призвести до міжетнічних і міжнаціональних конфліктів [1, с.253].

В процесі національної ідентифікації велику роль відіграє мовна самоідентифікація кожної особистості, бо саме вона стає чинником консолідації суспільства та двигуном розбудови сильної, демократичної та незалежної країни. Мова стає знаряддям, завдяки якому суспільство може захистити власні інтереси, історію, традиції. Відсутність національної мови є однією з найбільш серйозних перешкод, яку необхідно перебороти при створенні національної ідентичності. Тому державна мова стає тим гвинтиком, який має поєднати всі частини такої країни, як наша.

Якщо порівняти ситуацію з державною мовою сьогодні та п'ять років тому, можна побачити, що престиж та соціальна значимість української мови зросли. Для сучасної молоді створюються такі умови, що, якщо вони бажають зробити кар'єру, особливо це стосується державних установ, вони повинні вільно володіти державною мовою, що звичайно підвищує зацікавленість молодого покоління у вивченні мови. В цьому контексті доречно буде пригадати слова Кочергана М.П., який вважає, що коли «етнічна група усвідомлює свою мовну єдність та своєрідність і пов'язує з цим усвідомленням позитивні емоції, мова буде прищеплювати її носіям почуття патріотизму» [3, с.9]. Тому однією з умов стабільного розвитку такої поліетнічної держави, як сучасна Україна, стає повага до мови рідної і мови державної [4, с.54].

Враховуючи сучасну мовну ситуацію в Україні, вироблення мовної єдності – процес надзвичайно складний. Поки що політики та суспільство довго і важко йдуть до розуміння мови як основи формування політичної нації, засобу зміцнення національної свідомості. За всі роки незалежності проблема мови є предметом спекуляцій різних політичних сил під час виборчих кампаній.

Сьогодні свідоме використання української мови – це демонстрація громадянином лояльності до Української держави, своєї національної свідомості та самоідентифікації з українською нацією. Натомість відмова від використання української в публічному просторі є свідченням несформованої чи іншої національної самоідентифікації. Громадяни, що зухвало демонструють зневагу та знехтують мову, ніколи не будуть лояльні й до самої України як національної держави [5, с.42].

Вільне опанування всіма громадянами України мови – це, як підтверджує багатовіковий досвід держав світу, запорука міжетнічної злагоди, єдності і стабільності суспільства, ефективного функціонування держави, позитивного її сприйняття як повноцінного і незалежного суб'єкта світової спільноти. Українці, як етнічна нація, мають підтримувати відродження культурної самобутності національних меншин, а національні меншини, у свою чергу, мають доброзичливо ставитися до української культури і, в міру можливого, сприяти її відродженню. В аспекті освіти і виховання кожний громадянин України, незалежно від його етнічного походження, має знати державну мову, історію держави, Конституцію України, підтримувати незалежність та поважати її символіку. Україна має бути найвищою цінністю для всіх її громадян як їхня спільна батьківщина в існуючих кордонах. За цих умов етнічні меншини об'єднуються у справі державотворення з основною українською нацією, не втрачаючи своєї етнічної самобутності.

Отже, виходячи з вищезазначеного, нагальною постає потреба формування і реалізації виваженої, цілеспрямованої державної мовної політики, що передбачала б захист та підтримку національної мови, забезпечувала

розвиток і функціонування мов етнічних меншин. Суть заходів держави на підтримку української мови полягає не в її насильному нав'язуванні, а в тому, щоб надати громадянам України, які раніше були позбавлені свободи вибору, можливість вільно опанувати рідну мову і свідомо вивчити державну мову з урахуванням перспектив, які відкриває її знання для самовдосконалення, самореалізації та повномасштабного здійснення конституційних прав. Потрібен системний, наполегливий і відповідальний пошук виважених компромісних рішень, здатних забезпечувати подальший розвиток української мови та водночас сприяти побудові правової демократичної держави [2].

Українська мова як фактор формування нації є невід'ємним державницьким атрибутом і відіграє роль загальнонаціональної цінності державотворення. Державність української мови є ключовим чинником консолідації українського суспільства, формування сучасної української нації, символічним уособленням української державності, гарантією збереження національної ідентичності українського етносу і державної єдності України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Горбач О. Н. Історико–політичні аспекти етнонаціональ- них відносин / О. Н. Горбач // Вісн. Львівської комерційної академії / [ред. кол.: Гелей С. Д. , Тімченко О. П. , Сова А. О. та ін.]. – Сер.: Гуманітарні науки. – Львів: Вид-во Львівської комерційної ака- демії, 2010. – Вип.9. – С. 251–256.
2. Ковальов Д. Державна мова як засіб формування національної свідомості українського суспільства. URL: <https://bandera.lviv.ua/derzhavna-mova-jak-zasib-formuvannja-nacionalnoji-svidomosti-ukrajinskoho-suspilstva/>
3. Кочерган М.П. Мова як символ соціальної солідарності // Мовознавство. – 2003. – №1. – С. 3-10.
5. Чеховська М.М., Шлапаченко В.М. Мова як чинник національної безпеки // Серія: Право. – №3 (61). – 2018 . – С. 39-45.

ЗДІЙСНЕННЯ МОВНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Тушницька С.М., учениця

Науковий керівник: Хоцяновська Г.О.

(Малехівська ЗОШ I-II ступенів)

Мовна політика — сукупність ідеологічних постулатів і практичних дій, спрямованих на регулювання мовних відносин у країні або на розвиток мовної системи у певному напрямі. Основи державної мовної політики визначаються Конституцією України.

Після здобуття Україною незалежності мовна політика здійснювалася більше на папері, була декларативною. А, як відомо, відсутність цілеспрямованої мовної політики як важливої частини загальнонаціональної політики — це також політика. Єдиним важливим здобутком тих років стало підтвердження у новій Конституції України 1996 р. статусу державної для української мови і тлумачення цього статусу Конституційним судом України.

Мовна політика часів президента Ющенка

Великі надії українського суспільства на зміну мовної політики покладалися на новообраного президента Ющенка.

На жаль, вони виправдалися лише частково. 2005-2010 р. р. характеризується не лише намаганнями втілити положення статті 10 Конституції України про всебічний розвиток і функціонування української мови як державної в усіх сферах суспільного життя на всій території України, але й непослідовністю, суперечливістю і, значною мірою, декларативністю.

У червні 2005 р. Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення запропонувала для підписання «Меморандум між телекомпаніями та Національною радою України з питань телебачення і радіомовлення про співпрацю, спрямовану на розбудову національного інформаційного простору».

Боротьба між двома підходами, проукраїнським і проросійським, до державної мовної політики загострилася після парламентських виборів у березні 2006 р., перемогу на яких здобула Партія регіонів, і поступово переходила до гарячої фази.

В.Ющенко, починаючи з другої половини 2006 р., докладав багато зусиль для забезпечення конституційних гарантій українській мові, але обмеженість повноважень нерідко перетворювали його ініціативи на риторику.

У листопаді 2007 р. В.Ющенко видав два укази про Міжнародний конкурс з української мови імені Петра Яцика (третій – у жовтні 2008 р.), якими засновано 14 щорічних стипендій Президента України переможцям цього конкурсу. Стипендії почали виплачуватися з 1 січня 2009 р.

На початку 2008 р. Президент запропонував урядові опрацювати питання щодо створення спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань державної мовної політики (Указ «Про деякі питання розвитку державної мовної політики»).

«Лебединою піснею» В.Ющенка як Президента України став Указ «Про Концепцію державної мовної політики». Це один із найкращих мовних актів України останнього 20-річчя. Указ було видано 15 лютого 2010 р., але на сайт цей документ було виставлено 22 лютого того ж року, за два дні до закінчення каденції В.Ющенка.

Більшість мовних ініціатив В.Ющенка не були виконані.

Мовна політика часів президента Януковича (2010-2014)

Період президентства В.Януковича у мовній політиці характерний швидкими і рішучими діями. Вже через два місяці після інавгурації були зроблені перші кроки. Щоб розчистити дорогу для нового законодавства, було зроблено спробу скасувати згадану «Концепцію державної мовної політики».

Друга законодавча спроба теж виявилася невдалою для проросійських реваншистів. Відтак на світ Божий винесено законопроект «Про засади державної мовної політики» авторства Сергія Ківалова і вже згадуваного

В.Колесніченка. Незважаючи на численні протести громадськості, пікети й мітинги довкола парламенту та негативні експертні висновки, незважаючи на баталії, які розгорнулися у сесійній залі, у липні 2012 р. цей документ став законом, хоча й був проголосований із грубими порушеннями Регламенту Верховної Ради.

Після парламентських виборів опозиція рішуче заявила про свої наміри скасувати закон «Про засади державної мовної політики», який називали нелегітимним, псевдозакonom, недозакonom, тощо. А вперше обрана до Верховної Ради України партія Всеукраїнського об'єднання «Свобода» майже всю каденцію чинила обструкцію будь-кому, хто пробував з парламентської трибуни виступати по-російськи.

Мовна політика часів президентства Турчинова і Порошенка (2014-2019)

Саме в період Турчинова, 23 лютого 2014 р., депутати ухвалили закон «Про визнання таким, що втратив чинність, Закону України «Про засади державної мовної політики». Однак О.Турчинов не підписав цей закон, внаслідок чого він не набув чинності.

Уже за президентства Петра Порошенка 57 народних депутатів України звернулися з поданням до Конституційного Суду України щодо відповідності Конституції України скандального закону Ківалова-Колісніченка «Про засади державної мовної політики». У жовтні 2014 р. Конституційний Суд почав розгляд «мовного» закону.

19 січня 2017 року у Верховній Раді було зареєстровано законопроект «Про державну мову», підготовлений групою науковців і громадських активістів під керівництвом доктора юридичних наук Володимира Василенка. Після розгляду в профільному комітеті законопроект отримав назву «Про забезпечення функціонування української мови як державної» (5670-д). Його ухвалення у Верховній Раді стало передумовою зміцнення позицій державної мови і створення на його основі відповідних програм.

У лютому 2018 року Конституційний суд зрештою визнав неконституційним закон «Ківалова-Колесніченка». Відтоді Україна не мала жодного закону про мовну політику держави.

Основними рішеннями Президента Порошенка в мовній політиці стали такі: запровадження квот для україномовних пісень на радіо та ТБ; відродження національного кіно; заборона ввезення пропагандистських книг з Росії; новий Закон «Про освіту»; скасування мовного закону «Колесніченка-Ківалова»; повага до мов меншин. Також законотворці ухвалили і чимало податкових пільг для підтримки українського кінематографа.

4 жовтня 2018 року Верховна Рада підтримала в першому читанні законопроект про забезпечення функціонування української мови як державної, а 25 квітня 2019 року ухвалила закон, який деталізує державний статус та вживання української мови. Навколо кожної з понад 2 тисяч правок точилися запеклі баталії між проукраїнськими та проросійськими силами у парламенті.

15 травня 2019 року Президент України Петро Порошенко підписав закон «Про забезпечення функціонування української мови як державної». Вперше мовна політика в Україні стала системною.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кулик В. Мовна політика // Політична енциклопедія.-К.: Парламентське видавництво, 2011.-с.461.
2. Лук'янчук Б. «Русский мир» відступає у своє Підмосков'я. / Богдан Лук'янчук // 7 днів (Черкаси).- 2019.-12 груд. (№50).- с. 2.
3. Марусик Т. Державна мовна політика в Україні останнього десятиліття // Журнал «Універсум» / 3-4 (257-258), 2015.

МОВА ЯК ГОЛОВНИЙ ЧИННИК НАЦІЄТВОРЕННЯ

Бобик С.А., студентка

Науковий керівник: спеціаліст вищої категорії Дичик Л.С.

(КЗ ЛОР "Бродівський педагогічний коледж ім. Маркіяна Шашкевича")

Становлення мови в будь-якому суспільстві – нелегкий процес. У ньому перетинаються найрізноманітніші чинники життя: культура, наука, політика тощо. Сучасна наука, визначаючи залежність розвитку мови від розвитку суспільства, не тільки наголошує на його головній ролі в цьому процесі, а й стверджує, що мова, у свою чергу, впливає на розвиток суспільства, а головне – суспільної свідомості та націєтворення.

«Об’єктивною» ознакою нації є мова. Коли сформувалася українська мова як мова «високої культури»? Внаслідок політичного переходу «українських» еліт у XVI-XVII ст. відбулася перерва у становленні літературної мови, і це призвело до формування нового її варіанту на рубежі XIX-XX ст. Та можна цілком точно сказати, що мовна самоідентифікація українців тут не може ототожнюватися з національною. Якщо становлення української нації буде продовжуватися без української мови та культури, значить, воно відбудеться з іншою мовою та культурою. Становлення нації у принципі неможливе без мови та культури. Нація не може бути безликою і без’язикою, хоч як її не називай – громадянською, політичною, культурною. Для багатьох людей концепт «нація без мови та культури» просто означає націю з іншою мовою та культурою.

Кожен з нас повинен бути свідомим того, що мовна проблема для нас актуальна і на початку XXI століття. Якщо не вжити заходів, то матимемо невтішну перспективу. Найдорожче в народі – мова, це його найхарактерніша риса, найважливіший ідентифікатор, і народ, який прагне зберегти себе, ніколи не зречеться рідної мови. А українці, бач, особливі. Або вони ще не стали нацією, або ж їм ревно «допомагають» плекати цю «особливість». Ілюструють цю думку слова Ліни Костенко: « У всіх народів мова – це засіб спілкування, у

нас це – фактор відчуження. Не інтелектуальне надбання століть, не код порозуміння, не першоеlement літератури, а з важкої руки Імперії ще й досі для багатьох – це ознака націоналізму, сепаратизму, причина конфліктів і моральних травм. Людина розмовляє рідною мовою, а на неї озираються... Глуха ворожість оточує нашу мову, навіть тепер, у власній державі. Ми вже як нацменшина, кожне мурло тебе може образити. Я ж не можу кроку ступити, скрізь привертаю увагу, іноді навіть позитивну, але від цього не легше. Бо в самій природі цієї уваги є щось протиправне, принизливе». Ми спостерігаємо за «модними новинками», але забуваємо те, що нам залишили предки у спадок. Прикладом є «Кобзар» Т.Г. Шевченка, що підсумував усе найвизначніше в українській національній історії, відбив сучасне і накреслив шлях до майбутнього. Заклав основи нової української мови, а разом з нею і літератури. Без цієї великої національної Книги чи існували б українці і досі як народ? Цей приклад переконує у слушності думки: «Народ, що має минуле, має й майбутнє». І що глибше сягають корені національної традиції, то міцніше стоїть дерево національної культури, а тим самим держави і мови.

Ще одним невирішеним питанням є проблема двомовності в державі. Одні є прихильниками того, що в державі має бути лише одна мова – українська, що виконує роль фундаменту, з якого виходить історія, національна ідея, державність нації і врешті-решт доля держави та її нелегкий шлях у майбутнє. Прихильники ж іншої сторони віддають перевагу двомовності, аргументуючи це досвідом багатьох держав заходу, де є подібні впровадження. Звісно, що кожна з цих позицій має свої вагомні «За» і «Проти». Дві державні мови у багатонаціональній державі приводять до знищення мов нацменшин. Парадокс, але, на жаль, нікуди дітися. Закони природи не депутатами писані - це об'єктивна реальність, ігнорувати яку небезпечно. Бо так і до територіального розколу недалеко. Тут напрошується висновок - у нашій державі має бути одна державна мова. Ілюструє думку ставлення греків до такої ситуації. Вони вважали варварами тих, хто погано говорив по-грецьки. В

цьому сенсі наше суспільство майже повністю варварське. Ні справжньої української, ні будь-якої іншої. Справді, «так історично склалося». Сильний тиск русифікації призвів до «мовних» мутацій. Мова - обличчя народу, а воно тяжко знівечене. В такій ситуації держава повинна мати глибоко продуману гуманітарну політику, створювати механізми ефективного впливу, координувати зусилля вчених і митців. Бо за таких деструкцій, у перехідний період, це життєво необхідно - накреслити шляхетні обриси своєї культури. Шанобливе ставлення до мови, піднесення її авторитету людьми, які проживають на цій землі, сприятиме становленню як нації, так і держави. Мова без держави беззахисна, і держава без мови втрачає ознаки суверенітету.

Доленосне і принципове значення для майбутнього української мови і української держави має національна свідомість і мовна гідність. У їхньому формуванні чільну роль має відігравати українська інтелектуальна еліта, а це вище керівництво держави, яке своїм особистим прикладом має утверджувати престиж української мови, нації і держави.

І. Огієнко у своїй праці «рівномовного виховання» зацентрував увагу на ролі і значенні рідної мови в процесі державотворення. Тому його ідеї не перестають бути актуальними для формування свідомого громадянина нашої держави:

- Мова - то серце народу: гине мова - гине народ.
- Народ, що не створив собі соборної літературної мови, не може зватися нацією.
- Стан літературної мови - ступінь розвитку народу.
- Літературна мова - головний двигун культури народу.

Отже, мова - найважливіший маркер національної самоідентифікації в державі та сильний важіль для об'єднання в сильну та непереможну націю. Може видозмінюватися прапор, герб, і навіть, на превеликий жаль, територія. Але, як цитувала Леся Українка, ірландця Томаса Девіса, «нація повинна боронити свою мову більше, ніж свою територію. Втратити рідну мову і перейняти чужу - це найгірший знак

підданства». Скільки ще має пройти часу, перш ніж ми – українці зрозуміємо важливість рідної мови - однієї з наймилозвучніших мов у світі, мови, якою творили Т. Шевченко, І. Франко, Г. Сковорода та інші.

Нехай дороговказом для нас стануть слова геніальної Ліни Костенко:

Слова росли із ґрунту, мов жито,
Добірним зерном колосилась мова.
Вона як хліб. Вона мені свята.
І кров'ю предків тяжко пурпурова.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Костенко Л. Гуманітарна аура нації, або Дефект головного дзеркала/ Л. Костенко// Психологія і суспільство. – 2015 р. –№1.- с.6-15.
2. Огієнко І. Наука про рідномовні обов'язки / - І.Огієнко. – Львів. : «Фенікс», 1995.- с.27-28.

УКРАЇНСЬКА МОВА ЗА КОРДОНОМ

Паскур С.В., студент

Науковий керівник: Башкатова Н.М.

(ВСП ЛК "Інфокомунікації" НУ "Львівська Політехніка")

Українська – одна з найдавніших живих слов'янських мов. Її функціонування та поширеність забезпечена як за рахунок жителів-носіїв мови в Україні, так і за рахунок представників діаспори, які тимчасово або постійно проживають у інших країнах світу. Ще десяток років тому іноземці, які володіють українською мовою, зустрічалися досить рідко: як правило, це були або етнічні українці, які вивчають її як рідну, або філологи, які обрали цю мову для вивчення. Але в багатьох країнах світу є люди, які в рамках професії працюють з українськими партнерами або українськими громадянами. І вони вже усвідомлюють, що з ними потрібно спілкуватися державною мовою. До того ж, безвізовий режим дозволив українцям більше подорожувати і таким чином популяризувати свою мову. Тренд вже зловили в світі: все більше вузів в інших країнах відкривають курси і навіть факультети вивчення української мови. Тож українська мова за кордоном розвивається і цьому сприяють самі українці. В даній доповіді, я хочу розповісти про деякі фактори, які вплинули на просування рідної мови серед іноземців.

Українські діаспори в усьому світі сприяють вивченню мови вже в школі, а таких аж 47 країн. Правда, в більшості випадків – це суботні та недільні школи. При цьому в багатьох державах вивчення фінансується з муніципальних бюджетів цих країн – це Боснія і Герцоговина, Латвія, Казахстан, Киргизія, Молдова, Польща, Румунія і Словаччина та ін. А ось в Туреччині, наприклад, вивчення української оплачують зі шкільного бюджету.

Але найкраще вивчають українознавчі предмети в країнах з великою кількістю етнічних емігрантів – Бразилії, Канаді і США. Правда, не в рамках державних програм, а в суботніх і недільних школах, яких в одній тільки Бразилії налічується близько сотні, фінансуються вони за рахунок церкви,

громади або грошей батьків. Також українську мову і культуру вивчають в Кембриджі, в Українській студії, а в Шанхайському університеті іноземних мов є курс "Українська мова як іноземна".

Українська нація дуже співоча, а українські пісні, здатні вразити іноземних громадян. Такі українські виконавці, як Святослав Вакарчук, Олег Скрипка, Руслана, Джамала вже давно відомі за межами нашої країни, своїми піснями вони прославляють Україну, її мову та культуру. Варто лише згадати гурт "KAZKA" та їхню композицію "Плакала", яка на теперішній час здобула близько 300 мільйонів переглядів на "YouTube" та стала справжнім хітом, впізнаваним у світі. Але не лише українці прославляють нашу мову через пісні. Хочеться згадати про польський гурт « ENEJ» родом із міста Ольштин, створений 2002 року братами Петром і Павлом Солодухами та їхніми польськими друзями, який, окрім пісень польською, виконує українські пісні: найпопулярніша композиція « Радіо Hello», яка нещодавно здобула близько 9 мільйонів переглядів на YouTube. Ще одні любителі української пісні – це литовський дует «Beissoul & einius». Вони були номіновані як група року у Литві, їхня мета: зачарувати литовського слухача українською мовою, найвідоміша їхня композиція «Як ти й сказав». Вартує також згадати американський гурт «Gogol Bordello», заснований ще у 1999 році в Нью-Йорку українцем Євгеном Гудзем, якого сама Мадонна називає своїм улюбленцем. Його пісня «Києве мій» часто звучить на концертах групи і не тільки.

Ні для кого не секрет що українські жінки найбажаніші наречені для іноземців. Тому цей фактор також можна розцінювати, як важливий для поширення української мови у світі. Для того, щоб завоювати українську красуню, іноземці готові заговорити українською. Важко встояти перед пропозицією одружитися від француза або американця, якщо про це він сказав українською мовою. Почувши нашу мову, в іноземних громадян виникає бажання більше пізнати її та приємно дивувати свою дружину, вітаючись українською.

Українська мова, окрім свого державного статусу, в Україні має ще статус регіональної у республіці Молдова, також в окремих регіонах Румунії, а саме: в історичному краї Жудець Мармуреш, Жудець Сучава, та Жудець Тіміш., а ще у 18 населених пунктах Словаччини, у Сербії, Польщі, Угорщині, Хорватії, та статус мови національної меншини у Чехії. В американському окрузі Кук українська мова має "напівофіційний" статус. Так, ще у 2013 році влада округу презентувала нову україномовну програму з інформування населення регіону про податкову політику влади. Ви можете подумати, що тут такого особливого, проте саме українську мову обрали, тому що вона одна з найбільш вживаних мов у цьому районі. Ще українська мова вважається однією із трьох державних у невизнаній республіці Придністров'я.

Українською мовою ведуть ефіри державні міжнародні радіостанції ряду країн, серед яких :Радіо Ватикан — державне радіо Ватикану, веде радіомовлення українською мовою з 1939 року. Станом на 2019 рік виходять дві 19-хвилинні передачі на добу щоденно.

Всесвітня служба Радіо Румунія — державне радіо Румунії, веде радіомовлення українською мовою з 1941 року. Станом на 2018 рік виходить три півгодинні передачі на добу щоденно. Варто зазначити, що в Румунії офіційно з 2018 року 9 листопада також відзначається День української мови.

Радіо Придністров'я — державне радіо невизнаної Придністровської Молдавської Республіки, створене у 1991 році (веде мовлення українською мовою з моменту створення). Радіомовлення ведеться через інтернет. Станом на 2018 рік радіомовлення ведеться 18 годин на добу щоденно.

Polskie Radio dla Zagranicy — державне радіо Польщі, веде радіомовлення українською мовою з 1992 року. Станом на 2018 рік виходять дві передачі (по 10 хвилин та півгодини) на добу щоденно.

Міжнародне радіо Китаю — державне радіо Китайської Народної Республіки, україномовний сайт було запущено у 2008 році. Час від часу з'являються випуски інтернет-радіопрограм.

Отже, українська мова у світі розвивається, поширюється стверджується всупереч намаганням окремих держав чи їх посіпак висміяти нашу мову та викоринити із світового сімейства мов. Сьогодні перед нами стоїть велика місія, поширювати мову серед населення України та цілої планети. Пошук інновацій у викладанні й пропагуванні української мови як іноземної сьогодні є актуальним. Наприклад, у НУ «Львівська політехніка» студенти і викладачі плідно працюють над проектом «Крок до України». 28 березня 2019 року відбувся міжнародний науково-практичний семінар «Українська мова як іноземна: пошук інновацій крізь призму досвіду викладання інших мов», організований в контексті нової державної мовної політики, спрямованої на поширення української мови в Україні і за кордоном. Цей напрям є важливою складовою зовнішньої політики нашої держави, оскільки мова – потужний фактор зміцнення і утвердження авторитету нашої держави за кордоном.

Я впевнений що прийде час, коли від Сан-Франциско до Токіо буде часто звучати українська мова та без проблем ми зможемо почути від громадянина будь - якої країни фразу «Добрий день» або «Хай вам щастить».

ЛІТЕРАТУРА:

1. Чорнопиский І. Чи звучатиме наша мова на Зеленому континенті? // Уряд. кур'єр.- 2005.- 26 трав.- С. 16.
2. Ганудель З. Лінгвістичний атлас українських говорів Східної Словаччини, т. 1—2. Пряшів, 1981—89;
3. Латта В. Атлас українських говорів Східної Словаччини. Пряшів, 1991.
4. Про українську мову на сайті МЗС України Архівовано 25 червень 2006 у Wayback Machine..
5. Інтернет джерела.

МОВНА СИТУАЦІЯ В МЕДІЙНОМУ ПРОСТОРІ

Івахів І.Б., студентка

Науковий керівник: Гавриленко А.Р.

(Львівський коледж транспортної інфраструктури)

Мова є найважливішим засобом спілкування людей, засобом формування й оформлення думки, головною ознакою і символом нації. Існуючи в усній і писемній формі вираження, пройшовши через віки, вона єднає покоління, зберігає духовне єство народу, формує національну свідомість і культуру нації, культуру особистості.

«Мовою єднання, консолідації суспільства на українській землі, а отже, й мовою соціального прогресу може бути тільки українська мова, хоч би тому, що це мова цієї землі і мова більшості її населення, - зазначив І. Ющук, - нею повинні володіти всі, хто хоче бачити Україну незалежною, заможною і справді демократичною батьківщиною не тільки українського народу, а й всіх інших національностей, що живуть у ній. Будь-які спроби ігнорувати українську мову як державну, усунути її із суспільного життя тільки затягнуть нашу духовну і як наслідок - економічну кризу. Адже мова - одна з найважливіших складових державотворення».

Якщо детально промоніторити це питання, то впливає, що в цілому по Україні в усіх сферах громадського життя, крім освіти та частково державного управління, домінує російська мова. В багатьох сферах присутність української є вкрай низькою або тяжіє до нуля, як-то в бізнесі, Інтернеті, сфері послуг, шоу-бізнесі, кіно- та відеопрокати, виробництві телесеріалів тощо.

Всупереч поширюваній певними політичними колами думці про те, ніби в Україні українська мова розвивається за рахунок російської та мов інших національностей, всі неросійські мови, поширені в Україні, в тому числі і українська, були та залишаються донорами для російської мови .

Українська та російська мови в телевізійному ефірі

Відповідно до нової редакції закону «Про телебачення та радіомовлення», частка української мови в мовленні загальнонаціональних каналів має становити 75%.

З метою вирішення мовних проблем у вітчизняному телерадіоефірі 14 липня 2006 року між телекомпаніями та Національною радою з телебачення та радіомовлення було підписано Меморандум про співпрацю, спрямований на розбудову національного інформаційного простору, однією з цілей якого було збільшення в ефірі частки україномовного продукту.

Статтею 6 Меморандуму було визначено, що пріоритетною метою для телеканалів є дотримання у прайм-тайм (у будні дні – сукупний час з 06.00 до 10.00 та з 17.00 до 24.00, у вихідні та святкові – з 9.00 до 13.00 та з 17.00 до 24.00) частки україномовного мовлення.

Восени 2018 року Нацрада провела моніторинг телеканалів на предмет дотримання Меморандуму і дійшла висновку, що „відсоток оригінальної державної мови в ефірі провідних телеканалів протягом тижня становить в середньому близько 75%. Передачі іноземного виробництва переважно озвучені українською мовою, але лише близько 30-40% фільмів іноземного виробництва перекладаються державною мовою”. Однак, згідно умов Меморандуму, до україномовного продукту на першому етапі зараховувались і російськомовні передачі, титровані українською мовою.

Тому експертна група, яка працювала над Мовним балансом, здійснила власні підрахунки, в яких титровані українським текстом російськомовні програми вважались такими, якими вони є за звучанням – російськомовними. Частка україномовних програм, фільмів та серіалів, які виходили в прайм-тайм на шести провідних загальнонаціональних телеканалах в перший тиждень листопада 2006 року, склала 48,2%, а російськомовних – 51,8%.

Далі експертна група також взяла до уваги, що значна частина території України покривається через кабельні мережі міжнародними версіями російських телеканалів. З урахуванням російськомовного прайм-тайму

„Первого Международного”, „РТР-Планеты», „НТВ-Мир” частка російськомовних програм у прайм-таймі українського національного ефіру складає 61,4%, україномовних - 38,6%.

Стовідсотково або здебільшого російськомовними залишаються найрейтинговіші програми, котрі збирають найбільшу аудиторію, а саме телесеріали, гумористичні програми, концерти - транслуються винятково або переважно російською мовою – навіть ті з них, які вироблено в Україні, оскільки продукуються вони на російські гроші насамперед для російських каналів, а в Україні їх демонструють вже після прокату в РФ.

Українська мова в цілому переважає лише в мовленні УТ-1 та державних обласних телерадіокомпаній, які мають вкрай низькі рейтинги та незначну аудиторію. Так, за даними Держтелерадіо, в 2005 році частка української мови в обсязі місцевого телемовлення державних телерадіоорганізацій становила 87,7%, російської – 11,6%.

Становище української мови на українському радіо

У зв'язку з дискусією довкола квотування україномовної музики, Станіслав Свідлов вирішив повторити своє минулорічне дослідження українських радіостанцій.

Я узяв плейлисти з офіційних сайтів ТОП-10 радіостанцій України, і проаналізував їх за мовою, країною виробництва та роками створення. І отримав такі результати: в середньому за денний ефір, ви можете почути 9 україномовних пісень, 62 російських та 73 іншомовних.

Україномовні пісні займають всього 6,12% денного ефіру та 17,76% нічного. Впродовж доби, найбільше україномовної музики в ротації радіостанцій 23,23% з 03:00 до 06:00, найменше 4,97% з 15:00 до 18:00. Найбільше україномовних пісень впродовж доби можна почути на «Радіо Рокс», найменше на «Кісс ФМ». Серед треків вироблених в Україні, радіостанції надають перевагу російськомовним пісням, вони складають 54,62%,

україномовні 27,41%. Хоча серед українських виконавців домінує українська мова.

Прикладів мовних негараздів можна наводити ще багато. Держава мусить уживати заходів для виконання ст. 10 Конституції України та Ухвали Конституційного Суду від 14 грудня 1999 року, що сприятиме піднесенню престижу української мови. Проте не все залежить тільки від держави. Жодні заходи, жодні курси української мови не допоможуть, якщо люди самі не подбають про свою мову.

Для поліпшення ситуації потрібно:

- Зобов'язати урядовців усіх рівнів виконувати ст.10 Конституції України та Ухвалу Конституційного Суду України від 14 грудня 1999 року, яких ніхто не скасовував.
- Запровадити нормальний українськомовний режим на радіо й телебаченні.
- Перевидати великим накладом “Словник власних імен людей” Л. Г. Скрипник та Н. П. Дзятківської, забезпечити ним усі РАЦСи й зобов'язати працівників цих установ дотримуватися рекомендацій словника, а не потурати не зовсім нормальним забаганкам батьків.
- У всіх засобах масової інформації та у видавництвах поновити посади мовних редакторів.
- Повернути в оперні театри українськомовні версії вистав, що є великим надбанням української культури.
- Фільми зарубіжних кіностудій не титрувати, а дублювати українською мовою.

Та все ж таки зростання національної свідомості українців унаслідок Революції гідності і військової агресії Росії проти України, підтримка розвитку української мови й культури з боку влади, відродження «моди на українське» з боку громади привели, серед іншого, до рішень щодо законодавчої підтримки української мови.

Ухвалення змін до закону «Про телебачення і радіомовлення», які встановили квоти на пісні українською мовою, а також українську мову ведення радіоефіру, дещо виправили ситуацію з вживанням української мови в інформаційному просторі.

Українська мова зміцнила свої позиції і в освіті, а от мовна ситуація у побуті та в сфері послуг залежить від регіону – на сході та півдні російська виразно домінує, зазначають дослідники. Українською мовою у побуті і вдома послуговується абсолютна більшість жителів Західної і переважна більшість населення Центральної України. У Києві українською мовою у побуті і вдома послуговується близько 30 відсотків містян, стільки ж постійно вживають російську мову, а більш як третина киян спілкуються обома мовами, зазначають дослідники.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Андрусів С. Страх перед мовою як психокомплекс сучасного українця // Сучасність. – 1995. – №7-8. – С. 34-42.
2. Все про медіа регіонів України : зб. аналіт. ст. – К. : Фонд "Центр "Суспільство"", 2000. – 152 с. 3.
3. Гвоздев В. М. Свобода слова і регіональна преса (на прикладі розвитку сучасного інформаційного ринку Луганщини) / В. М. Гвоздев // Актуальні питання масової комунікації / гол. ред. В. Різун. – К. : Ін-т жур-ки, 2002. – Вип. 3. – Ч. 2. – С. 24–25.
4. Єлісєв Ю., Береза Р. Формування української еліти та її національної самосвідомості: досвід, реалії, перспективи //Вісник державної академії керівних кадрів культури і мистецтв. – 2000. – № 2. – С. 81 – 85.
5. Єрмоленко С. Нариси з української словесності: стилістика та культура мови. – К.: Довіра, 1999. – 416 с.

СУРЖИК ЯК СУЧАСНА ПРОБЛЕМА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Богуш А.А., студентка

Науковий керівник: Макута О.Й.

(ЛК Транспортної інфраструктури)

Усунути деформацію мови,
Очистити її від спотворень,
Повернути нашій мові справжню
народну красу - це справа честі всіх нас...

Олесь Гончар

Для народу, що упродовж століть прагнув визнання, – мова не просто засіб спілкування, а найголовніша форма ідентифікації.

На сьогодні, згідно з останніми даними, 77,8% громадян України – це етнічні українці. Із них 85,2% вважають своєю рідною мовою українську. 10 стаття Конституції України гарантує забезпечення всебічного розвитку і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя, проте на сьогодні існує багато перешкод щодо реального втілення цієї норми. Перша з них, на жаль, низька свідомість у цьому питанні самих українців.

Українці, коли наповнюються патріотичною гордістю, люблять розповідати, що українська одна з наймилозвучніших мов світу. Проте, коли пафос відступає, чомусь дуже часто переходять на російську або користуються суржилом.

Суржилом здавна в Україні називали мішанину зерна – жита, пшениці, ячменю, вівса, а також борошно з такого зерна (тобто не першосортне зерно та низького сорту борошно). Сьогодні словом суржик прийнято називати мову, в якій штучно об'єднані без дотримання літературних норм елементи різних мов.

Первісно термін «суржик» (без додаткових визначень) вживався переважно щодо українсько-російського суржику.

Спілкування суржиком значно спотворює інформацію, оскільки мовець у цьому випадку може вживати слово в лише йому відомому значенні та ще й у формі, яка не відповідає загальноприйнятим граматичним нормам. Отож порозумінню суржик не сприяє.

За даними досліджень Київського міжнародного інституту соціології, у 2003 році "суржикомовність" серед дорослого населення України становила від 2,5 % у Західних областях і до 21,7% у Східно-Центральних областях. За даними репрезентативного опитування, загалом українській мові в Україні віддають перевагу 43,6 % респондентів (показник цей різко коливається від 91,6 % у західному регіоні й 78,0 % у центрально-західному до 14,6% – у східному й 11,3 % – у південному). Схожі дані отримані й під час опитування, проведеного центром "Демократичні ініціативи": лише українською в родині спілкується 37,0 % населення, лише російською – 32,7%, по-різному, залежно від обставин – 26,6 % (на всі інші мови національних меншин припадає лише 0,7 %).

Дослідження, проведене восени 2006 року в межах міжнародного проекту «Мовна політика в Україні: лінгвістичний та антропологічний аспекти та подальші перспективи» містить цитату одного з респондентів: «Это без осознания, это, знаете, когда человек говорит и не осознает, на каком языке он говорит. Вот я говорю, допустим, слово русское, говорю украинское, но четко понимаю, что здесь я говорю по-русски, а здесь по-украински. Когда человек, извините, несет все подряд и не понимает. Он считает, что просто говорит просто на каком-то языке»

Дослідник О. Тараненко зазначає, що «носій суржику намагається максимально наблизити свою мову до російської, що виявляється передусім на лексичному рівні, а неповне збереження в його мовленні української основи, зокрема на фонетичному й морфологічному рівнях пояснюється недостатнім володінням мовця російською мовою». Велика кількість помилок виникає на початковому етапі вивчення будь-якої мови.

Проте мовна практика сприяє формуванню навичок координованого білінгвізму. Особливо швидко й успішно це відбувається в дитячому віці, проте можливо й у дорослої мовносформованої особистості. На превеликий жаль, в українському суспільстві іноді дитина не має такої мовної практики та мовного простору, позбавленого суржику. І це не тільки не дає можливості засвоїти літературний варіант мови, а такою дитиною мовний покруч сприймається як нормальний природний засіб для передачі інформації, оскільки оволодіння мовленням – це для дитини процес копіювання. Так само і дорослий українець не має

іноді умов для мовної практики та людей у своєму оточенні, які володіли б літературним варіантом мови.

Розмірковуючи над шляхами вирішення окресленої проблеми в мовному просторі України, слід зазначити, що це процес повільний, що може тривати не один десяток років. Мовна політика держави має не тільки вимагати використання виключно державної мови, а зосередити увагу на проблемі суржику, тобто наголошувати на використанні саме літературної мови.

Увагу слід приділити, по-перше, мовленню працівників закладів освіти (дитячі садочки, гуртки, школи, коледжі, ЗВО), держслужбовців, журналістів. Дотримання літературних норм для них має бути обов'язковою вимогою. Окремо слід сказати про телепередачі, серіали, гумористичні програми та монологи, оскільки подібний вид контенту передбачає неформальне спілкування та демонстрацію образу людей «звичайних, як усі», образу пересічного українця, що викликає довіру. Режисери більшості подібних розважальних медійних передач не соромляться вдаватися до суржику, начебто демонструючи «живий, розмовний варіант» літературної мови. Це, на мою думку, має контролюватися державою. Можливо, якщо приділяти цьому

увагу, у свідомості звичайного українця суржик буде чимось на зразок жаргону, до якого не слід вдаватись, якщо ти не хочеш справити враження неосвіченої людини. Подібне виховання серйозного ставлення до свого мовлення повинно починатись із родини (коли батьки намагаються спілкуватися виключно літературною мовою), бути в закладах освіти (коли у кожного викладача не буде виникати проблем із проведення лекції державною мовою, і він не буде питати студентів дозволу читати лекцію російською). Також слідкувати за дотриманням літературних норм треба держслужбовцям, працівникам офіційних установ, депутатам місцевих органів управління та Верховної Ради, мовлення яких ми чуємо під час новин та політичних телепередач. Слід згадати про освітній проект у мережі Інтернет, що має назву «Мова – ДНК нації». Він представлений у вигляді інтернет-сайту – ukr-mova.in.ua, на якому розміщена численна кількість цікавих веселих зображень, які демонструють частотні помилки у мовленні сучасних українців. Окремо серед цих зображень виділено розділ «Антисуржик», де є найтипівіші помилки суржикомовних і подано правильний варіант використання слів за сучасними вимогами словників та правопису.

Ще два подібні проекти є на українському телебаченні: «Урок української мови» та «Лайфхак українською». «Урок української мови» подає в науковому стилі теорію з української мови ті пояснює правила української мови, допомагає розібратись зі складними випадками перекладу, використання слів тощо. «Лайфхак українською» робить те саме, але не в науковому стилі. Зазначимо також, що у 2017 році Кабінетом Міністрів України було затверджено постанову, згідно з якою всі держслужбовці

обов'язково мають отримати посвідчення щодо вільного володіння державною мовою

Підсумовуючи, слід сказати, що проблема суржику подібна до проблем екології: вона є значно ширшою і більшою, ніж здається на перший погляд. Скалічена мова отупляє людину, робить її мислення до примітивним. Слово стимулює свідомість, формує її. Формувалася упродовж віків і яку прославили на цілий світ Т. Шевченко, І. Франко, Л. Українка І суржик стає нормою з раннього віку, людина продовжує жити з цим, не помічаючи проблеми та її наслідків. Тому українцям слід починати боротися із цим, адже мова- це літопис духовного життя народу, його розум, естетичний смак.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Великий тлумачний словник української мови. Київ, 2006.
2. Сербенська О. Суржик: «низька мова», безлад чи мовна патологія? Мовні конфлікти і гармонізація суспільства. Київ, 2002.
3. Масенко Л. Суржик: між мовою і язиком. Київ : Києво-Могилянська академія, 2011. 135 с.
4. Труб В.М. Явище «суржику» як форма просторіччя в ситуації двомовності. Мовознавство. 2000. № 1. С. 54.
5. Бестерс-Дільгер Ю. Мовна політика та мовна ситуація в Україні. Аналіз і рекомендації. Київ: Києво-Могилянська академія, 2008. 364 с.
6. Тараненко О.О. Українсько-російський суржик: статус, тенденції, оцінки, прогнози. Мовознавство. 2008. № 1. С. 14–30.
7. Шульц Сюзанна. Іспанська: жива мова. Коли спангліш стає основною мовою. URL: <https://myvic.com.ua/ispanska-zhiva-mova-kolispanGLISH-staye-osnovnoyu-movoyu>
8. Мова – ДНК нації. URL: <https://ukr-mova.in.ua/>

МОЛОДЬ ТА ДЕРЖАВНА МОВА

Полодюк О., студентка

Науковий керівник: Вербовська О.В.

(ВСП ЛК "Інфокомунікації" НУ "Львівська Політехніка")

“Молодь і державна мова!” Ну як? Ви відчули ту силу, те почуття поваги?

Чому, коли ти кажеш гучно та гордо: “Це моє покоління, це моя мова!”, то в тебе починає співати душа? Чому?

Тому, що тут зійшлися дві стихії”. Молодь і мова. Хіба може бути щось сильніше? Так ось, щоб зрозуміти зв'язок молоді і державної мови, треба спочатку зрозуміти, що таке мова і що таке молодь.

Молодь — це хвиля! Хвиля, яка йде. Хвиля, якій підвладне все, яку неможливо зупинити, вставити в будь-які рамки, яка заповонила вулиці міста, яка розправляє свої могутні крила, це хвиля, яка є вічно.

А що таке мова? Мова — це все! Мова — це душа. Моя душа, Ваша душа. Душа всієї країни! Мова — це полум'я. Полум'я наших сердець! Полум'я, яке гріє вірних та спопеляє ворогів. Полум'я, яке горітиме, скільки б його не гасили! Полум'я, яке вже тисячоліття світить нам у пільмі!

Тож хіба можна розірвати молодь і мову? Мова — це корені. А молодь — це плід! Але іноді плоди забувають про свої корені, від чого стає дуже гірко...

Треба дивитись правді в очі. А правда каже, що тепер в Україні серед молодих людей десь лише 40% спілкуються державною мовою.

Чому нікому не спаде на думку почати з себе? Так! Почати налагоджувати становище в країні з себе. Стежити за собою в усьому.

А про державну мову я взагалі мовчу! Коли ви востаннє спілкувалися державною мовою? Звичайно, в школі, в коледжі або по роботі. Та лише по тричотири речення в день. І це все? І це наша культура?

Скажіть відверто, чи не соромно вам! Звичайно, ви можете сказати мені: “Ось розумна знайшлася!!! Ну, якщо ти така розумна, то скажи, коли, Україна нарешті, встане з колін?”

А тоді, коли наша рідна державна мова і молодь зіллються в одне! Хіба ж ви ще не зрозуміли, що молодь не може жити без рідної мови, як не може існувати на білому світі і мова без молоді.

Можливо, хтось мені скаже відбувається процес взаємозбагачення культур, обмін інформацією, загальнолюдські цивілізаційні процеси.

Так, ми рухаємося до гурту розвинених держав, хочемо увійти¹ у світову спільноту. Але світу не потрібна така досить поганенька копія Швеції, йому потрібна Україна з її самобутньою красою, красою людей і красою їхньої мови. Йому потрібні наші Шевченки і Кондратюки, Вєрнадські і Довженки.

Погляньмо, хто ж промовляє з телевізорів, радіоприймачів, розповідає про “нашу житуху” і “жизнь звезд” на сторінках молодіжної преси.

90% усіх молодіжних програм — музичні, програми іншої тематики, якщо й передаються, то вони як правило насичені музикою.

Мовна культура — це надійна опора у вираженні незалежності думки, розвиненості людських почуттів, у вихованні діяльного, справжнього патріотизму.

Одним із таких відхилень є молодіжний сленг— такі молодіжні, жаргонні слова та вирази, яких нема в жодному словнику і які характерні для людей певних професій. Але зараз сленг став типовим явищем, його використовують майже всі люди планети.

З одного боку, це, негативне явище, бо воно “засмічує” літературну мову. Мова стає грубою, погано сприймається, робиться чужою і не дуже зрозумілою для оточення але сприймається. Але й без сленгу неможливо: його використовує в розмовах майже вся молодь. Ми вважаємо, що цими словами нам яскравіше вдається висловити свої думки, емоції, почуття.

Досить часто доводиться бачити в транспорті групу молодих людей, які, жваво спілкуючись вживають у розмові хитромудрі, незрозумілі, а буває, й жахливі слова. Молоде покоління стає дедалі не зрозумілішим,

Часто ми стаємо свідками поширеного мовного нігілізму, вираженого в такій формі: “Яка різниця, як говоримо!” Виявляється, що люди, які недбало ставляться до своєї мови, позбавлені й почуття власної гідності. Виховані в атмосфері стереотипів, бездумної масової культури, вони не можуть бути творцями оригінальних, непересічних ідей.

Кожна мова має Свою специфіку, несе свою енергію. Мова нації формує менталітет нації. І тому, коли нам нав’язали чужу мову, через неї частина російськомовних українців увібрала й властиве російському менталітету ставлення до Батьківщини, родини, моральних цінностей.

Погляньмо, як, наприклад, російська мова вплинула на наше ставлення до праці. Адже в Росії “работать” (від. слова “раб”) — зовсім не те, що в Україні “працювати”. Російське “руководить” “водить рукой”) значно відрізняється від нашого “керувати”. Ось і виходить, що ми зараз відстаємо від інших народів, наприклад литовців, естонців, латишів, естонців, латишів, які звільнилися від «русскоязычия» і від російського ставлення до праці.

Тільки рідна мова може налаштувати на плідну працю впродовж тижня. Наприкінці тижня в нас день відпочинку, не для дії називається — “неділя”. У росіян же весь тиждень — це «неделя». Якщо перший день тижня в нас логічно зветься “понеділком”, тому що настає після неділі (по неділі), то їхнє, запозичене у нас “Понедельник” свідчить тільки про нелогічність російської мови.

Я вірю, що мине пора духовного скам’яніння. Настане час, коли ми нарешті зрозуміємо, що живемо у величній землі — Україні і в ній має зацвісти рідна мова — українська.

Кожна епоха соціального розвитку ставить свої завдання щодо змісту освіти рідною мовою. Адже рідній мові належить чи не найважливіша роль у формуванні особистості.

За роки комуністичного експерименту наша країна зазнала величезних збитків національній культурі, бо українська мова цілеспрямовано витіснялась з ужитку, і в науці, і в управлінській діяльності, і в побуті. Робилося все можливе, щоб український народ перестав бути самим собою й асимілювався в “единый русский народ”. Людині, яка зберегла знання рідної мови, відразу отримувала ярлик “націоналіст”.

Досвід української діаспори в Канаді також дає підстави для роздумів над проблемою рідної мови. Загальновідомо, що в переважній більшості українських сімей у цій країні, навіть у 3-му й 4-му поколіннях емігрантів, у домашньому спілкуванні збережено чистоту рідної мови. У них, як правило, вимова чистіша, ніж в окремих депутатів Верховної Ради України, що свідчить про їхню високу самосвідомість.

Дещо дивним, на перший погляд, є ставлення до національних шкіл у нас і в Канаді. Для національних меншин, що проживають на території нашої держави, створено спеціальні школи, де викладання ведеться їхньою рідною мовою — російською, болгарською, польською, румунською, угорською тощо. А в Канаді, де українців у деяких і провінціях нараховується 6 — 10%, українських шкіл нема, і не тому, що уряд перешкоджає цьому, а через прозаїчну причину: канадці українського походження вважають нерозсудливим ігнорувати державну мову і штучно відмежовуватися від англomовного оточення. Багато українських шкіл створено в США, але діти відвідують їх по суботах, бо в інші дні вони навчаються в звичайних американських школах, де у вжитку єдина для всіх державна мова — англійська, тобто її американський варіант.

Згідно з прийнятим 1989 року Верховною Радою України Законом про мови, українській мові в Україні надано державний статус. Після століть утисків, заборон і переслідувань, насильницького відчуження українців від мови настав час, коли українська мова дедалі більше посідає належне їй місце.

Українська мова, враховуючи кількість тих, хто нею користується, стоїть десь на 15 — 20-му місці у світі. Це одна з найрозвиненіших мов світу. Надзвичайно багатий її словниковий склад, і він інтенсивно збагачується.

Коли людина знає багато мов — це чудово. І поваги заслуговують усі мови, бо немає мов “вищих” і “нижчих”. Але знати й шанувати мову рідного народу, знати державну мову й користуватися нею — це не тільки обов’язок, а й найперша потреба кожної справді культурної людини.

Мало виходить українською мовою книжок, газет у коридорах українських навчальних закладів часто можна почути замість української російську мову.

Настав час розширити функції української мови у сферах буття українців і утвердити її в побуті як основний засіб спілкування всіх громадян України.

Що дає молоді вивчення державної мови?

По-перше, можливість реалізувати всі свої права і свободи в межах української держави на виборах, державних, виробничих посадах (незалежно від етнічного походження і віросповідання).

По-друге, реалізувати творчий потенціал у всіх сферах культурно-освітнього життя.

По-третє, мати доступ до джерел духовності, культури, науки, літератури, мистецтва. традицій, а також можливість постійно урізноманітнювати свій світ відповідно до соціальної ролі.

По-четверте, відчувати єдність з землею, на якій живеш, з народом-творцем і носієм української мови; мати почуття комфортності й усвідомлення

того, що ти є спадкоємець і носій історичної пам'яті — однієї з найдавніших мов і культур.

Треба дивитися на десятиліття вперед. Ставлення української держави, як і її молоді, до української мови та до освіти не повинне бути байдужим.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Святослав Караванський. «Практичний словник синонімів української мови»
2. Іван Вихованець. «Розмовляймо українською»
3. «Тлумачний словник української мови. 20000 слів і словосполучень»

МОЛОДІЖНИЙ СЛЕНГ

Боднар Л.Б., студентка

Науковий керівник: Деміхова С.В.

(Педагогічний коледж ЛНУ ім. Івана Франка)

Лексичний склад нашої, як і будь-якої іншої, мови містить велику кількість сленгових утворень, що відповідають певним соціальним та професійним групам людей. Сленг – це не шкідливе утворення мови, яке вульгаризує усну мову, а органічна та, деякою мірою, необхідна частина цієї системи. Він розвивається, змінюється дуже швидко. Це утворення, яке може як легко утворитися, так і зникнути. Ці всі зміни відбуваються для спрощення усної мови та її розуміння. Його використовують у різних сферах суспільного життя. Це важлива частина мови, яка допомагає «тримати» її «живою».

Молодіжний сленг є засобом спілкування людей, об'єднаних віком, та й то досить умовно. Носіями сленгу є, як правило, люди 12 – 30 років. Однак, ми не можемо погодитися з думкою деяких дослідників, що сленг обслуговує лише незначні життєві ситуації, бо охоплює практично всі галузі життя, описує практично всі ситуації, крім нудних, оскільки сленгове слово народжується як результат емоційного ставлення мовця до предмета розмови. Молодій людині важливо не тільки "що сказати", але і "як сказати", щоб бути цікавим оповідачем.

Сленг займає проміжне становище між усім відомими словами і виразами для неформального спілкування і лексикою вузьких соціальних груп. Тому в англійській лексикографії проблема полягає не в тому, щоб відокремити сленг від жаргону й аргю, а в тому, щоб зафіксувати перехід слів зі сленгу в розмовну мову (popular speech).

Загалом межа між живою, розмовною мовою та сленгом була і є дуже рухливою, перехідною. Часто статус слова змінюється, і те, що, у 60-80х роках ХХ століття вважалося сленгом, тепер стало частиною повсякденного словника людей. Мова дуже чутлива до змін у політиці, ідеології, науці, духовній

культури, тому й сленг, як один із її складників, надзвичайно швидко зазнає змін. Сленгові новоутворення можуть бути стилістично нейтральні та стилістично знижені. Саме на цих поняттях ґрунтується взаємозв'язок між культурою мовлення та сленговою лексикою. Стилiстично нейтральні сленгові новоутворення не засмічують мови, а стилістично знижені вважають явищем негативним. У переважній більшості випадків, коли йдеться про молодіжний сленг, люди звертаються саме до тих лексичних одиниць, які є стилістично зниженими. Таким чином, під молодіжним сленгом ми розуміємо сукупність постійно трансформованих мовних засобів високої експресивної сили, що використовуються в спілкуванні молодими людьми, які перебувають у фамільярних, дружніх відносинах.

Молодіжний сленг є неоднаковим відповідно до спілкування. Наприклад, у студентському середовищі побутують такі лексичні одиниці: друшляти (прогулювати пари), гуртак, братська могила (гуртожиток), Степанида, Баба Степа, стіпуха (стипендія) тощо.

У сленговому мовленні школярів трапляються слова, що відображають шкільні буденні явища та проблеми: хвіст (заборгованість), шпора, шпаргалка (зрозуміло і без пояснення), плавати (погано знати матеріал), йти на шпорах (списувати), врубитись (зрозуміти), засипатись (не скласти іспити).

Отож, практично кожна група людей, яких об'єднують спільні інтереси, має свій особливий тип мовлення, який реалізується у сленгових новоутвореннях і є притаманним лише цій групі. Це свідчить про те, що молодіжний сленг не є цілісною системою і включає в себе загально молодіжний жаргон, що характеризує мову певного покоління, і спеціальні молодіжні сленги.

Англійська мова все більше й більше входить у наше життя і просто не може оминати таке явище, як молодіжний сленг, впливаючи на формування нових лексем. Проте, слід зазначити, що вплив англійської на молодіжну субмову є закономірним явищем. Слово крейзі (божевільний), яке досить часто

трапляється у мовленні сучасної молоді, є прямим запозиченням із англійської *crazy* (божевільний) зі збереженням значення. Подібно утворились слова: спікати (англ. *speak*) – говорити, бег (англ. *bag*) – сумка, паті (*party*) – вечірка, фазер (*father*) – батько, мазер (*mother*) – мати, мані (*money*) – гроші, піпли (*people*) – люди, месег (*message*) – повідомлення та ін.

Однією з цікавих особливостей молодіжного сленгу є зміна значення лексем літературної мови, що додає мовленню іронічного забарвлення. Наприклад, базар у літературній мові – торгівля на відкритому місці, у молодіжному мовленні це слово має зовсім інше значення, а саме – мовлення; дієслова: запльовуватись, грузити, кінчатися, стріляти, висіти, наїжджати, доганяти, солянка мають цілком розбіжне значення у літературній та сленговій мовах.

Ще один із прийомів, що застосовується у молодіжному мовленні – це заміна слів їх семантичними синонімами, тобто такими, що мають не зовсім доречний смисловий відтінок. Наприклад, замість словосполучення: «іди сюди» вживається: «мігруй сюди» тощо.

Молодіжному мовленню також властива велика кількість вигуків, форм вітання, прощання та привітання: *хай!* (*Hi!*), *Хелоу!* (*Hello*), *Бай!* (*Bye!*), *чірс* (*cheers*), *ХеніБьоздей* (*HappyBirthday*), *Сюрпрайз!* (*Surprise!*), *окей* (*okay*), *ноу проблемс* (*no problems*), *ноу* (*no*), *сенкс* (*thanks*), *сопі* (*sorry*), *соу світ* (*sosweet!*), *супер* (*super*), *файн* (*fine*), *кул* (*Cool*), *крейзі* (*Crazy*), *найс* (*Nice*) [2].

Головною причиною зміни ролі і статусу молодіжного сленгу в системі мови вбачаємо у відчуженні людей від національної культури в обох її іпостасях (народної та елітарної професійної). Цей процес прискорюється, по-перше, через подальшу дискредитацію всього українського в усіх сферах життя суспільства, що, в свою чергу, спричиняє подальше укорінення комплексу меншовартості з таким основним його наслідком, як відсутність гідності, по-друге, через денаціоналізацію пострадянського суспільства, що залишається одним із стрижнів сучасної політики в державі.

Проте відчуження від культури – не специфічно український процес. Він має тотальний характер. Справа не просто в активізації жаргону (що було б нормальним і безпечним явищем в межах певної субкультури). Справа у глобальній кризі національної культури, й у зв'язку з цим – втраті основних ціннісних орієнтирів людини, як потенційно (генетично) запрограмованої на духовне життя істоти. А саме: краса, істина, добро. Національну культуру заступає маскультура – невибаглива, примітивна, еkleктична, розважальна, зрівнювальна, споживацька, що максимально принижує духовну сутність людини.

Для еліти нового типу, тобто провідника суспільства нового типу, не є важливими такі поняття, як рідна культура і рідна мова. За цією логікою, жаргон – найперспективніший прошарок у будь-якій мові сучасного маскультуризованого суспільства. Це страшно, але реальною є саме така перспектива. Принаймні подальше функціонування мови (і української, і англійської) – це постійне її збіднення, відчуження від "надлишковості" виражальних засобів. Таким чином, головною функцією мови стає комунікативна, а не інкультураційна.

ЛІТЕРАТУРА:

1. ABBY Lingvo: OnlineDictionary– *[Електронний ресурс]*. – Режим доступу до словника: <http://www.lingvo.ua/uk>
2. Львівський форум – *[Електронний ресурс]*. – Режим доступу до форуму: [http:// forum.lvivport.com](http://forum.lvivport.com).

ЯК САМОІДЕНТИФІКУВАТИСЯ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ МОВНОЇ СИТУАЦІЇ?

Кравчук У.Ю., студентка

Науковий керівник: Сокур Р.Б.

(Бродівський педагогічний коледж ім. Маркіяна Шашкевича)

На сьогоднішній день питання щодо становлення української мови у нашій державі не мають однозначного вирішення і, відверто кажучи, є досить наболілими. Українська мова – це головний символ державності народу. Так вважає більшість наших громадян. Так вважали і ті, хто століттями її знищував. Вона завжди була загрозою для загарбницьких імперій, тому і більше за будь-які інші мови страждала.

Доля кожного народу тісно переплетена з долею його мови. Історія наводить безліч прикладів того, як із зникненням мови, зникала і сама нація. Згадаємо слова Ліни Костенко, які зараз неабияк доречні: «Нації не вмирають від інфаркту, спочатку їм відбирає мову». Тому занепад нашої мови на сучасному етапі не може залишати байдужим жодного свідомого українця, адже для єдності держави мова відіграє чи не вирішальне значення. Якщо в народі немає своєї мови, він не має вагомих підстав називатися окремою нацією, отже, і не має підстав на створення самостійної незалежної держави. Державна Мова України як основний державотворчий чинник не увійшла до символів держави, хоча вона має право посідати перше місце серед Державних символів України. Питання української мови – це питання відповідальності перед державою й відповідальності держави як інституції, що забезпечує нашу єдність і комфортне життя. Зараз нарешті має прийти той час, коли ми повинні перестати соромитись своєї мови, переходити на російську при спілкуванні з людьми, бо ми – українці, і не варто про це забувати [1; ст.67].

Що ж несуть за собою сьогоднішні силкування вкинути в українське суспільство російську мову та дати їй звання другої державної мови? Це ніщо інше, як зазіхання на українську цілісність та державність. Мова - це головний

фактор, що визначає етнічну та національну приналежність. Тому ми аж ніяк не можемо допустити цього російського втручання. Зміна мови спілкування – головна ознака асиміляції. Тобто ті, хто почали розмовляти російською мовою, починають асимілюватися в інше культурно-світоглядне середовище. Саме таким чином російська мова запускає в російськомовних українцях процеси змін і формування російського світоглядного сприйняття світу.

Самоідентифікація кожного є основою загальної самоідентифікації нації. І тому дуже важливо нарешті остаточно визначитися із тим, до якого світу ми із вами належимо. А якщо російську мову зроблять другою офіційною або державною, то вона за дуже короткий період практично повністю витіснить українську зі вжитку. І коли російська повністю витіснить українську, то для Москви це буде підставою вважати Україну частиною Росії. Непогана схема, правда ж?

Зараз як ніколи доречні слова В. Захарченка: «Рідна мова дається народові богом, чужа – людьми, її приносять на вістрі ворожих списів». Саме це «принесення» століттями і відбувається. Тому питання русифікації України – це проблема, котра вже давно вийшла за рамки чисто культурологічного мовного питання. Кожен українець проходить шлях самоідентифікації, головним чинником якого є мова. Так кожна людина вчиться сприймати себе як українця, гідного громадянина своєї держави та патріота. Коли ж людина не говорить своєю рідною мовою, шлях становлення своєї особистості зазнає значних змін. За словами Д. Шафраника, народ що не усвідомлює значення рідної мови для свого вищого духовного життя і сам її покидає й відрікається, виконує над собою самовбивство. І з цим важко не погодитися. Людина не може повноцінно усвідомити значення слів українець, патріот не так в фізичному, як в духовному сенсі. Чи можна цей процес назвати такими гучними словами, як роздвоєння особистості? Напевно, що так. З'являється стан, коли ти перестаєш розуміти, українець ти чи громадянин якої-небудь іншої країни [3; ст.137].

У Бродівському педагогічному коледжі ми, як студенти, маємо 9 видів практики, де спостерігаємо за дітьми, вивчаємо їхні особливості, проводимо уроки та виховні заняття. Тому можу навести декілька прикладів того, як українська мова впливає на самоідентифікацію дітей. У становленні дитячої особистості вона відіграє велику роль. Але вирішальну – відіграє виховання. Що ж відбувається, якщо дитина виховується у російськомовному середовищі? Згодом у неї виникають труднощі при вивченні української мови, тому що для більшості дітей вона є рідною і період для її опанування минув ще в ранньому віці. Діти, виховані українською мовою, пізнали її через народні казки, колискові, поезію, скоромовки, небилиці та через багато інших традиційних культурних джерел.

Коли ж чужа мова витісняє рідну в процесі формування особистості дитини, відбувається відлучення її від моралі, культури, історії рідного народу. Паралельно із цим у дітей з'являється відсутність як такої можливості побудувати стосунки із ровесниками. В наслідку – дитина не має достатньої кількості навичок комунікації, необхідних для становлення себе у соціумі. Важливо подати своїм дітям правильний приклад і розмовляти з ними українською мовою, тоді в майбутньому дитина успішно пройде шлях самоідентифікації і правильно розставить пріоритети.

У пояснювальній записці типової освітньої програми Нової Української Школи передбачається вільне оволодіння дітьми державною мовою, що визначає уміння усно і письмово висловлювати свої думки, почуття, чітко та аргументовано пояснювати факти, а також усвідомлювати роль мови для ефективного спілкування та культурного самовираження, готовність вживати українську мову, як рідну, в різних життєвих ситуаціях. Діти – наше майбутнє, тому так важливо виховувати їх саме в україномовному середовищі, щоб у дорослому віці вони ідентифікували себе, як українці, патріоти своєї держави.

Враховуючи мовну ситуацію в Україні, вироблення мовної єдності – процес надзвичайно складний. Поки що як держава, так і суспільство довго і

важко йдуть до розуміння мови, як основи формування української нації, засобу зміцнення національної свідомості. Тож українська мова має утвердитися в статусі єдиної державної мови України, бо якщо цього не станеться, припиниться процес подальшого розвитку України як окремої нації.

Однак є ще один дуже важливий аспект. Держава має підтримувати поширення української мови серед громадян України, але не способом її насильного нав'язування. Цей спосіб вже проведений і не ефективний. Потрібно дати можливість людям вільно опанувати рідну мову і свідомо вивчити мову свого громадянства, з урахуванням перспектив, які відкриває її знання для самовдосконалення та самореалізації. Потрібен системний підхід, пошук компромісних рішень та наполегливість, що здатні забезпечити подальший розвиток української мови і водночас сприяти розбудові демократичної держави. Тому від дотепер не вирішеного мовного питання залежить успіх державотворення. Представники однієї сторони віддають перевагу двомовності, посиляючись при цьому на досвід багатьох іноземних держав, інші – віддають перевагу тому, щоб у державі була офіційною одна мова — українська, що виконує роль основи, на якій ґрунтується ментальність, національний характер та свідомість, духовна культура. А за ними — історія народу, його земля, національна ідея, соборність і державність нації, її доля і шлях у майбутнє. Така ситуація представляє дві протилежні позиції, однак, як свідчить досвід людства протягом тисячоліть, мова об'єднує народи у нації й зміцнює державу. Коли мова стає авторитетною, перспективною, необхідною і вживається, насамперед, національною елітою, сильною і високорозвиненою стає як нація, так і держава. Мова без своєї держави беззахисна і згасає. Держава без своєї мови втрачає істотні ознаки своєї суверенітету. [2; ст.85]

Тож як в умовах сучасної мовної ситуації, не втратити власне «Я» і не загубити себе як особистість? Насамперед - не відрікатися рідної мови. Це перше і основне правило, якщо ви не хочете, щоб вас закрутило у вирій сучасних подій. Процес виходу рідної мови зі вжитку у всіх сферах свого

спілкування несе за собою неочікувано погані наслідки. Тому якщо ми поставимося до вибору, якою мовою спілкуватися з належною відповідальністю, то все ще можемо змінити. Говорімо українською, читаймо українською, популяризуймо лише український контент,- у цьому і криється запорука побудови успішної, вільної та незалежної країни.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Іванишин В. Мова і нація. Тези про місце і роль мови в національному відродженні України / Василь Іванишин, Ярослав Радевич-Винницький. // Видання четверте, доповнене. — Дрогобич : Відродження, 1994. — 218 с.
2. Нагорна Л. Політична мова і мовна політика: діапазон можливостей політичної лінгвістики / Лариса Нагорна. — К. : Світогляд, 2005. — 315 с.
3. Ткаченко О.Б. Українська мова і мовне життя світу / Орест Ткаченко.

СТАН УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У РІЗНИХ СФЕРАХ СУСПІЛЬНОГО ЖИТТЯ

Мирош В.І. , Груник А.Р., студенти

Науковий керівник: Шумлянська Н.Б.

(ВСП ЛК "Інфокомунікації" НУ "Львівська Політехніка")

Доповідь має на меті мовою цифр і фактів розкрити зміни в становищі української мови в різних сферах суспільного життя.

Внаслідок тривалого періоду бездержавності й політики русифікації впродовж останнього століття постійно зростала частка етнічних українців, які своєю рідною мовою вважали не українську, а російську.

На сьогодні у мовному просторі України продовжують існувати проблеми, що потребують нагального вирішення, зокрема:

- ✓ відсутність цілісного українського мовно-культурного простору на більшості території держави як необхідної передумови для повноцінного розвитку української мови в довгостроковій перспективі;

- ✓ тотальна зросійщеність загальноукраїнських телеканалів та друкованих ЗМІ;

- ✓ у виробничій сфері, проектних і науково-дослідних установах державна мова майже не застосовується (за винятком тих, що розташовані у західних областях України);

- ✓ надто повільно здійснюється перехід системи вищої освіти на викладання державною українською мовою, бракує якісних україномовних підручників, посібників, довідникової та іншої навчальної й наукової літератури українською мовою;

- ✓ відсутність усталеної фахової української термінології в багатьох сферах;

Окрім цього, статус російської мови часто стає інструментом політичної боротьби, предметом спекуляцій і тиску на державну владу України, зокрема у

формі неконституційних рішень окремих місцевих рад про надання російській мові статусу регіональної.

За час, який висвітлюється у доповіді, тобто у 2016-2019 роках, багато зроблено державою для захисту державного статусу української мови.

В умовах дії закону Ківалова-Колесніченка Верховна Рада України у 2015 – 16 роках вдалася до політики «малих кроків», зміцнюючи позиції української мови в окремих сферах через норми галузевих законів.

Закон України «Про державну службу» (2015р.) чітко закріпив вимогу до державних службовців використовувати при виконанні посадових обов'язків українську мову.

Важливим кроком, спрямованим на збільшення присутності української мови в радіоефірі, стало прийняття Верховною Радою України 16 червня 2016 року Закону «Про внесення змін до деяких законів України щодо частки музичних творів державною мовою у програмах телерадіоорганізацій», який передбачив частку пісень (словесно-музичних творів) державною мовою в обсязі не менше 35 відсотків загального обсягу пісень, поширених протягом доби. Цим же Законом запроваджується і мінімальна частка української мови для ведення радіопрограм дикторами та ведучими. З 8 листопада 2016 року вона має становити 50% на добу, через рік – 55%, через два роки – 60%.

У вересні 2016 року парламентом прийнято закон «Про державну підтримку кінематографії», в якому передбачена система підтримки національних фільмів.

Законом «Про освіту» визнано українську мову як єдину державну для здобуття освіти.

У 2018 році відмінено Закон «Про засади державної мовної політики» (неофіційно відомий як «Закон Ківалова-Колесніченка») - закон, що при незмінності визнання української мови як державної в Україні, істотно розширював використання регіональних мов, якщо кількість носіїв цих мов не менше 10% від населення певного регіону, а в окремих випадках й менше 10%.

У 2018 році прийнять Закон «Про внесення змін до деяких законів України щодо мови аудіовізуальних (електронних) засобів масової інформації», який запроваджує мовні квоти на телебаченні та радіо.

Закон 2019 року «Про забезпечення функціонування української мови як державної» гарантує подальший розвиток української мови як державної.

Незважаючи на скавуління російських шовіністів, відповідно до Оцінки Верховного комісара ОБСЄ з питань національних меншин, не існує права осіб, які належать до національних меншин, ніколи не мати обов'язку використовувати державну мову. «Від усіх членів суспільства, у тому числі осіб, що належать до національних меншин, може очікуватися використання державної мови у певних сферах спілкування в публічній сфері, як це визначено законом».

Відповідно до Стратегії популяризації державної мови шляхом взаємодії державних органів виконавчої влади з інститутами громадянського суспільства, через прийняття відповідних управлінських рішень та проведення системних заходів, держава повинна забезпечувати підтримку розвитку української мови як державної у наступних сферах:

1. В управлінській сфері;
2. У сфері національної безпеки, оборони країни та силових структурах;
3. У галузі економіки та виробничій сфері;
4. У сфері національно-патріотичного виховання дітей та молоді;
5. У сфері освіти та науки, культури та спорту;
6. У засобах масової інформації та електронних інформаційних системах;
7. У видавничій справі, рекламі;
8. У сфері транспорту та туризму;
9. У сфері обслуговування.

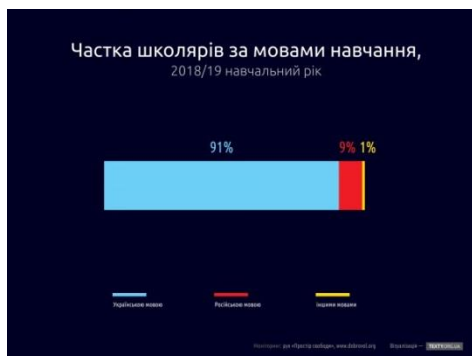
Саме на висвітлені стану української мови у вказаних сферах суспільного життя зосереджена увага нашої доповіді.

У СФЕРІ ОСВІТИ ТА НАУКИ

Частка школярів, що здобувають освіту українською мовою, за рік зросла з 90 до 91%, а частка першокласників – з 91 до 95%.

Найбільш помітне зростання частки перших класів з українською мовою навчання в областях Сходу та Півдня України – в Донецькій області з 76% до 99%, Запорізькій з 78% до 88%, Луганській з 74% до 89%, Одеській з 71% до 87%, Харківській з 72% до 80%, Херсонській – з 89% до 98%.

Частка шкіл з українською мовою навчання у 2018/19 навчальному році – 92%. Відсоток коливається залежно від області: у Рівненській – 100%, у Донецькій – 63%. Шкіл з російською мовою навчання – 7%, з іншими мовами навчання – 1%.

У 2017/18 навчальному році українською мовою навчалося 90% школярів, у 2018/19 навчальному році – майже 91%. Частка учнів, що навчаються російською, знизилася за останній рік з 9 до 8%.

Протягом 2017/18 навчального року українською мовою навчалися 91,1% першокласників, у 2018/19 – 95,2%. Частка першокласників, що навчаються російською, за рік упала з 7,9% до 3,8%.

У ЗАСОБАХ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ КІНОПРОКАТ

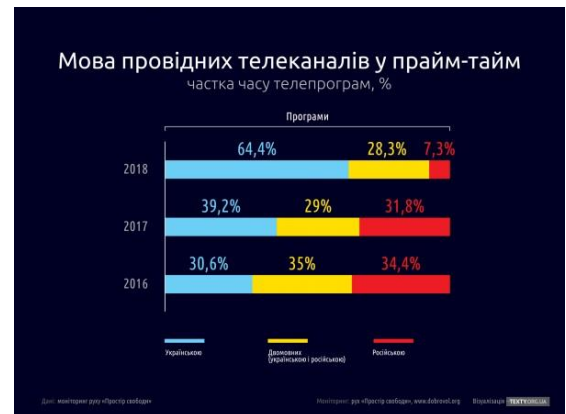
У 2017 році в прокат вийшло 22 фільми, знятих українською мовою, за неповних 10 місяців 2018 року – 53 фільми. Це, відповідно, 7% і 16% від загальної кількості фільмів у прокаті. Майже всі фільми, що демонструють в українському кінопрокаті, дублюються або озвучуються українською.

ТЕЛЕБАЧЕННЯ

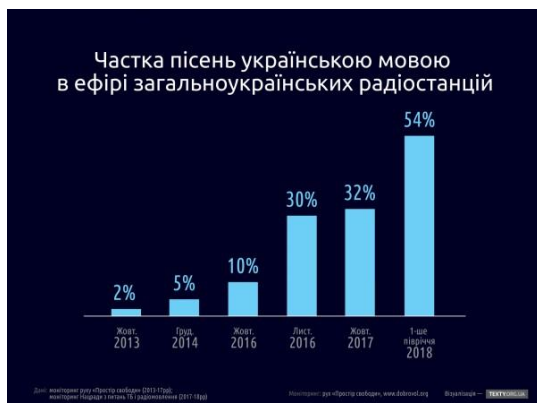
У 2018 році частка української мови у прайм-тайм телеканалів за рік зросла з 39% до 64%, а російської – впала з 32% до 7%. Решту часу займають двомовні російсько-українські програми. Українська мова вперше за багато років домінує на телебаченні.

Всі попередні моніторинги руху, починаючи з 2011 року, фіксували частку програм українською мовою на рівні 22-33%; при цьому програми винятково російською мовою подеколи перевищували 40% ефірного часу.

РАДІО

У 2018 році 54% всіх пісень в загальнонаціональних і 48% - на місцевих та регіональних радіостанціях лунають українською мовою. Українська є мовою ведення програм 84% часу на загальнонаціональному і 92% часу на місцевому й регіональному радіо.

КНИГОДРУКУВАННЯ

У 2018 році 73% від усіх назв і 76% від сумарного накладу книг було видано українською мовою.

ПРЕСА

У 2018 році преса лишається переважно російськомовною. Українською видається 33% накладу газет і 27% накладу журналів та інших періодичних видань.

Частка газет, що видаються українською мовою, знизилася й становить 34% від сумарного тиражу

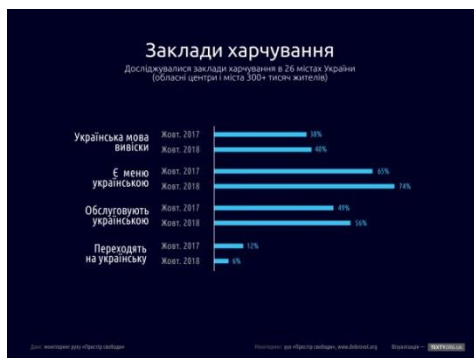
В ЕЛЕКТРОННИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМАХ

Серед 100 найпопулярніших серед українців сайтів україномовних – лише 10%. Це на 1,6% менше, ніж у 2016 році. Частка російськомовних сайтів також зменшилась на 3,7% і становить 63,1%. Частка двомовних сайтів збільшилась на 5,3% – до 27,5%.

Серед 250 найпопулярніших українських YouTube-каналів україномовними є лише 7,2%. Російськомовні канали становлять 65,2%. Двомовні – 16,4%, англomовні – 11,2%. За даними charts.youtube.com, серед 100 найпопулярніших пісень, музичних відео та виконавців домінує російськомовний продукт. Він складає 74%, 70% та 62% відповідно. Україномовні пісні складають 6%, 8% та 7%.

У СФЕРІ ОБСЛУГОВУВАННЯ:

Лише у 40% закладів вівіски українською мовою (до цього числа також зараховано назви, які однаково читаються українською й російською). Вівіски російською – у 13% закладах. Популярними залишаються вівіски латинськими літерами (англійською, італійською, інколи французькою чи іншими мовами).

Відсоток закладів, у яких наявне меню українською мовою, зріс на 10% та становить у 2018 році уже 74%. Разом із тим, у 25% закладів україномовного меню немає

У 56% закладів харчування офіціанти чи бармени одразу відповідали українською мовою клієнтам, які зверталися до них українською. У минулому році таких було 49%. У 38% закладів харчування персонал спілкувався винятково російською мовою, незважаючи на українську мову клієнта.

Отже, уперше за багато років українська мова домінує не лише на радіо, а й в телеефірі. Вже традиційно україномовним залишається кінопрокат, ще

більше української мови стало в освіті, перші позитивні тенденції помітні й у сфері послуг.

Водночас, російська мова домінує в українському сегменті Інтернету, включаючи інтернет-медіа й інтернет-торгівлю, в друкованих медіа та значній частині сфери послуг. Тиск чинників русифікації на суспільство залишається значним, внаслідок чого мільйони українців, особливо в містах, не спілкуються в повсякденному житті українською мовою, навіть якщо вважають її рідною.

ЛІТЕРАТУРА:

1. <http://dobrovol.org/project/10/>

ПРОБЛЕМА ДВОМОВНОСТІ В УКРАЇНІ. ІСТОРИЧНИЙ КОНТЕКСТ

Марко Н.І., студент

Науковий керівник: Вовк О.А.

(ВСП ЛК "Інфокомунікації" НУ "Львівська Політехніка")

Історично склалося так, що мовна ситуація в Україні завжди була надзвичайно гострою. Через багатовікову історію наша держава проти власної волі поділена на дві частини за мовним принципом. Східна її частина використовує російську мову, західна – спілкується виключно українською. Але ж коли, наприклад, ви опинитесь у селах на тому ж “російськомовному” Сході, ви почувете досить дивну говірку – суміш російської та української мови.

Зрозуміло, що в регіонах будь-якої країни поширені діалекти, які часто досить істотно відрізняються від унормованої літературної мови, але ж то – варіанти однієї мови, а не суміш двох схожих, але різних мов.

Насправді, щоб там не казали, відсоток російськомовного населення в Україні в цілому не настільки великий, як здається мешканцям великих російськомовних міст.

Ми маємо свою державну мову, якою розмовляли наші предки. І ця мова не стає менш красивою або менш цінною тільки через те, що протягом сторіч підлягала примусовому викоріненню.

На мою думку, треба змінити саме ставлення до нашої мови. Відсоток російськомовних телепрограм та фільмів на українському телебаченні насправді набагато більший, ніж відсоток російськомовного населення в Україні.

Окрім того, що українська є мовою багатьох наукових праць, мовою дипломатичного та офіційного спілкування у нашій країні, вона є ще й мовою наших предків. В українському фольклорі, у приказках та піснях збережено усю душу народу, його сподівання та мрії. І відмовитися від цієї справжньої

скарбниці народної мудрості було б не просто нерозумно, а, як на мене, це було б зрадою.

Проблема двомовності в Україні раніше завжди була предметом пильної уваги переважно лінгвістів, освітян та працівників сфери культури і тому часто зводилася до нескінченної дискусії про те, як гарно, коли українці вивчають різні мови, а особливо російську, яка і багатша, і розвиненіша, і більше поширена у світі. Набагато рідше до цієї проблеми зверталися історики чи політологи, і практично ніколи економісти. Хоча насправді ця проблема, як і більшість проблем у будь-якій державі має важливу економічну складову. Адже ті, що заперечували право української мови на існування, також заперечували право українців самим вирішувати, як жити, що будувати чи вирощувати на своїй землі.

Промовистим свідченням визнання української мови як окремого розвиненого явища стали закони від 1863 та 1876 років про заборону використання української мови в усіх сферах. Адже не можна забороняти того, чого не існує. Таким чином, заборона української мови до вживання в усіх сферах стала додатковим потужним засобом економічної експансії російської імперії. Саме тому відразу після Лютневої революції в Росії 1917 року в Україні постала спочатку Українська Центральна рада як представницький орган для всіх українців, а згодом і Українська Народна Республіка.

Проте незабаром розпочалася перша у 20-му сторіччі російсько-українська війна, яка досі з політичних міркувань навіть у поважних історичних працях називається громадянською війною. Як наслідок, українська мова на короткий період (поки точилася війна) здобула визнання більшовицького уряду у Москві.

Отже, доки тривали останні бої українських патріотів з імперськими радянськими військами, українська мова не зазнавала суттєвих утисків із боку центральної влади у Москві. Створення української комуністичної держави із державною українською мовою як рівноправного члена співдружності радянських комуністичних республік стало тим компромісом, на який пішли

українці у війні з російськими комуністичними окупантами. Проте цей компроміс тривав недовго. Москва поступово сконцентрувала всю повноту військової та репресивної влади у своїх руках, що і стало початком наступу на українську мову не лише на території України, а і в місцях компактного проживання українців у Російській Федерації: на Кубані, у Поволжі, на Далекому Сході.

Наприкінці 20-х років 20-го століття почалися масові репресії проти носіїв української мови, як-то голодомор 32-33 років, який знищив мільйони українців і переважну частину культурного прошарку української нації.

Проте цей процес фізичного перетворення України на одномовну провінцію Росії було зупинено Другою світовою війною.

Після війни російський уряд витратив понад десять років на придушення українського антирадянського, а фактично антиросійського руху, що розгорнувся переважно на Західній Україні.

Під час «відлиги» (60-ті роки) навіть почалася нетривала псевдо-українізація. У великих містах знову з'явилися школи з українською мовою навчання, знову почали друкуватися твори українських письменників, з'явилися нові художники, кінематографісти.

Протягом усіх років після здобуття незалежності точилася постійна і нестихаюча боротьба з відновлення сфери використання української мови в українській державі.

Нині українська мова в Україні є символом європейського вибору України, свободи, верховенства права і прогресу, а російська, завдяки старанням Москви, – символом тоталітаризму, тероризму і відсталості.

В останні роки, попри всі намагання ворогів української державності, мова не поділила, а об'єднала Україну.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Марочко В.І., Гьотц Х. Репресовані педагоги України: жертви політичного терору (1929-1941).

2. Репресовані освітяни Черкащини: іменний покажчик / уклад. В. М. Полехіна. – Умань: РВЦ «Софія», 2008.
3. Русанівський, В. Історія української літературної мови. – Київ, 2002.
4. Русначенко А.М. Національно-визвольний рух в Україні середина 1950-х – початок 1990-х років. — К., 1998.

УКРАЇНСЬКА МОВА В СУЧАСНОМУ КУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ СХІДНОЇ УКРАЇНИ

Рихлік А.А., студентка

Науковий керівник: Верескуп О.А.

(Маріупольський електромеханічний технікум)

Стаття 10 Конституції України проголошує, що державною мовою в Україні є українська мова. Якщо в будь-якій державі таке твердження є не тільки нормою закону, а й нормою життя, то в Україні й дотепер можливі дискусії щодо двох державних мов, правомірності вимог користуватися державною мовою в усіх сферах суспільного життя тощо. Особливо ці питання є важливими й гострими для мене як мешканки Сходу.

Так сталося, що я мешкаю в тій частині України, де шостий рік триває війна. Були часи, коли в цьому українському регіоні пройти вулицею у вишиванці і говорити українською мовою було смертельно небезпечно. На щастя, Маріуполь не лише вистояв, а й відкрито заявив свою державницьку позицію, ставши форпостом боротьби за право бути українцями в себе на Батьківщині. Багатонаціональне мсто відкрито й голосно заявило: «Маріуполь – це Україна!».

Події останніх п'яти років не могли не вплинути на свідомість і громадянську позицію мешканців Сходу, бо їм довелося не тільки фізично пережити жахи воєнного лихоліття, до того відомі лише з книжок і фільмів, а й нарешті почати розв'язувати питання національної самоідентифікації.

До 2014 року українська мова в побуті й сфері обслуговування у великих містах Східної України практично ніде не використовувалася. Досить формально дотримувалися принципу використання державної мови і в освіті. Навіть там, де за паперами викладання велося українською мовою, фактично це була російська. Від викладачів як аргумент часто можна було почути:

«Студенти (учні) не розуміють, що я хочу їм сказати». І досьогодні серед моїх земляків досить багато прихильників ідеї двох державних мов.

Слід зазначити, що в країнах, де функціонують дві і більше державні мови, на роботу, пов'язану з необхідністю спілкування, приймають громадян, які на високому рівні володіють обома мовами, не кажучи вже про чиновників та держслужбовців. Більше того, певній частині поборників цієї ідеї дві державні мови потрібні саме для того, щоб користуватися на законних підставах...однією!

У зв'язку із трагічними подіями на Сході громадська думка дуже змінилася, і ставлення до побутового вжитку української мови спало іншим. Серед моїх ровесників багато тих, хто прагне перейти на українську, розмовляючи нею не тільки під час занять. Відповідно, зріс інтерес і до україномовного контенту, культурних заходів, літератури. На всіх мариупольських новинних телеканалах зараз є досить великий відсоток україномовного віщання. З гордістю можу сказати, що серед тих, хто робить на цих каналах телепродукт державною мовою, є й кілька випускників мого навчального закладу.

Набагато краще розмовляють тепер українською й місцеві представники влади. Досить великий словниковий запас, невимушеність усного мовлення свідчать про те, що рівень володіння державною мовою серед держслужбовців Сходу став більш високим.

Розглядаючи проблему мовної самоідентифікації мешканців Сходу, обов'язково слід приділити увагу такому явищу, як суржик. Він дуже поширений у сільських районах Луганської і Донецької областей. Звернімо увагу, що як тільки треба створити образ недолугого українця на екрані або на сцені, обов'язково використовується суржик для його мовної характеристики. Однак суржик, на мій погляд, є явищем негативним, оскільки, стаючи паралельно з літературною мовою засобом спілкування, спотворює її, закріплює у свідомості носія мови думку про допустимість такої комунікації.

Ми добре пам'ятаємо вислів Йоганна Вольфганга Гёте: «Скільки мов ти знаєш – стільки разів ти людина». Історично так склалося, що Схід України є двомовним регіоном. Якщо з цього «вічного» питання прибрати політичну складову, це взагалі перестане бути проблемою. Ми знаємо, що мовна карта завжди розігрується напередодні будь-яких виборів, і багато років це спрацьовувало. На жаль, для того щоб зрозуміти підступний підтекст так званого «мовного питання», довелося заплатити кров'ю. І справа, звісно ж, не в географічних кордонах чи мові, а в нашій духовній роз'єднаності.

Скоріш за все я обов'язково продовжу свою освіту після того, як отримаю диплом молодшого спеціаліста. Сьогодні я добре розумію, що, крім досконалого знання рідної мови, мені треба володіти ще принаймні англійською. А потім – ще кількома мовами, щоб мати можливість розширити свій світ до масштабів планети. Тільки той, хто вміє шанувати національні традиції і є відкритими до нового, досягає своїх цілей. Дуже хочу, щоб ми нарешті забули про все, що здатне нас роз'єднати, і взялися до спільної роботи.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ажнюк Б. Мовна єдність нації. Діаспора й Україна: [монографія] / Б.М.Ажнюк. – К: Рідна мова. 1999. – 450с.
2. Ключковська І. Українська мова у світі: контекст сучасних реалій / Ключковська І. // Українська мова у світі: збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної конференції, 8-9 листопада 2012 р. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2012. – 368с.
3. Кочан І. Нові освітні технології у викладанні української мови як іноземної / Кочан І. // Українська мова у світі: збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної конференції, 6-7 листопада 2014 р. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. – 216с.

ДВОМОВНІСТЬ В УКРАЇНІ

Любежаніна І.В., студентка

Науковий керівник: Башкатова Н.М.

(ВСП ЛК "Інфокомунікації" НУ "Львівська Політехніка")

Багато тих, хто пропагує двомовність в Україні, найчастіше посиляються на приклади Швейцарії та Канади (і навіть США), як країн, які функціонують в дво- або багатомовній парадигмі. Співіснування мов — це завжди співіснування культур. Прихильники двомовності натякають на те, що це не так вже й погано. Дійсно, чому б Україні не наслідувати приклади Швейцарії чи Канади, не розширювати обрії сприйняття світу, не зосереджуватись тільки на власному досвіді, а через офіційне визнання російської мови долучитися до однієї з потужних світових культур та скористатися її надбаннями? Нащо замикатися у собі, обмежувати себе своїм власним городом, перетворюватися на неминучу провінційність, яка лякається будь-якого впливу?

Закиди в ксенофобії тим, хто відстоює українську одномовність, та кивання на деякі західні культури, що, начебто, цю ксенофобію долають, дозволяючи співіснування різних мов на своїй території, найчастіше лунають з осередка Національного Інституту Українсько-Російських Відносин, що призначено розробляти стратегії поліпшення українсько-російських стосунків. Мішання культур, постмодерний світ, дружба народів, рівність, братерство, демократичність (згідно з паном Лановенко О.П, що керує відділом гуманітарних відносин у вищезгаданому інституті, одномовність — вкрай недемократичний засіб, що дискримінує права етнічних меншин) — все це чудові гасла. З єдиним 'але' — порівнювати Україну з Канадою, Швейцарією чи США, те саме, що порівнювати яблука з апельсинами. Начебто багато спільного, а все ж таки фрукти зовсім різні. Ця 'різність' витікає з різниці способу формування нації.

Для того, щоб з певної етнічної спільноти постала нація, така спільнота окрім політичної волі повинна мати певні об'єднуючі елементи — спільну культурну чи історичну спадщину, релігію, економічні інтереси, мову, і т.д. При цьому жоден з цих елементів не є наріжним та обов'язковим. Так, наприклад, процес об'єднання сучасного Ізраєлю базувався на усвідомленні спільного минулого та релігії, в той час, як спільної мови у євреїв, розкиданих по усіх кутках світу, не було. Продовжуючи тему мовного чинника, існують етнічні групи, які мають свою мову, але не мають намірів чи спроможності сформувати власну країну (наприклад, Бретонці чи Роми). Отже мова, як і будь-який інший чинник не є обов'язковою для формування державності в усіх без винятку випадках націєтворення.

Виникнення США, Канади та Швейцарії як окремих країн зумовлювалося певними економічними інтересами, на захист яких треба було виступати спільнотою, а не поодинці. Доречно зауважити, що така спільнота була (і є в усіх трьох країнах) домішкою різних культур і мов — адже формотворчим чинником була не спільна культурна, історична та релігійна спадщина, а саме намагання захистити свій карман чи банківський рахунок.

В цілому розрізняють громадський та етнічний націоналізм. Для першого типу (США, Канада та Швейцарія), мова та культура певного етносу не є формотворчим чинником. Такі країни постають за інших причин (найчастіше економічних). У цьому випадку мова (чи мови) розглядається як функціональний пристрій, що допомагає різним етносам країни досягати спільної мети. Більшість європейських країн, включаючи Україну, належать до другого типу націєтворення, за яким мова та культура певного етносу стають наріжними об'єднуючими елементами. Недаремно історія української мови читається як історія боротьби за власну незалежність (замість української в цьому реченні можна написати словацької чи польської, чи угорської, що не змінить суті).

Саме тому в країнах етнічного націєтворення найбільш знані поети стають найбільш знаними революціонерами. І саме тому заклики до офіційної двомовності сприймаються як поразка в творенні власної держави та захисті від позіхань Іншого.

Думаю, не треба казати, що наведення прикладів Канади чи інших подібних країн громадського націєтворення з метою виправдання двомовності в Україні, що прямує зовсім іншим шляхом розбудови незалежності, виглядає неадекватно.

На додачу, Україна має дуже багато спільного з Росією — це й належність до слов'янського світу, і православ'я, і тісно пов'язана історична спадщина, пі близькість кордонів. Ірландське море, наприклад, дає ірландському націоналізму можливість розмовляти англійською. Відсутність подібного географічного бар'єру та тотожність багатьох інших чинників не дає можливості Україні визнавати російську другою офіційною мовою — такий крок неминуче призведе до повної культурної та мовної асиміляції. Тобто до неіснування України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ткаченко О. Б. Проблема мовної стійкості та її джерела / О. Б. Ткаченко // Мовознавство. — 1990. — № 4. — С. 3–10.
2. Єрмоленко С. Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / С. Єрмоленко, С. Бирик, О. Тодор ; за ред. С. Єрмоленко. — К. : Либідь, 2001. — 480 с.
3. Єрмоленко С. Я. Соціальна престижність української мови в сучасному комунікативно-інформаційному світі / С. Я. Єрмоленко // Українознавство. — 2005. — № 4. — С. 13–35.

СУЧАСНІ ПИТАННЯ МОВНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Пажина К.А., студентка

Науковий керівник: Пономарьова І.В.

*(Маріупольський коледж ДВНЗ "Приазовський державний технічний
університет")*

Зазвичай для позначення статусу мови в багатьох країнах світу використовується термін "офіційна". У деяких країнах офіційними є декілька мов, наприклад в Швейцарії, Сінгапурі, ПАР та інших. Але в жодній з них немає державної мови. Якщо ж розглядати країни Східної Європи, то з 12 країн тільки одна в своїй конституції використовує поняття «державна мова».

Яка ж ситуація склалася в Україні? Як показують дослідження Інституту соціології НАНУ, у країні поширена українсько-російська двомовність, причому існує взаємне поважне ставлення українців і росіян до російської і української мов.

В Конституції України зазначено: "Державною мовою в Україні є українська мова. Держава забезпечує всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України. В Україні гарантується вільний розвиток, використання і захист російської, інших мов національних меншин України. Держава сприяє вивченню мов міжнародного спілкування. Застосування мов в Україні гарантується Конституцією України та визначається законом".

Проте щорічно в Україні кількість шкіл з російською мовою викладання скорочується. Російська та інші мови активно витісняються з освітньої сфери у зв'язку зі змінами правил прийому абітурієнтів у вищі учбові заклади України і введенням системи Незалежного зовнішнього оцінювання, здійснюваного лише на державній мові.

Ці і багато інших фактів свідчать про те, що законодавчий процес, що відноситься до мовної політики в Україні, стійко направлений на звуження сфер вживання російської та інших мов.

На даний момент державна мовна політика скерована на досягнення таких цілей:

- 1) утвердження української мови як державної (офіційної) у всіх царинах публічної сфери суспільного життя на всій території України;
- 2) посилення функції державної мови як засобу зміцнення державної єдності України;
- 3) утвердження української мови як мови міжетнічного спілкування і порозуміння в Україні, гаранта державної незалежності й національної безпеки;
- 4) підтримання мовного розмаїття України та міжкультурного діалогу;
- 5) сприяння підвищенню загальної мовної культури громадян;
- 6) запобігання дискримінації за мовною ознакою.

Нинішній мовний розвиток України є потенційно небезпечним для майбутнього української мови, бо поширення двох мов в одній країні завжди є станом нестійкої рівноваги, що має тенденцію до перетворення на одномовність, або до розпаду єдиної держави на частини за мовною ознакою. У зв'язку з цим українська держава має діяти відповідно, вживаючи рішучих заходів підтримки української мови як мови титульної нації і державної мови. Такі заходи не спрямовані проти мовних прав осіб, що належать до національних меншин, вони є лише засобом утвердити українську мову, захистити мовні права українців.

Що потрібно зробити для виправлення нинішньої загрозливої мовної ситуації в Україні? Влада має зосереджуватися на таких пріоритетних напрямках:

- по-перше, нормативною українською мовою повинні володіти народні депутати України та держслужбовці всіх рівнів;

- по-друге, створити належні умови для книговидання українською мовою, української пісенної продукції, українського кіно і українського театру;
- по-третє, підносити престиж української мови, виховувати мовну свідомість;
- по-четверте, розширювати застосування української мови у всіх сферах життєдіяльності населення;
- по-п'яте, молодь – це та група людей, яка повинна нести в маси рідну мову, вчити нею спілкуватись тих, хто не вміє. А також вдосконалювати свої навички володіння мовою, вчитись гарно говорити. Серед молоді чимало талановитих людей, які у майбутньому можуть стати справжніми майстрами слова.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кадомцева Л., Білодід О. Мова, екологія, етнодидактика // Мова і духовність нації: Тези доповідей регіональної наукової конференції. — Львів, 1989. — С. 4
2. Розенталь. Д., Теленкова М. Словарь-справочник лингвистических терминов.— М., 1985.— С. 271.

МОВА І МОЛОДЬ

Куртяк Д., студентка

Науковий керівник: Галицька Р.Р.

(КЗ ЛОР "Бродівський педагогічний коледж ім. Маркіяна Шашкевича")

Мова і молодь? Так, саме це питання дуже хвилює мене. Воно не є простим і має глибокий зміст, почуття поваги та силу. Так, саме силу, бо зійшлося дві стихії - мова і молодь. І щоб їх зрозуміти - треба бути молодим (хоча б душею) і любити свою мову. Мало хто з нас замислюється про те, яку роль в його житті відіграє мова, та кожен з нас користується нею щоденно.

Мова – це зброя в руках людини. Лише правильно керуючи нею, ти зможеш бути щасливим і дарувати іншим радість. Мова – це материнська ласка з перших днів народження дитини. Вивчення мови – завдання школяра, студента та пересічної людини в країні. Знання мови – це запорука успіху при влаштуванні на роботу. Мова – це невід’ємна частина нашого народу: без неї ми – ніщо!

А до чого ж тут молодь? Яку роль відіграє вона? Поміркуємо... Молодь – це гарант суспільного прогресу, продовження життя нації. Часто можна почути, що «за молоддю стоїть велике майбутнє України», бо лише вона зможе внести зміни на користь державі.

Та чи можна говорити про майбутнє, знаючи, що молоді люди не шанують, не плекають та не збагачують рідної мови. Щоденне використання суржиків, вульгаризмів, заміна корінної української лексики запозиченими словами – це все не може гарантувати безпеки для української мови в майбутньому. Що ж потрібно робити? Необхідно якомога більше популяризувати рідну мову.

Провідну роль у процесах популяризації відіграє мода, яка створюється за допомогою засобів масової інформації. Мода - це тимчасове переважання одного стилю в різних сферах життя і культури: вона позначає неміцну,

швидкоплинну популярність. Аналізуючи сучасне мовлення молоді, можемо дійти висновку, що руйнівні процеси антимода на українську мову й досі діють. Популяризація мови - питання неоднозначне, воно потребує гнучкості у виборі методів та засобів дії. Нікого не можна змусити адміністративними методами користуватися українською. [1]

Можна запровадити програми з обміну для молоді зі Східної та Західної України. Це допоможе якнайповніше дослідити характер мовної культури народу з різних етнічних приналежностей. Учні та студенти могли б помітити відмінності в щоденному спілкуванні жителів однієї країни. Це можуть бути: діалектизми, архаїзми, історизми, різноманітні фразеологізми та ін.

Важлива також популяризація української мови завдяки телебаченню, радіо та інтернету. Світ невпинно рухається вперед, інформаційні технології активно розвиваються, - і якщо вони є складовою життя молодого покоління, то мова повинна мати місце і там. Політика українізації розпочалась віднедавна, і, я сподіваюся, що матиме відмінний результат у майбутньому. Українське телебачення повинне звучати нашою рідною мовою. Музичну естраду заповнили російськомовні та англomовні пісні. Ми маємо протидіяти цій політиці і показати, що українська мова таки не дарма зайняла 2-е місце за красою звучання. Нам потрібна україномовна музика. Зовсім недавно популярний музичний гурт MOZGI, який ніколи не співав українською, зробив це вперше. І цей факт свідчить про одне: молодь потребує своє – рідне!

Добре бачити зміни на краще! Я активно спостерігаю за літературною діяльністю сучасних українських письменників та поетів. І щаслива, що кількість творів, написаних рідною мовою, невпинно зростає.

Сучасність дає можливість зберегти та збагатити мову. Нам поталанило народитись у той час, коли ми маємо широкий доступ до української літератури, музики та театру. Потрібно лише плекати та цінувати це.

Варто розглянути і ставлення молоді до правильного вживання тих чи інших слів рідної мови під час спілкування у неформальній, невимушеній

атмосфері, в колі друзів. Наприклад, мої однолітки... Якби лише можна було уявити, скільки слів-сленгів може вигадати молодь, щоб спілкування було ближче їм до душі. Проте, їх майже не хвилює, що вживані ними вислови можуть набувати аморального значення. А нашим обов'язковим завданням є очистити рідну мову від спотворень та повернути їй народну красу.

Проблема культури мовлення в сучасний період розвитку нашої країни є актуальною і суттєвою. Для того, аби показати, що ми поважаємо себе та нашу державу, нам потрібно слідувати різноманітним шляхам вдосконалення особистої культури мовлення. Наприклад, дуже важливо й корисно було б кожному виробляти стійкі навички мовленнєвого самоконтролю.

Загалом втрата рідної мови для будь-якої людини – страшна психологічна катастрофа. Адже мова закладається в людині генетично, спадково. Людина не тільки мислить рідною мовою, а й відчуває нею все. Втрата ж цієї мови робить особистість душевно біднішою. Тому мову свою потрібно берегти.

Сучасній молоді потрібно засвоїти всі норми спілкування літературною мовою, оскільки молодь – це майбутнє будь-якої країни, її надія. Якщо сучасна молодь буде нехтувати культурою мовлення, то на наступні покоління взагалі не можна буде сподіватись.

Україна, ставши незалежною державою, мусить турбуватися не лише про економіку, виробничу галузь, політичну сферу, а й, насамперед, про культуру мови своїх громадян. Оскільки мова – це показник мислення, інструмент вирішення економічних і виробничих питань. Саме від чистоти мови залежить, наскільки точно вашу думку зрозуміє опонент. Вироблення культури мови починається ще з дитинства. З раннього дитинства і до глибокої старості людина невіддільно пов'язана з мовою. Це єдине знаряддя, що вивисує людину над світом, робить її нездоланною в пошуках істини. Розпочинається прилучення дитини до краси рідної мови з бабусиних казок і материнської колискової пісні. Кожен день дає нам урок пізнання. І завжди і скрізь наш учитель – мова! [2]

Говорімо такою українською мовою, якою вона була створена, - без суржику та лайки. Збережімо цінність слова, бо від нас залежить його майбутнє. Ти маєш велику силу у своїх вустах. Цінуй це і пам'ятай!

ЛІТЕРАТУРА:

1. <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/669>
2. <http://law.nau.edu.ua/uk/caphedras/266-burak>

СУРЖИК ЯК ПРОБЛЕМА СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Виджак Н.С., студентка

Науковий керівник: Башкатова Н.М.

(ВСП ЛК "Інфокомунікації" НУ "Львівська Політехніка")

Українська мова впродовж багатьох століть була поставлена в такі умови, що можна тільки дивуватися, як вона вижила і збереглася взагалі. Зрозуміло, що кількасотрічне приниження української мови і водночас насаджувannya іншої, тобто російської, не могло не позначитися на усному (в першу чергу) та писемному мовленні її носіїв. Українська мова навіть там, де вона активно функціонувала, зазнала такого негативного впливу російської, що перетворилася на суржик, «язичіє», на мішанину українських та російських слів, калёк, а частіше всього - мовних покрутів, які утворилися на базі цих двох великих мов.

Особливо тривожить те, що частина носіїв української мови часто вживає російські слова з підкресленою бравадою, хизуючись при цьому своїми «глибокими» знаннями російської мови. Інша категорія україномовців - це люди, що не володіють українською літературною мовою і вживають російські слова, вважаючи при цьому, що це її літературні форми.

Мовне явище, що дістало назву суржик, належить до специфічної форми побутування мови в Україні. Його національну й соціальну природу відображає сам термін, запозичений із сільськогосподарської лексики. Тлумачний словник української мови фіксує слово суржик у двох значеннях:

1. Суміш зерна пшениці й жита, жита й ячменю, ячменю й вівса і т. ін.; борошно з такої суміші;
2. Елементи двох або кількох мов, об'єднані штучно, без додержання норм літературної мови; нечиста мова.

Отже, семантичне ядро слова суржик поєднує два елементи значення - змішування двох різних субстанцій і пониження якості утвореного внаслідок змішування продукту.

Можна розглядати історію суржику як своєрідне, сказати б, непряме, чи зворотне, віддзеркалення процесів мовної політики останніх часів, зокрема тривалої насильницької русифікації та її непрогнозованих наслідків. Проте русифікація, у певному сенсі, триває і донині, змінивши, щоправда, форми та модернізувавши засоби. Тож заяви, буцім українська і російська мирно та щасливо співіснують в інформаційному середовищі сучасної України є або наївним виданням бажаного за дійсне, або лукавою маніпуляцією масовою свідомістю. Насправді, залишається досить великою конфліктна напруга поміж українською та російською мовами. Підтверджують це полеміки довкола сфери вжитку української, які раз у раз спалахують у регіонах чи засобах масової інформації, а не раз інспіруються з боку сусідньої держави під маскою захисту прав російськомовного населення. Ці полеміки наочно актуалізують гостроту проблеми, яка залишається невирішеною протягом багатьох літ, а, отже, дає підстави для двозначних трактувань.

Деякі з характеристик для суржика особливостей:

- вживання русизмів замість нормативних українських відповідників: даже (навіть), да (так), не (ні), када (коли), не нада (не потрібно), еле (ледве), щас/січас (зараз), всегда (завжди), нікогда (ніколи), чуть-чуть (трішки), конечно (звичайно, звісно), наверно (мабуть), напрімєр (наприклад), допустім (припустимо), между (між), вместо (замість), вроде/будто (наче, начебто), іменно (саме), рядом (поруч), язык (мова), больніця (лікарня), циплята (курчата), предохранитель (запобіжник), председатель (голова), почта (пошта), почтальйон (листоноша) тощо;
- “українізовані” форми російських дієслів – уїхав (поїхав), уволився (звільнився), дівся (подівся), поняв (зрозумів), получав (отримував), считав (“вважав” або “рахував” залежно від контексту), отдав (віддав), включив (ввімкнув);
- “українізовані” форми російських числівників – первый/перва, последний;

- змішування українських і російських форм займенників – хто-то (хтось), що-то (щось), як-то (якось), які-то (якісь), який-то (якийсь), чого-то (чомусь, чогось), кой-шо (щось), кой-які (якісь);
- порушення дієслівного керування, вживання прийменників і відмінків за російським зразком – по вулицям (замість вулицями), на російській мові (замість російською мовою), зошит по біології (замість зошит з біології);
- утворення найвищого ступеня порівняння прикметників і прислівників за зразком російської мови – самий лучший (найкращий), саме тверде (найтвердіше);
- утворення від українських дієслів активних дієприкметників за російським зразком – купивший, прийшовший, зробивший;
- слова і вирази, кальковані з російської – міроприємство, прийняти міри, прийняти участь, так як, бувший у користуванні, на протязі, повістка дня, під відкритим небом, або “насильно милим не будеш” (до речі, українською це буде – “на милування нема силування”).

ЛІТЕРАТУРА

1. Антоненко-Давидович Б.Д.; «Як ми говоримо»; К., 1991 р.;
2. Грінченко Б.В.; «Словарь української мови»; К., 1909 р.;
3. Загнітко А.П.; «Напрями і тенденції сучасної мовної політики: семантичний і прагматичний аспекти»; К., 2000 р.;
4. Сербенська О.І.; «Антисуржик»; Львів, 1994 р.;
5. Скрипник М.В.; «Перебудовними шляхами»; //«Більшовик України», 1931 р.;
6. «Українська мова» (Енциклопедія); К., 2000 р.

МОЛОДІЖНИЙ СЛЕНГ ЯК МОВНЕ ЯВИЩЕ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Мовна Л.І., студентка

Науковий керівник: Башкатова Н.М.

(ВСП ЛК "Інфокомунікації" НУ "Львівська Політехніка")

Протягом довгого часу зміна ціннісних орієнтирів має колосальний вплив на мовленнєві і мовні процеси, що набувають нового і нового характеру. Важко оцінити ці зміни, зокрема, якщо говорити про таке явище в українській мові як сленг. В основному це поняття асоціюють з молоддю. Чому ж наша українська молодь використовує сленг? Можна виділити декілька причин. Часто у спілкуванні використовують сленг не тільки, щоб повідомити якусь інформацію, але також для висловлення своїх ідей, світобачення, певним чином виразити свою особистість. Крім того, сленг може виступати способом влиття в колектив, бути сприйнятим «своїм» у тій групі людей, з якою відбувається спілкування. Значну кількість сленгових висловлювань в українській мові можна почути під час спілкування окремого кола людей. Це створює емоційну атмосферу, зближує їх між собою та дозволяє коротко, невимушено виражати своє відношення до подій чи явищ, що обговорюються. Сленг також може виступати в якості опису різних ситуацій та вражень в іронічному плані. Сленгові слова в українській мові спостерігаються в різних сферах життя, наприклад:

- шари, моргала, баньки (*очі*);
- лимон (*мільйон грошових одиниць*);
- поїхати (*збожеволіти*)
- наїхати – (*накричати на когось*),
- шинок (*ресторан*)
- бичок, чинарики (*недопалок*)
- стріляти (*просити*)
- зарулити – (*прийти кудись*),
- зависати – (*бути десь довго, активно відпочивати*).

- грузиться – (*бути не в настрої*),
- морозитися – (*бути байдужим*),

Молодіжний сленг – це окремий пласт національної мови, який відображає певною мірою рівень культури, освіченості, розвитку суспільства. У наш час він контрольований маскультурою, під вплив якої потрапляють різні категорії молоді.

Сьогодні часто можна почути сленгізми серед українських студентів, наприклад *парнокопитні* – “студенти зооінженерного факультету ‘; *гнати біса* - ” говорити нісенітницю” ; *рвати кігті*, набирати обертів – “переходити швидко з генетики на анатомію ‘; *здати на шару* -” легко скласти іспит”; *розчавити сливу* – “випити горілки “; *рубати хвости* – “відмовити в чомусь”; *ганяти понти* -” поводитися зарозуміло; *запороти бочину* – “зіпсувати якусь ситуацію ‘; *пробити на ушняк* –”замислитися “; *розслабити булки* -” відпочити “, *стіпуха* – “стипендія”.

Цікавою особливістю молодіжного сленгу є заміна значення лексем української літературної мови, що викликає іронічний відтінок. Наприклад, «*базар*» в літературній мові – це торгівля, переважно на відкритому місці, а серед молоді це слово має значення *мовлення*.

Ще досить популярний прийом, що використовується в мовленні української молоді – це заміна значень слів семантично, що створює не зовсім доречний і точний смисловий відтінок. Наприклад, замість фрази «*йди сюди*» вживається «*мандруй сюди*», «*мігруй сюди*», «*крокуй сюди*» та інші.

В молодіжному мовленні також присутня значна кількість вставних слів, що виражають емоції того, хто говорить: «*бляха-муха*», «*блін*», «*йо-ма-йо*» Зрозуміти семантику даних слів можна здебільшого при усному мовленні і виражаються вони за допомогою інтонації.

Активно використовуються в українській мові суфікси заниженої емоційної маркованості, такі як: *-ха* – *депресуха, класуха*; *-юк* – *сидюк*; *ло* –

файло, хавало, хлебало. Трапляються також і пестливі суфікси: «велик» – велосипед «*телик*» – телевізор, «хом'ячок» – комп'ютерна мишка.

Вигуки, вітання, прощання та привітання: *хай! (Hi!), Хелой! (Hello), Бай! (Bye!), чірс (cheers), ХепіБьоздей (HappyBirthday), Сюрпрайз! (Surprise!), окей (okay), ноу проблемс (no problems), ноу (no), сенкс (thanks), сорі (sorry), соу світ (sosweet!), супер (super), файн (fine), кул (Cool), крейзі (Crazy), найс (Nice)*.

Лексеми на позначення предметів повсякденного вжитку: одяг, взуття, побутові речі, продукти харчування: *шузи (shoes), найки (взуття відомої фірми спортивного одягу та взуття «Nike»), боді (body), гріндери (Grinders), топ, топик (top), тренди (trends), банани (Bananas), айс ті (icetea), лайт ті (lighttea), фаст-фуд (fastfood), дрінк (drink), шот (shot-drink), лонг (long-drink); гроші: мані (money), бакси (backs); кольори: пінкі (pink), блек (black), вайт (white)*.

Отже, проаналізувавши вибірку лексем, можна стверджувати, що досить часто усне та писемне мовлення, а особливо мовлення молодих людей, студентів є перенасиченим інтерферентами на лексичному рівні. Причинами цього часто стають засоби масової інформації, які, транслуючи рекламу, телевізійні програми, активно використовують запозичення, інтерференти, вважаючи їх більш інформативними за відповідники рідної мови. При цьому україномовні терміни вилучаються із лексичного обігу і, внаслідок, мова втрачає активний словниковий запас, втрачає свою самобутність та традиційність.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Великий тлумачний словник української мови (з дод., допов. та СД) / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К.: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2009. – 1736 с.
2. Ганич Д. І., Олійник І. С. Словник лінгвістичних термінів. / Д. І. Ганич, І. С. Олійник. – К.: Вища школа, 1985. – 360 с.
3. Ставицька Л. Про взаємодію жаргону і сленгу / Л. Ставицька // Українська мова та література. – 2000. – № 15. – С.7– 8. S

УКРАЇНСЬКА МОВА У СВІТІ

Силук А.О., студентка

Науковий керівник: Баишкатова Н.М.

(ВСП ЛК "Інфокомунікації" НУ "Львівська Політехніка")

Функціонування та поширеність української мови за межами нашої держави у різних країнах всіх континентів тісно пов'язана з кількістю представників української діаспори. Нашого цвіту по цілому світу, – каже українська народна приповідка. Століття бездержавності, соціальний і національний гніт та інші негаразди розпорошували українців по всьому світу. То скільки ж нас? Куди закинула доля наших краян? У прес-релізі Товариства “Україна” зазначено, що за секретними даними Міністерства внутрішніх справ колишнього СРСР, тих, хто у графі “національність” пише “українець”, – 86 мільйонів. Однак цю цифру замовчували, занижували. За офіційними даними, українців – близько 47 мільйонів. З них на Україні – 37,2 млн., у країнах Америки, Австралії, Західної Європи – понад 5 млн., ще 7 млн. – у країнах, що входили колись до складу Радянського Союзу. З них 4,4 млн. чоловік живуть у Російській Федерації, у Казахстані близько одного мільйона, у Молдові – 620 тисяч, у Білорусі – 300, у країнах Балтії – 200, в Узбекистані та Киргизстані – 100 тисяч. Є регіони, всуціль заселені українцями: Берестейщина в Білорусі, Кубань, Зелений Клин у Росії тощо.

У Польщі українці становлять корінну етнічну групу, оскільки вони споконвіків жили на Бойківщині, Лемківщині, Підляшші, Холмщині, Надсянні – землях, що входили до складу Галицько-Волинського князівства. Однак українофобська операція “Вісла” 1944—1945 років стала причиною того, що близько 800 тисяч українців було переселено з Польщі на Україну, інших

переселили з різних місць у Померанію та західні землі, де колись проживали німці.

Вважається, що у Польщі живе тепер 300-350 тисяч українців. Щоб уникнути дискримінації, українці були змушені приховувати свою національність, утримуватися від спілкування рідною мовою. У 1956 р. було дозволено видавати українську газету “Наше слово”. У 1970 р. лише 5% українських дітей у Польщі мали можливість навчатися рідною мовою. Існує український ліцей у Легніці й педагогічний ліцей у Бартошиці, що готує вчителів української мови. У Варшавському університеті на філологічному факультеті створений відділ української словесності. Серед українців Польщі є визначні науковці та викладачі.

У Словаччині живе близько 100 тисяч українців у 30 селах навколо міста Пряшева. Історично цей регіон є продовженням Закарпаття. У місті Свиднику є український відділ Пряшівського університету, видається українська преса, функціонують український музей, театр. Значної шкоди українській культурі тут в останні роки завдають ідеї русинства, що їх підтримують офіційні власті. Автохтонне українське населення живе на території Румунії у Південній Буковині, Марамороші, Добруджі, а українські поселенці є в кількох селах Банату. Значна кількість української інтелігенції живе в Бухаресті. У 1946 році за офіційними даними у Румунії нараховувалося близько 1 млн. українців. Було декілька шкіл з українською мовою викладання. Однак велася й досі ведеться політика посиленої румунізації українців. За часів правління І. Чаушеску у 80-х роках називали вже цифру 307 тис. українців, а зараз за офіційною статистикою українців нібито тільки 70 тис, але називають себе українцями 200 тисяч чоловік. Зараз у Румунії у деяких школах викладається українська мова як предмет, є відділення україністики в Сучавському університеті. Виходять раз у два тижні дві українські газети у місті Грац.

У Німеччині живе близько 25 тисяч українців. У Мюнхені діє Український вільний університет (заснований 1921 р. у Празі), Український

техніко-господарський інститут. Є українське видавництво, виходять тижневики “Шлях перемоги”, “Християнський голос”, кварталник “Рідна церква” (УАПЦ) та ін.

За неофіційною статистикою, у Франції проживає 80 тисяч українців у районах Ліона, Парижа. Тут діє “Українська наукова бібліотека імені Симона Петлюри”, є українські школи при деяких церковних парафіях. У Парижі при Вищій школі східних мов є відділ україністики, яким тривалий час керував професор Аркадій Жуковський, буковинець за походженням, один із співавторів праці “Буковина: її минуле і сучасне” (Париж, 1956). Українська мова студіюється також на відділі славістики Університету № 8 міста Парижа. Тривалий час тут виходив тижневик “Українське слово”. У місті Марселі є науковий осередок Наукового товариства імені Шевченка (НТШ), який впродовж багатьох років очолював редактор “Енциклопедії Українознавства” професор Володимир Кубійович. В Італії проживає мала кількість українців. Це в основному члени чернечих орденів, клерикали. Після заборони діяльності УГКЦ в Україні до Риму було переміщено чимало її інституцій. Наприкінці 60-х років у Римі відкрито Український католицький університет. Близько 30 тисяч українців зараз нараховується в Англії. Діє “Українська видавнича спілка”, виходить тижневик “Українська думка”, кварталник “Відомості”.

В Австрії живе понад 15 тис. громадян українського походження. Життя української еміграції зосереджене у Відні. У Віденському університеті є лекторат української мови. На кінець 80-х років у колишній Югославії нараховувалося близько 60 тисяч українців. Тут були українські навчальні початкові заклади, преса, книговидання. Українці Югославії називають себе русинами. Однак етнічні чистки, які проводилися в останні роки як сербами, так і хорватами, завдали українцям великої шкоди. Ситуація українців тут дуже важка, непрогнозована.

Невеликі групи українців живуть у Швеції, Швейцарії, Данії, Бельгії та ін. В Аргентині живе близько 100 тисяч українців. Тут видаються тижневики “Українське слово”, “Наш клич”, місячник “Дзвін”, кварталник “Євангельська зірка”, сатиричний місячник “Мітла”. Є українські радіопередачі у Буенос-Айресі, а також у Чако, Кордові та Обері. Нині у США українська етнічна група нараховує близько 2 мільйонів чоловік. Емігранти турбуються про те, щоб їх діти знали українську мову. Українська католицька шкільна система в 1970 р. складалася з 54 парафіяльних шкіл, 6 вищих навчальних закладів та 2 коледжів, де навчалися 16 тисяч чоловік. Тут діє Українська Академія мистецтв та науки. При Гарвардському університеті є Український дослідний інститут з кафедрами української мови, літератури та історії України. У Вашингтоні перед Білим Домом встановлено в 1964 р. пам’ятник Т.Г.Шевченкові. Видаються газети “Народна воля”, “Америка”, “Свобода”, часопис “Форум” та багато інших. За переписом 1981 р. у Канаді 754 980 осіб визнали себе українцями. Згідно з інформацією канадської преси, українська етнічна група об’єднує 1 млн. чоловік. Українці Канади мають значну кількість суботніх шкіл. Українська мова як предмет є також у багатьох загальноосвітніх школах, де вчиться близько 10 тисяч учнів. У місті Альберті є Канадський інститут українських студій, що утримується на державні кошти. Українознавчі дослідження є в університетах Торонто, Вінніпега, Саскатуна та інших міст. Багато населених пунктів мають назви такі, як на Україні: Борщів, Броди, Бучач, Новий Київ, Січ, Тернопіль, Україна, Ярослав, Петлюра та інші. В них лунає українська мова й пісня.

У Бразилії проживає близько 300 тисяч українців. Виходять тижневики “Праця”, “Хлібороб”, “Український місіонер”, з перервами виходить “Українська православна нива”. Велика площа міста Куритиби має назву “країна”. Видаються українською мовою книги релігійного змісту. В Австралії проживає 35 тисяч українців. Тут виходять періодичні видання

“Вільна думка”, “Українець в Австралії”, “Церковні вісті”, церковний кварталник “Наш голос”, видаються твори українських письменників, є театральні та інші мистецькі колективи. При парафіях є українські школи. Діють кафедри української мови в університетах Мельбурна та Сіднею. Працює осередок НТШ та представництва Української вільної академії наук. Українці живуть також на острові Тасманія та в Новій Зеландії. Як бачимо, рознесли вітри історії та особисті долі українців по світах. Але й там можна зберегти себе як українця, а можна й на рідній землі стати манкуртом.

За останні роки еміграція з України швидко зросла. У пресі є інформація, що за останні 12 років з України виїхало за кордон приблизно сім-вісім мільйонів українців. Серед них переважають особи жіночої статі. Українці появились і в таких країнах, як Італія, Іспанія, Греція, Туреччина, Єгипет та інших, де раніше українських емігрантів зовсім не було. Багато з них вже осіли в цих країнах, однак їх національна активність в нових місцях проживання ще ніяк себе не виявляє. Для цього потрібен час.

ЛІТЕРАТУРА:

- 1 Панас Мирний. Рідна мова // Твори: У 5 т. – К., 1955. – Т. 5. – С. 314.
- 2 Гончар О. Українська література // Дніпро. – 1967. – № 2. – С. 26.
- 3 Гончар О. Пишімо правду // Дніпро. – 1954. – № 2. – С. 98-99.
- 4 Жовтобрюх М.А. Окрилені святом // Укр. мова і літ. в школі. – 1963. – № 9. – С. 7.
- 5 Шевельов Ю. Чому общеруський язык, а не вібчоруська мова? – К.: КМ Academia, 1994.-С. 11.
- 6 Див.: Вісник “Просвіти”. – 1994. – № 1. – С. 13-16.
- 7 Словник труднощів української мови. – К., 1989. – С. 30. ‘Український правопис. -К., 1993. -С. 145.
- 9 Батюк Н. Поетичне втілення мудрості народної // Григорій Сковорода.

Байки харківські. Афоризми. – Харків: Прапор, 1972. – С. 9.

СЛЕНГ І СПІЛКУВАЛЬНИЙ ЕТИКЕТ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СТУДЕНСТВА

Башко Н.А., студент

Науковий керівник: Глушко К.М.

(Вишньавський коледж Львівського національного аграрного університету)

Мова – це “душа кожної національності, її святощі, її найцінніший скарб. В мові наша стара й нова культура, ознака нашого національного визнання... І поки живе мова – житиме й народ як національність. Не стане мови – не стане й національності”.

У контексті сучасних реалій молодь надто легко вдається до запозичень, синтезування власного середовища та використання атрибуції, яка часто не притаманна її ментально-культурному простору. Не є винятком і явище «сленгу» в мовленні українського студентства, проблема якого все більше стає актуальною та викликає занепокоєння.

Молодіжний сленг існує, і це явище усталене в часі, хоча воно є рухомим і мінливим. Мова істотно змінюється прямо на очах нашого покоління. Наприклад, за часів наших дідусів і бабусь гроші називалися тугриками, за часів батьків - мані-мані, а сьогодні у молоді в ходу бабки, бакси, зелень, капуста.

Молодіжний сленг є феноменом, побутування якого обмежене лише віковими та соціальними тимчасовими рамками. З початку двадцятого століття визначено три хвилі в розвитку сленгу.

Перша датується двадцятими роками. Мова молоді забарвилася безліччю «блатних» слівцець.

Друга хвиля припадає на п'ятдесяті роки, коли на вулиці і танцмайданчики вийшли «стиляги».

Поява третьої хвилі пов'язана з періодом застою, коли атмосфера суспільного життя породила неформальні молодіжні рухи і «хіпуючі» молоді люди створили свій системний сленг.

Сленг (англ. Slang) – це варіанти розмовної мови (в тому числі експресивно забарвлені елементи цієї мови), що не збігаються з нормою літературної мови. Сленг – мова будь-якої об'єднаної спільними інтересами групи, яка містить багато відмінних від спільної мови слів і виразів, не цілком зрозумілих оточуючим.

Висока культура мовлення немислима без дотримання мовленнєвого етикету. Він полягає в умінні уважно слухати співрозмовників, тактовно долучатися до розмови, чітко висловлюватися, розмовляти толерантно, використовувати гречні слова, сталі етикетні фрази.

Мовленнєвий етикет – система стандартних, стереотипних словесних формул, вживаних у ситуаціях, що повторюються повсякденно: вітання, прощання, вибачення, запрошення, побажання тощо, отже, це вибір мовних засобів враження, засоби їх реалізації, застосування мовного етикету в конкретних актах спілкування.

Спілкуванальний (комунікативний) етикет – використання мовних і позамовних (невербальних) засобів спілкування. Комунікативний етикет – важлива умова успішності комунікації загалом.

Суть принципу етикетності полягає у максимальному “піднятті” образу співрозмовника. Дотримання принципу ввічливості створює прийнятну атмосферу спілкування.

Кожному з нас доводилося неодноразово чути вітання “Салют”, часто вживане у французькій мові. В Україні воно дуже популярне серед молоді – це елемент молодіжного жаргону. Таке звертання передає взаємини повної невимушеності, рівності, фамільярності, а тому можливе лише між близькими людьми. Однак перш ніж вжити його, варто добре подумати, чи доречний і виправданий такий вибір.

У кожній сфері існування свої правила і закони мовного спілкування, які має опанувати сучасна молодь в міру інтелектуального і громадянського зростання. Формування мовної культури, тобто усного та писемного мовлення, навичок і поведінки мовного спілкування відбувається поступово й неухильно, якщо молода людина свідомо ставиться до свого вдосконалення і має на меті домогтися високої мовної та мовленнєвої культури. Особистість молодої людини формується переважно на мові, її лексико-понятійному арсеналі.

У спілкуванні між ровесниками студенти майже не вживають таких слів, як: будь-ласка, попрошу зробити, сердечно дякую, дозвольте запитати, прошу вибачення, вибачте, не зрозуміла, прошу слова, хочу повідомити, прийміть мої вітання, заздалегідь дякую, повертаю з вдячністю, приємно з Вами спілкуватися та ін.

Отже, культура українського мовлення у наших навчальних закладах ще недостатньо висока. В цьому винні об'єктивні та суб'єктивні причини. Одна з об'єктивних причин полягає в тому, що головна увага приділяється теоретичному рівню викладання фахових дисциплін, а десь “на периферії” залишається робота над розвитком у студентів усного та писемного мовлення, піднесення його культури. Спостереження занять з інших предметів, бесіди з викладачами, участь у роботі студентських конференцій (слухання доповідей і виступів), рецензування курсових робіт, аналіз відповідей на іспиті та постійне спілкування зі студентами поза аудиторією дають підстави стверджувати про необхідність комплексного підходу до розв'язування проблеми формування комунікативно-комплексної особистості, його культури мовленнєвої поведінки. Серйозний і поширений недолік мовлення студентів – вживання слів-паразитів, про які самі студенти і не підозрюють(ну; звичайно; так; тіпа) . Не збагачують культуру мовлення і русизми, на зразок: канешно, ладно, зачот; часто студенти вживають жаргонізми: степуха, кера, тусовка, що, безумовно, не відповідає нормам мовленнєвого етикету. Жаргонізми і нецензурна лексика розхитують і руйнують еталони будь-якої літературної мови і мовленнєвого

етикету, забруднюють негативною енергією навколишнє середовище. Нині часто на вулиці можна почути від молодих людей звертання до перехожих: “Скажи, котра година?”; “Як пройти на вулицю Дорошенка?”; “Де знаходиться університет?” й інші, висловлені без елементарного дотримання норм мовленнєвого етикету; узвичаєного у формулах: “Скажіть, будь ласка”; “Прошу підказати”; “Вибачте, чи не змогли б Ви...” тощо. Відсутність таких формул у мовленні молодих людей – свідчення відсутності навичок застосовувати доречні, що утверджувалися віками, форми звертань. Не навчили цього батьки, не заповнила цієї прогалини школа, не сприяли виробленню таких навичок і вищі навчальні заклади, тому і пішли у світ морально зубожілі люди, бо легковажне порушення мовного етикету призводить до руйнації здорових моральних принципів. Сучасні психотехніки стверджують, що ті, хто не вживає етикетних формул, а послуговується сленгом і жаргонізмами, швидше старіють, частіше хворіють.

Отже, завдання викладачів, усіх, хто причетний до навчання та виховання підростаючого покоління, - докласти максимум зусиль, щоб навчити молодь користуватися багатим арсеналом вербальних і невербальних національних етикетних формул і вміти навчити цьому інших.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Корніяка О. Мистецтво грішності: Чи вміємо ми себе поводити? – К., 1995
2. Пиркало С. Походження сучасного українського молодіжного сленгу // Укр. мова і література в школі – 1998. - №5
3. Радевич-Винницький Я. Етикет і культура спілкування. – Л., 2001
4. Стельмахович М. Український мовленнєвий етикет // Дивослово. – 1998. - №3.
5. Татаревич Г. Етикет і ментальність // Дивослово. – 1998. - №3.

МОВА - ОСНОВА САМОЗБЕРЕЖЕННЯ НАЦІЇ

Кіщак В.І., студент

Науковий керівник: Белей О.Д.

(Вишнявський коледж Львівського національного аграрного університету)

Мова є найважливіший, найбагатший і найміцніший зв'язок, що поєднує віджилі, ті що живуть, та майбутні покоління народу в одне велике, історичне живе ціле. Вона не тільки являє собою життєвість народу, а якраз і є саме життя. У мові одухотворюється і весь народ, і вся його батьківщина; у ній втілюється творчою силою народного духу в думку, в картину і звук небо вітчизни, її повітря, її фізичні явища, її клімат, її поля, гори й долини, її ліси і ріки, її бурі і грози - весь той глибокий, повний думки й почуття голос рідної природи, який лунає так гучно в любові до людини, до її іноді суворої батьківщини, який відбивається так виразно в рідній пісні, в рідних мелодіях, в устах народних поетів. Проте у світлих, прозорих глибинах народної мови відбивається не тільки природа рідної країни, а й уся історія духовного життя народу.

Коли зникає народна мова, - народу нема більше! Поки живе мова народна в устах народу, поти живий і народ. І нема насильства нестерпнішого, як відібрати в народу спадщину, створену незчисленними поколіннями його віджилих предків. Відберіть у народу все – і він усе може повернути, але відберіть мову – і він ніколи вже не створить її.

Сьогодні серед близько 7000 мов народів світу чимало перебуває під загрозою зникнення. Щорічно в світі “помирає” не менше 25 мов та нарід, а з ними безповоротно зникають цілі шари культури та історії. Якщо цей процес

триватиме, то, як стверджують лінгвісти, вже через сто років зникне приблизно половина існуючих мов.

Близько двох тисяч років тому зникненню величезної кількості мов сприяла жорстока експансія латини. Зараз, здається, роль такого вбивці відіграє англійська. Сучасні ж засоби комунікації неабияк підсилюють ефект. Наскільки збережуться під натиском англійської мови інші живі реліквії людського інтелекту – сказати важко.

Яскравий приклад дбайливого ставлення до рідної мови зокрема подають усьому світові французи, які першими почали вважати свою мову головним національним надбанням. Влада всіляко підтримує її вивчення, в тому числі і за кордоном. Достатньо згадати широку мережу шкіл “Альянс франсез”, діяльність яких потребує чималих витрат. Турбота про рідну мову у Франції сприяла тому, що проникнення в неї англіцизмів та американізмів стабілізувалось на рівні близько 7% від загального лексичного обсягу.

Євреї відродження своєї держави, яку вони втратили майже дві тисячі років тому, почали з відродження своєї давньої мови – івриту. Для вивчення цієї мови було створено цілу мережу денних і вечірніх курсів, видавалася спеціальна література. Вивченню івриту сприяла й армія (молодь вивчала іврит і під час проходження військової служби). Нині в Ізраїлі майже кожен володіє івритом, хоч ця мова ще півстоліття тому вважалася мертвою.

Більшість нових держав Азії і Африки державною, офіційною мовою проголосили й конституційно закріпили тільки якусь одну мову.

Навіть етнічно строката англомовна Америка виробила свій варіант англійської мови й вимагає від усіх своїх громадян знання саме цієї мови.

В Австралії побутує австралійський варіант – діалект англійської мови. Щось подібне бачимо в країнах Латинської Америки із вживанням іспанської мови. Кожне суспільство прагне розвивати власну мову, котра якнайкраще відповідає йому.

Німеччина не приймає до себе співвітчизників-репатріантів, які не володіють німецькою мовою.

Що ж до національних меншин, то вони є у кожній країні. Але вони мають знати, крім своєї, державну мову країни, де живуть.

Нинішня мовна ситуація в Україні виглядає ніби кращою, ніж була в Італії, Індонезії, Франції чи Ізраїлі в час становлення цих держав. У нашій державі українською вільно володіють близько 80% громадян, а розуміють її практично всі. Потрібна тільки правильна, цілеспрямована підтримка з боку державних діячів, мудра мовна політика, яка б повернула зденаціоналізовану частину українського народу до рідної мови, а національним меншинам дала змогу зберегти свої мови й водночас оволодіти державною у повному обсязі.

Отже, мова – душа кожної нації. Визначний український учений і громадський діяч, а згодом митрополит і перекладач Біблії Іван Огієнко сказав про рідну мову так: “ Мова – це наша національна ознака, в мові – наша культура, ступінь нашої свідомості Мова – це форма нашого життя, життя культурного й національного, це форма національного організування. Мова – душа кожної національності, її святощі, її національний скарб... У мові – наша культура, ознака нашого національного визнання. І поки живе мова – житиме й народ як національність. Не стане мови – не стане й національності: вона геть розпорошиться між дужчим народом...”

ЛІТЕРАТУРА:

1. Данильцова У. Д. Українська мова на кожен день: Довід. – К., 2005.
2. Грушевський М. С. Про українську мову і українську школу / Передм. Я. П. Гояна . – К., 1991.
3. Іванишин В., Радевич-Винницький Я. Мова і нація. – Дрогобич, 1994.
4. Огієнко І. Історія української літературної мови / Упоряд., авт. іст.-біогр. Нарису та приміт. М. С. Тимошик. – К., 2001.
5. Сагач Г. Золото слів: Навч, посіб. – К., 1993.

КУЛЬТУРА МОВЛЕННЯ СУЧАСНОГО СТУДЕНТА

Межівник С.В., студентка

Науковий керівник: Ситор О.О.

(Стрийський коледж Львівського НАУ)

Мова завжди мала і має велике значення в житті суспільства. Тому членам суспільства, а особливо мовознавцям, філологам, ніколи не байдуже, в якому стані перебуває їх мова., як вона розвивається.

Українська мова надзвичайно багата. Немає такої галузі людських знань, немає такої ділянки науки, техніки, мистецтва, громадського життя, в якій не можна було б спілкуватися українською мовою. Володіючи багатим і розвинутим словниковим складом, гнучкою граматичною будовою, прекрасними фонетичними якостями, українська мова має невичерпні внутрішні можливості для свого дальшого розвитку і вдосконалення.

Що ж ми розуміємо під поняттям «культура мови»? У чому полягає справді висока мовна культура?

Культура мови полягає насамперед у бездоганно правильному користуванні лексичними, граматичними і синтаксичними нормами літературної мови, а також у правильній вимові слів і вживанні нормативних наголосів у словах.

Отже, висока культура мови – це не тільки знання властивих мові закономірностей, певний ідеал мови, що проявляється у творах класиків, а й вміння активно користуватися цими знаннями, творчо застосовувати їх.

Культура мови – широке поняття. Вона охоплює не тільки питання граматичних форм, але й стилістику, комплекс необхідних засобів вираження всієї сукупності ідей і понять науки, техніки, мистецтва..

Мати високу культуру мови – це означає вміти користуватися мовними багатствами, і тією спадщиною, яка склалась віками.

Ясність мови – одна з основних ознак високої мовної культури, бездоганного вміння висловлювати свої думки. Уміння правильно говорити в

основному дається в навчальних закладах, життя ж порівняно мало дає до набутого. Могутність мови - це духовна могутність народу, який дав мові силу й красу. Повага, з якою необхідно ставитись до мови, потрібна носіям мови не менше, ніж повага до людини, бо, як відомо, людина, байдужа до власної мови, - дикун.

Висока культура мовлення індивіда є свідченням вихованості його; культура мовлення є вагомим елементом поняття "культура людини". Це повинен розуміти кожен мовець, щоб постійно вивчати рідну мову /нам бо здається, що свою мову, якою розмовляємо з колиски, знаємо, добре/. Говорити /писати/ правильно і говорити /писати/ добре - не те саме. Говорити правильно - це дотримуватися мовних норм на різних рівнях. Говорити добре - це вміти добирати різні засоби з багатющої синонімічної скарбниці мови відповідно до призначення мовлення. Людину, яка користується "добрим" мовленням, слухають уважно, залюбки, бо її мовлення спонукає до сприймання інформації. Одну й ту ж інформацію можна передати різними мовними засобами, які повинні якнайкраще забезпечити спілкування між людьми в даних умовах...

Високої культури мовлення можна досягти постійним удосконалюванням логічного мислення, тренуванням пам'яті, чому сприяє читання текстів різних стилів, свідомим засвоєнням лексичних, словотвірних, морфологічних, синтаксичних, стилістичних норм. Норма - поняття історичне, тобто норма міняється, тому треба стежити за її змінами.

Як свідчить писемне та усне мовлення студентів, а також дипломованих спеціалістів, мовні засоби на завжди використовуються вдало.

Навчити і навчитися правильно говорити було б дуже легко, якби існувала якась одна причина появи помилок. Насправді ж існує дуже багато причин, що викликають появу помилок: це і неповне засвоєння норм літературної мови, і недостатньо уважне ставлення до мовних традицій, і невміння, а іноді і небажання, розібратися у смислових відтінках і стилістичних якостях слів, і

вплив моди – бажання похизуватися словом чи фразою, які здаються дотепними і виразними.

Чи можна домогтися чистоти, точності і правильності мови? Праця над підвищенням мовної культури складна, тривала, потребує багато часу і зусиль. Адже висока культура мови це і висока культура думки, це висока загальна культура людини. Людина повинна говорити правильно.

Говорячи про доцільність чи недоцільність вживання того чи іншого слова, завжди треба враховувати конкретну мовну ситуацію.

Тому в кожному окремому випадку при переносному, незвичному слововживанні треба говорити насамперед про доцільність або недоцільність слова у певному стилі мови, а не одразу про псування, засмічення мови таким слововживанням. Треба навчитись розрізняти засоби розмовної побутової мови і літературної книжної мови. залежно від конкретних завдань спілкування..

Наша мова дуже багата. Кількість слів у ній величезна. Проте словниковий запас окремої людини містить від 2 до 5 тисяч слів. Чим ширший світогляд людини, чим багатше її духовне життя, тим багатший її словник. Запас слів людини поділяється на активний (слова, які ми використовуємо повсякденно) і пасивний (слова, які ми розуміємо, але використовуємо рідко). Підвищення культури мови – це насамперед збільшення активного запасу слів, переведення слів з пасивного словника в активний, засвоєння якомога більшої кількості синонімів до загальновживаних слів, свідоме і точне користування всіма значеннями багатозначних слів

Правильне слововживання тісно пов'язане з таким важливим питанням мовної культури, як чистота мови, межі вживання в ній іншомовних, запозичених слів. «Чистих» мов, вільних від запозичень, взагалі не існує. Взаємозв'язок між культурами різних народів і особливо словникові запозичення — природний, і необхідний процес у всіх мовах світу. Одним з основних критеріїв при виборі між іншомовними словами та їх українськими

відповідниками повинен бути ступінь засвоєння і поширення цих слів: яке з них є дохідливішим, зрозумілішим для народу, типовішим для його живої

Досить часто студенти порушують зв'язок присудка з підметом. Ці помилки зумовлені незнанням способів вираження форм присудка, нерозумінням лексичного і граматичного значень збірних іменників та іменників сукупності, невмінням розрізняти основний підмет при однорідних членах, що є також підметами, не розрізнюванням підмета та відокремленого додатка, незнанням норм узгодження присудка зі складеними підметами тощо.

Неточності в мовленні, помилки, що їх допускають студенти, зумовлені не завжди свідомим засвоєнням теоретичного матеріалу певної теми, невмінням вивчене правило застосовувати при доборі відповідних мовних засобів у мовленні. Не менш важливим є і байдужість до власного мовлення. А байдужість до свого мовлення - це безкультурність, дикунство; байдужість до рідної мови - бездуховність, яка зазіхає на майбутнє народу, на його мову. Культура мовлення не має бути важким обов'язком мовця, бо це не тільки філологічна проблема а проблема соціальна, яка так чи інакше пов'язана з найрізноманітнішими видами комунікації в сучасному світі. Тому виховання високої культури мовлення - справа не тільки словесника. Усі студенти з великою відповідальністю повинні ставитися до свого прямого завдання - виховання високоосвіченого громадянина. "Рідне слово, - писав Д.Ушинський, - є саме тим духовним одягом, у який повинно втілитися всяке знання, щоб стати справжнім надбанням свідомості". А ніщо так переконливо не свідчить про освіченість людини, як культура мовлення.

ЛІТЕРАТУРА:

- Бацевич Ф. С.* Основи комунікативної лінгвістики: Підруч. — К., 2004.
Богдан С. Мовний етикет українців: традиції і сучасність. — К., 2010.
Данильцова У.Д. Українська мова на кожен день . Довід. — К., 2005.

Мовчун А. Мовні скарби: Вивчення прислів'їв та приказок у школі: Навч.-метод, посіб. — К., 2013.

Огієнко І. Історія української літературної мови /Упоряд., авт. іст.-біогр. нарису та приміт. М. С. Тимошик. — К., 2001..

Циркало С. Походження сучасного українського молодіжного сленгу // Укр. мова і л-ра в шк. — 2016. — № 5.

Пономарів О. Культура слова: Мовностилістичні поради: Навч. посіб. — 2-ге вид., стереотип. — К., 2001.

МОВНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ

Прокодянчик С.С., студент

Науковий керівник: Бунько С.М.

(Стрийський коледж Львівського НАУ)

Сутність мовної проблеми, насамперед, полягає в тому, що, попри абсолютну перевагу в складі населення держави українців (близько 80 % від загалу жителів), Україна є державою двомовною, оскільки в минулому значна частина українського населення зазнала мовної русифікації, тобто змінила рідну мову з мови своєї національності на російську. Двомовність населення створює велику кількість проблем, які можна простежити майже в усіх суспільних сферах держави, однак найчіткіше вони виявляються у сфері культури та політики. Для того, щоб пояснити причини цього явища сучасної мовної ситуації в Україні, потрібно, насамперед, проаналізувати територіальні особливості мовних процесів.

Простежимо в розрізі регіонів таку загальнодержавну тенденцію - збільшення частки та кількості українського населення з рідною російською мовою. За результатами перепису 2001 р. країна доволі чітко розділилася на дві частини: регіони, у яких процеси русифікації не припинялися, та регіони де частка українців з рідною російською мовою зменшилася. Зокрема, частка українців з рідною російською мовою збільшилася на сході України (Донецька, Луганська, Харківська області), півдні (Миколаївська, Одеська, Херсонська області), а також в індустріальному Придніпров'ї (Запорізька та Дніпропетровська області). Причому серед 966,3 тис. осіб, на які збільшилася кількість українців з рідною російською мовою, на Донецьку область припало 524,7 тис. (54,3 %), Луганську - 228,4 (23,6), Запорізьку - 121, 5 (12,6), Харківську - 121,3 тис. (12,6 %).

Мовна політика є частиною, органічною складовою певного політичного курсу держави. Національна комісія зі зміцнення демократії та утвердження

верховенства права розробила концепцію державної мовної політики. Суть заходів держави на підтримку української мови полягає не в її насильному нав'язуванні, а в тому, щоб надати громадянам України, які раніше були позбавлені свободи вибору, можливість вільно опанувати мову батьків і (або) свідомо вивчити мову свого громадянства з урахуванням перспектив, які відкриває її знання для самовдосконалення, самореалізації і повномасштабного здійснення конституційних прав

Концепція державної мовної політики - це система нормативних постанов, які ґрунтуються на оцінюванні мовної ситуації в Україні, якими мають керуватися органи державної влади та місцевого самоврядування, регулюючи суспільні відносини в мовній царині.

Правовою основою для здійснення державної мовної політики в Україні є Конституція України (ст. 10) «Державною мовою в Україні є українська мова» Українська мова, поряд з прапором, гербом і гімном, є символом української держави і тому будь-які прояви зневаги до державної мови мають розцінюватись як такі, що ганьблять державу, і є неприпустимими.

Рішення Конституційного суду України від 14 грудня 1999 року щодо застосування державної мови органами державної влади, органами місцевого самоврядування та використання її у навчальному процесі в навчальних закладах України.

Цим рішенням також підтверджено обґрунтованість підстав для надання статусу державної саме українській, а не якійсь іншій мові. Намагання надати статус державної якійсь іншій мові - це політика руйнації держави України, розпалювання міжетнічної ворожнечі, порушення конституційного ладу.

Отже, Конституційний Суд України робить вмотивований, обґрунтований висновок: "Таким чином, положення Конституції зобов'язують застосовувати державну - українську мову як мову офіційного спілкування посадових і службових осіб під час виконання ними службових обов'язків

Громадяни України повинні володіти українською мовою як мовою свого громадянства та використовувати її у сферах публічного спілкування. Знання української мови є неодмінною умовою набуття громадянства України.

Це рішення "є обов'язковим до виконання на всій території України, остаточним і не може бути оскарженим". Отже, державність української мови є невід'ємним атрибутом конституційного ладу держави, атрибутом нації.

Та лише задекларованості державного статусу української мови для повноцінного утвердження недостатньо - необхідні механізми реалізації вище зазначених правових документів. Державна мовна політика має унеможливлювати перетворення України із суверенної національної держави у денаціоналізований географічний простір. Державна мовна політика на сьогодні має зосереджуватися на таких пріоритетних напрямках:

- створення належної нормативної бази підтримки і пільг для українськомовних ЗМІ, книговидання українською мовою, українського кіно і української пісенної продукції;
- виховання української мовної свідомості і гідності; загального піднесення престижу української мови;
- вироблення дієвих засобів захисту від актів зовнішньої мовно-культурної експансії та публічної дискредитації української мови;
- розширення застосування української мови у всіх сферах життєдіяльності в межах всієї України;
- поліпшення якості українського мовлення на українських теле- і радіоканалах України;
- створення системи дієвого контролю за дотриманням мовного законодавства.

Здійснення державної мовної політики забезпечує система органів, яку складають:

1. Національна рада з мовної політики при Президенті України.

2. Структурний підрозділ з мовної політики у складі Міністерства юстиції України.

3. Національна комісія з питань правопису та мовних норм Національної Академії наук України.

4. Національна Рада з питань радіо та телебачення.

Національна рада з мовної політики при Президенті України (НРМП) як головний дорадчий орган виконавчої влади щопівроку на своєму засіданні розглядає, затверджує і подає Президентові України аналітичну доповідь про мовну ситуацію в державі та першочергові заходи для реалізації державної мовної політики. НРМП взаємодіє з органами виконавчої влади, закладами науки, освіти та культури, засобами масової інформації, громадськими організаціями тощо для своєчасного виявлення і різнобічного та об'єктивного висвітлення проблемних питань у галузі мовної політики.

Структурний підрозділ з мовної політики Міністерства юстиції України відповідає за повсякденне здійснення мовної політики і має наступні функції:

- сприяти вдосконаленню нормативної бази здійснення мовної політики шляхом напрацювання проектів відповідних законів України, указів Президента, постанов уряду;
- здійснювати мовне планування на близьку й віддалену перспективу і напрацювання відповідних державних програм;
- координувати діяльність міністерств і відомств в частині, що стосується питань мови, для забезпечення консолідованої мовної політики та концентрації зусиль на пріоритетних напрямках;
- організаційно забезпечити ухвалення й видання сучасної редакції Українського правопису, його впровадження в офіційно-діловий вжиток, книговидання, практику навчальних закладів, ЗМІ тощо;
- запровадити постійну систему заохочень та інформаційної підтримки активних провідників державної мовної політики (осіб, підприємств, державних та недержавних установ, організацій, навчальних закладів тощо);

- спільно з науковими установами та громадськими організаціями здійснювати моніторинг мовної ситуації в Україні;
- своєчасно виявляти порушення мовного законодавства та запобігати їх поширенню;
- порушувати питання про притягнення до дисциплінарної, адміністративної та судової відповідальності винних у грубих порушеннях законодавства стосовно української мови чи інших мов;
- аналізувати зарубіжний досвід мовної політики та мовного планування та використовувати його раціональні елементи у своїй діяльності;
- спільно з Міністерством закордонних справ України, МОН України та іншими відомствами планувати й координувати заходи щодо захисту мовних прав українців за кордоном, вести пропаганду української мови й культури у світі;
- через ЗМІ інформувати суспільство про мовну ситуацію в країні, висвітлювати актуальні проблеми мовної політики та обговорювати шляхи їх розв'язання.

Структурний підрозділ з мовної політики Міністерства юстиції України через своїх співробітників в обласних управліннях юстиції взаємодіє з органами місцевої державної влади та органами місцевого самоврядування для одержання інформації про мовну ситуацію на місцях і планування мовної політики з урахуванням місцевих особливостей.

Національної академії наук України повинна стати постійним органом, діяльність якого триватиме й після затвердження сучасної редакції Українського правопису.

До її компетенції мають бути віднесені такі питання:

- внесення доповнень та змін до українського правопису;
- вироблення та затвердження правил іншомовного відтворення українських власних назв та національних реалій (назв грошової одиниці, одиниць адміністративно-територіального устрою, посад);

- розв'язання спірних питань української наукової та виробничої термінології;
- затвердження нормативних вимог, експертиза якісного рівня мови засобів масової інформації, реклами, інструкцій та інформаційних написів на товарах широкого вжитку тощо.

Національна Рада з питань радіо та телебачення функціонує відповідно і на основі існуючої нормативної бази.

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Указ Президента України «Про Концепцію державної мовної політики»* від 15 лютого 2010 року N 161/2010 .
2. Закон України "Про освіту" №1060-ХІІ, із змінами від 11 червня 2008.
3. Концепція державної мовної політики. – К., 2006. – 13с.
4. Нещименко Г.П. Мовна ситуація в слов'янських країнах. / Г. П. Нещименко. – М: Наука , 2003. – 279с.
5. Німчук В. Проблеми та перспективи вирішення мовного питання ХХ – початку ХХІ ст. – К., 2002. – 113с.
6. Українська мова у ХХ сторіччі: історія становлення / За ред.. Л.Масенко. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2005. – 399 с.
7. Чиж І.С. Діалог української та російської культур в Україні у контексті сучасної інформаційної діяльності та сучасні інформаційні явища в контексті взаємодії національних культур. /Матеріали сайту Національного інституту Україно-Російських відносин, 2001.

ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО МОВЛЕННЯ

Земан Р.В., студентка

Науковий керівник: Бовтач О.М.

(Стрийський коледж Львівського НАУ)

Українська мова належить до однієї з найбарвистіших і найбагатших мов світу. Взагалі мова — це тонкий інструмент, який можна порівняти зі скрипкою. Можна заслухатися грою скрипаля, якщо інструмент знаходиться в руках справжнього майстра. Так само і мова. Тільки справжній тонкий знавець, який володіє мовою бездоганно, викликає захоплення, бажання слухати людську мову, ловлячи кожен звук, кожне слово. Бо мова — це теж інструмент, тонкий та багатогранний, який теж у змозі передати будь-які нюанси почуттів. Як найкраща музика.

Мова - одна з головних ознак нації, вона забезпечує єдність функціонування і розвитку етносу у просторовому і часовому вимірах. "Мова - втілення думки. Що багатша думка, то багатша мова. Любімо її, вивчаймо її, розвиваймо її! Борімося за красу мови, за правильність мови, за багатство мови..." (М.Рильський).

Українська мова впродовж багатьох століть була поставлена в такі умови, що можна тільки дивуватися, як вона вижила і збереглася взагалі. Накладене ще в другій половині XVII ст. табу великим тягарем лежало на ній майже до кінця XX ст.

Зрозуміло, що кількасотрічне приниження української мови і водночас насаджування іншої, тобто російської, не могло не позначитися на усному (в першу чергу) та писемному мовленні її носіїв. Українська мова навіть там, де вона активно функціонувала, зазнала такого негативного впливу російської, що перетворилася на суржик, «язичіє», на мішанину українських та російських слів, кальок, а частіше всього - мовних покрутів, які утворилися на базі цих двох великих мов.

Найголовніша біда української мови та її ворог — це суржик. Мовне явище, що дістало назву суржик, належить до специфічної форми побутування мови в Україні. Його національну й соціальну природу відображає сам термін, запозичений із сільськогосподарської лексики. Тлумачний словник української мови фіксує слово суржик у двох значеннях:

1. Суміш зерна пшениці й жита, жита й ячменю, ячменю й вівса і т. ін.; борошно з такої суміші;
2. Елементи двох або кількох мов, об'єднані штучно, без додержання норм літературної мови; нечиста мова. Суржик живе і розвивається за своїми законами: українські слова приймають дивовижні мовні форми, бо підкоряються правилам російської граматики та стилістики, змінюються за цими правилами, вживаються у невірному значенні.

Отже, семантичне ядро слова суржик поєднує два елементи значення - змішування двох різних субстанцій і пониження якості утвореного внаслідок змішування продукту.

Суржик — це не запозичення з інших мов, що є цілком закономірним та природним процесом. Взаємопроникнення мов неминуче відбувається у історичному та культурному просторі, особливо коли культури та мови близькі. Але іншомовні слова, вирази, якщо вони не вживаються бездумно, зі зневагою до мовних норм, — тільки збагачують мову.

Суржик — справа інша. Мовні покрути збіднюють таку могутню, таку красиву, таку багату українську мову, яка має досить лексичних художніх засобів, щоб можна було висловити будь-які думки, почуття, описати що завгодно, намалювати будь-яку картину.

Хтось називає суржик штучною мовою. Але я вважаю, що це не зовсім так. Все ж таки суржик не створювали навмисно, хоча це й специфічна мова, мовний феномен. Він виник природним шляхом і навіть має певні різновиди. Існує, наприклад, київський суржик та одеський суржик.

Але не потрібно плутати розмовну мову та суржик. В будь-якій культурі літературна мова та її розмовний варіант відрізняються один від одного. Різні соціальні та професійні групи мають свій жаргон. Всім відомо, що у компанії підлітків спілкуються однією мовою, а у середовищі лікарів, шахтарів або юристів — іншою. Будь-яка група людей, об'єднаних спільним родом діяльності, має свої влучні слівця, боротися з якими можна з таким самим успіхом, як Дон Кіхот бився з вітряками.

Але суржик — це збіднена мова, позбавлена виразності та національного колориту. Тому суржик не повинен бути нормою спілкування. З першої хвилини, як тільки наш співрозмовник починає говорити, ми з великою точністю можемо зробити висновок, хто перед нами. Освічена інтелігентна людина та суржик — поняття несумісні. Прислуховуйтесь до вашого внутрішнього цензора, який контролює вашу мову — і вона буде ставати раз від разу все краще і багатше.

Звичайним середовищем побутування гібридної мови є малі соціальні спільноти, як стійкі (двомовні сім'ї, професійно-виробничі колективи), так і стихійні, як-от у транспорті, в магазині, у черзі до лікаря. Найсприятливіші умови для побутування суржику створює звичайно ж сімейна комунікація, яка є природним диханням людини. Саме сімейні мови законсервували цей гібрид, що може використовуватися й несвідомо як основний і навіть єдиний засіб спілкування, й свідомо як засіб мовної гри. Неусвідомлюваний сімейний мовний консерватизм і є власне суржилом.

До суржику-гри охоче звертається освічена молодь, коли хоче увійти в інший мовний образ, розширити діапазон мовних варіацій. Соціологічні дослідження показують, що вона вдається до суржику частіше, ніж люди середнього та похилого віку, які схильні вважати його ознакою низького рівня мовної культури. Прекрасно володіючи іншими мовними кодами, молода людина воліє проте використовувати суржик, щоб отримати задоволення від власного мовлення, бо їй так цікаво.

Свідоме використання суржику несе в собі також комунікативно-прагматичні настанови. В певній ситуації суржиком спілкуватися вигідно. Наприклад, із представниками старшого покоління в сім'ї.

Пам'ятайте, що підвалини мовного розвитку дитини формує мова матері. Російськомовна, україномовна чи суржикомовна мати продукує відповідний мовний режим у своїй родині. Звичайно, україномовна дружина може вплинути на російськомовного чоловіка й дати відповідне мовне виховання дітям. Але той факт, що сила цього виховання позначатиметься не на всіх дітях однаковою мірою.

Суржик - феномен не тільки мовної, а й - що незмірно важливіше й глобальніше - геополітичної стратегії. Це симптоматичний варіант відповіді на питання вибору України. Сучасна влада в державі принципово уникає відповідей на кардинальні геополітичні питання, зокрема щодо орієнтації на Росію чи Захід. А оскільки російську експансію Україна відчуває на порядок сильніше, ніж американсько-європейську, то й реагує на неї податливістю мовної політики. Можна не проголошувати російську мову офіційною, як вимагають східні регіони, але просто-напросто широко й безборонно вживати її в офіційних сферах, що нині й маємо.

Отже, треба мати на увазі, що згубний вплив на нашу мову мають не тільки самі русизми, тобто неунормовані, фонетично чи морфологічно спотворені лексеми, а й інші фактори, які деформують нашу мову, розхитують її зсередини, нівелюють її специфічні особливості й ознаки - усе те, що визначає її самодостатність як окремої мови, позбавляють її здатності протистояти російському впливу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Грінченко Борис. Словарь української мови. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до вид.:
[https://r2u.org.ua/data/Словарь%20української%20мови%20\(1907-1909\).pdf](https://r2u.org.ua/data/Словарь%20української%20мови%20(1907-1909).pdf) 2.

2. Антоненко-Давидович Б.Д. Як ми говоримо / Борис Дмитрович Антоненко-Давидович ; Вступ.ст. Б. Тимошенко . – 4-те вид., перероб.і доп . – Брайтон : Українська книга, 1997 . – 335 с. – ISBN 966-7219-00-3

3. Про мову та її проблеми. Інтерв'ю з Іваном Ющуком.
[Електронний ресурс]. – Режим доступу до вид.:
<http://www.chasipodii.net/article/6863>

НОВИЙ ПРАВОПИС НА ШЛЯХУ ДО SMART-СУСПІЛЬСТВА

Дудченко В., Ключников О., студенти

Науковий керівник: Дудченко А.С.

(Сумський коледж економіки і торгівлі)

Анотація. У доповіді звернено увагу на гострі проблемні питання сьогодення: Smart-суспільство і Новий український правопис.

Ключові слова: Smart-суспільство, Новий український правопис, суперінтелектуальний соціум, грамотність.

Актуальність порушеної проблеми. Проблемні питання, підняті в нашій доповіді є актуальними, вимагають різних бачень та досліджень.

Smart-суспільство – це настання наступної економічної революції, в основі якої – технології інтернету речей (internet of things), великих даних (big data), штучного інтелекту (artificial intelligence), робототехніки (robotertechnik) та доповненої реальності (augmented reality). Світові експерти прогнозують новий етап глобалізації - суспільство 5.0 - суперінтелектуальний соціум, за японською теорією - це соціально-економічна культурна система, заснована на передових цифрових технологіях, яка забезпечує розвиток науки і технологій для добробуту суспільства. Хоча концепція створена в Японії, але плодами її реалізації, звісно, зможе користуватися все людство.

Ми звернули увагу на проблему: Smart-суспільство і Новий правопис.

3 червня 2019 рік офіційно почала діяти нова редакція Українського правопису. Український правопис 2019 року підготовлений Українською національною комісією з питань правопису в складі 25 осіб. Варіант проекту в електронному вигляді - 216 сторінок був винесений Міністерством освіти і науки України для громадського обговорення. Над новою редакцією правопису команда фахівців працювала три роки: з 2015 по 2018 рр. У ході громадського обговорення проекту щодо окремих зауважень в українському правописі було внесено окремі зміни. Думки щодо доцільності нових мовних правил

розділилися: Одні – говорять, що це позитивні зміни, інші фахівці налаштовані критично. Аби ми звикли до інновацій, для українського суспільства триватиме перехідний період. Скільки саме — поки що невідомо.

Готуючись до участі в конференції, ми ознайомилися з Новим правописом за джерелами Інтернет: це нова редакція правопису, а не новий правопис. Основні зміни можна умовно поділити на дві великі групи: зміни у написанні слів (без варіантів) і варіантні.

Актуальність прийняття нового Правопису:

Чи доречним є запровадження нових правописних норм? На думку мовознавців, вони є не лише актуальними, але навіть дещо запізнілими, цю реформу слід було провести ще на початку 90-х, коли у суспільстві існував високий запит на повернення до всього українського.

Що кажуть про Новий правопис?

Всяке. З одного боку, філологи схвалюють зміни, оскільки, за їхніми словами, новий правопис буде значно більш українським – він поверне нам мову до тих принципів та норм української мови, які властиві українцям, які існували в Україні до абсолютної русифікації, яка відбувалася в 50-ті роки. Крім того, науковці запевняють, що багато норм залишається.

На нашу думку, чимало запропонованих конструкцій сьогодні виглядають, дещо штучно та можуть ускладнити життя школярам та студентам, яким доведеться вчитись за новими правилами.

Навіщо було потрібно вносити зміни?

Українська національна комісія з питань правопису зазначає, що причиною внесення змін до «Українського правопису» є необхідність внесення коректив у правила, тому що «жива» мова змінюється, і правопис має стати відображенням існуючих змін. Нова редакція «Українського правопису» передбачає ряд змін у написанні звичних для нас слів. А чи потрібно міняти правопис? Нові правила правопису української мови повинні полегшувати, а не ускладнювати життя. Чи легко сприйме нововведення українське суспільство? Скільки часу знадобиться

на те, щоб українці почали користуватися новими правилами? І чим зумовлені ці зміни? Чи буде правопис організовано таким чином, що посприє поліпшенню грамотності людей?

Наскільки радикальні ці зміни в «Українському правописі»?

За великим рахунком зовсім кардинальних змін, що потребують перенавчання, у цьому правописі немає. Але плутанина може виникнути, адже збільшилася кількість варіантів написання одних і тих же слів. На провадження нових правил дається 3-5 років. Час потрібен і для того, аби оновити Microsoft Office, адже, наприклад, наявні версії програми Word нові варіанти слів сприймають як граматично неправильні.

Чи буде процес нововведень швидким?

Процес впровадження мовних нововведень не буде швидким. Оновлення підручників, нові методики з правопису для педагогів, - усе це займе певний час. Як правило, зміна правопису спричинить за собою необхідність створення нових підручників. У Міністерстві освіти України поки не готові відповісти на запитання: коли новий правопис запрацює для навчання дітей? Однозначно відомо, що найближчі 5 років у тестах ЗНО нововведення не будуть враховані. Під час поступового впровадження нових правил допускатиметься і стара форма, і нова.

Нами було досліджено думку пересічних українців, викладачів та студентів нашого коледжу про Новий правопис та новий етап глобалізації - суспільство 5.0 і суперінтелектуальний соціум. Більшість при спілкуванні загостила увагу на наявності у Правописі відразу кількох варіантних положень, а в деяких правилах немає чіткості.

Отже, Smart-суспільство – це настання наступної економічної революції в світі та в Україні, в основі якої – технології інтернету речей. Це передові цифрові технології, які забезпечують розвиток науки і техніки для добробуту суспільства. А це потребує грамотності, яку ніхто і ніколи не відмінить. Для цього потрібні знання Правопису.

МОВА - ОСНОВА САМОЗБЕРЕЖЕННЯ НАЦІЇ І ДЕРЖАВИ

Ковальчик І.З., студент

Науковий керівник: Баишкатова Н.М.

(ВСП ЛК "Інфокомунікації" НУ "Львівська Політехніка")

Мова — це гарантія національної безпеки, територіальної цілісності, національної свідомості та історичної пам'яті. Необхідність правового закріплення, чіткість та прозорість у реалізації мовної політики забезпечують ефективне регулювання відносин між членами суспільства, захист та узгодження суспільних, групових та індивідуальних інтересів. Це першочергове завдання держави, без його вирішення будуть загострюватися фундаментальні для існування країни питання миру, спокою, злагоди.

Для українців, як для будь-якої іншої нації, мова — це дім життєдайного буття, духовний, світоглядний, націєтворчий фундамент. Цілеспрямовано нав'язувана теза, мовляв, «какая разница, на каком языке говорит, — был бы хороший человек», в умовах України цинічно фальшива і є формою нинішньої повзучої, так званої м'якої русифікації, яка підступно висмоктує з українців національну сутність, культивує московську імперську свідомість, підступно вкорінює думку про нефункціональність української мови. Держава, забезпечуючи підтримку та розвиток української мови, утверджує та зміцнює свої позиції як всередині держави, так і за її межами. При цьому, вільне користування меншинами рідними мовами є ознакою цивілізованості, демократичного устрою та дотримання прав і свобод людини та громадянина.

Ігнорування комунікативної функції української мови у законодавчій, виконавчій і судовій владах, у суспільно-громадських інституціях, в освітніх закладах усіх форм навчання неминує спричиняє знищення не менш важливих інших її функцій: ідентифікаційної, експресивної, гносеологічної, мислетворчої,

естетичної, культураносної, номінативної тощо. Тобто всебічне функціонування української мови в усіх державних, суспільних інституціях, у сфері бізнесу, освіти, електронних ЗМІ є питанням життя або смерті української нації, національної держави, європейської української України.

Саме мовний фактор Росія використала як головний привід до агресії – пояснивши її потребою захисту російськомовних громадян в Україні. Можна скільки завгодно заперечувати це й доводити, що Росія могла б вигадати будь-який інший привід для анексії Криму та розпочати війну на Донбасі, або й взагалі зробити це без приводу, але вона використала саме цей привід. Отже, він був для Росії найбільш зручним та ефективним.

Тому не даремно для знищення української нації, Російська імперія плюндрувала та незаконювала українську мову та все українське. Адже як говорить Ліна Костенко: «Нації вмирають не від інфаркту. Спочатку їм відбирає мову». Так за останні 400 років було видано 134 укази по забороні української мови та писемності.

Як свідчить історичний досвід, процеси асиміляції, поглинання одного народу іншим відбуваються в два етапи. Першим етапом є часткова асиміляція – мовно-культурна, другим – етнічна, що означає завершення асиміляційного процесу, втрату первинної ідентичності і набуття іншої, нав'язаної колонізатором чи добровільно засвоєної.

Хоча імперії, попри всі зусилля, все ж не вдалося довести до завершення проект уподібнення українців до росіян, тобто до масового набуття українцями російської ідентичності, в українських середовищах, передусім у великих містах, набуло поширення явище незбіжності мовної й етнічної свідомості, а також подвійної українсько-російської ідентичності.

Рівень мовно-культурної асимільованості населення України можна визначити до певної міри за співвіднесенням показників рідної мови і мови щоденного вжитку. Ті російськомовні українці, які визнають рідною українську, пройшли перший етап мовної асиміляції, але, попри це, зберігають

усвідомлення своєї належності до української спільноти. Ті ж українці, які не лише вживають російську у повсякденному житті, а й визнають її своєю рідною мовою, змінили українську самоідентифікацію на російську.

Саме тому формування і становлення української мови, функціонування її в усіх сферах життя, існування взагалі як мови окремої самобутньої нації супроводилися негативним явищем, що дістало назву лінгвоцид. До лінгвоциду на українському ґрунті спричинилася втрата Україною своєї державності, а згодом і територіальної цілісності, унаслідок чого суспільне й культурне життя українського народу виявилось надовго узалежненим від суспільно-політичних процесів сусідніх націй, які дуже часто були спрямовані на національну й мовну асиміляцію українців. З історії відомо безліч прикладів, коли зі зникненням мови зникав і етнос. Тому знищення мови (лінгвоцид) є основною передумовою етноциду — знищення етносу як культурно-історичної спільноти, його асиміляції іншим народом.

Україна має докорінно переглянути свою мовну політику і розпочати активне поширення та популяризацію української мови на всій території України. Адже саме українська мова є запорукою безпеки України та самозбереження нації. Нагальна потреба законодавчого врегулювання мовного питання зумовлена справді загрозливим становищем української мови та національної безпеки країни.

На сьогодні помилково може здаватися, що закон про державну мову не на часі, бо в країні війна. Але наша мова – це фактор нашої безпеки. І війна прийшла в наш дім через зросійщення та занедбаність української мовної політики.

Певні позитивні кроки у цьому напрямі вже зроблені. Скандальний закон Ківалова-Колісніченка скасовано. Верховною Радою України прийнятий законопроект № 5313 «Про внесення змін до деяких законів України щодо мови аудіовізуальних (електронних) засобів масової інформації», відомий як закон про 75% української мови на телебаченні, який покликаний зміцнити позиції

української мови на телебаченні. Набрала чинності постанова Кабінету міністрів № 301 «Про організацію проведення атестації осіб, які претендують на вступ на державну службу, щодо вільного володіння державною мовою». Ще раніше був прийнятий закон про внесення змін до деяких законів України щодо захисту інформаційного телерадіопростору України (№1317), який передбачає заборону на трансляцію в Україні російських серіалів.

Реалізація цих заходів і прийняття нового закону про мови стане необхідною умовою розбудови повноцінного україномовного інформаційного простору та національної безпеки України. Тим більше, що переважна більшість (майже 67%) громадян України підтримують політику державного сприяння українській мові.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Демченко В. М. Українська мова як чинник державної безпеки України // Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування: Електронне наукове фахове видання / Демченко В. М. – 2016. – № 2.
// http://el-zbirn-du.at.ua/2016_2/6.pdf
2. Мовна ситуація в Україні: між конфліктом і консенсусом. – К.: ІПіЕНД імені І. Ф. Кураса НАН України, 2008. – С. 335.
3. Дзюба І. Сучасна мовна ситуація в Україні. До змісту книги «Чи має українська нація перспективу?». До розділу «Просвіта» / Дзюба І.
// <http://ukrlife.org/main/prosvita/dziuba.htm>
4. Жулинський М. Уявна загроза / Жулинський М. // День. – 2005. – 29 січня. <http://day.kyiv.ua/uk/article/polemika/inshi-dumki>
5. Масенко Л. Українська мова як чинник національної безпеки / Масенко Л.
// <http://prostir.co.ua/ukrayinska-mova-yak-chynnyk-natsionaln-14650/>
6. Оснач С. Мовна складова гібридної війни / Оснач С. – [К. :] Видавець Вадим Карпенко, [1915]. – 20 с.
7. А. Мова – фактор національної безпеки / Маляр А.
//<http://oksamyt.org/publik/derzh-spava/1104-160320151>)

СУРЖИК ЯК ПРОБЛЕМА СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Належита К.П., студентка

Науковий керівник: Вербовська О.В.

(ВСП ЛК "Інфокомунікації" НУ "Львівська Політехніка")

Найперше значення терміну “суржик” – це суміш пшениці і жити, жита і вівса, вівса і ячменю і т.д. або борошно із цих сумішей.

Суржик є “невпорядкованою, безсистемною мовою”, яка може хаотично та непередбачувано змінюватись. Кількість лексем, у яких замість української основи вживається відповідний іноземний субстрат для кожного мовця є індивідуальною і не прогнозованою. Таким чином відбувається постійне і хаотичне порушення мовних кордонів. Абсолютна більшість дослідників схильна вважати, що суржик є наслідком поросійщення в умовах міської комунікації з усім комплексом супровідних психічних і духовно-ментальних деструкцій особистості, яка пристосовує рідну говірку до “городської” престижної мови. Зросійщення полегшило процеси деградації сучасної української мови та використання в ній калёк з інших іноземних мов, перед усім англійської. Суржик є “мовою інтелектуальних бомжів” та мовною патологією, це, власне, та форма змішаного мовлення, яка виникає внаслідок того, що російська, а тепер і англійська витісняє українську мову, і виникає цей покруч.

Ситуація у боротьбі з суржи́ком змінилась у зв’язку з вимогами і можливостями часу. Так на кількох радіо-станціях тривають проекти з очищення української мови від суржику. Перед усім йдеться про скетч-шоу “Лайфхак українською” на першому каналі суспільного мовника UA: Українське радіо. Вона ж дублюється на телеканалі UA: Перший і виходить в ефір україномовних радіостанцій кількох міст США (Чикаго, Портланд, Нью-Йорк, Сіетл). Також аналогічні програми існують на комерційних радіостанціях

“Країна ФМ” (Антисуржик), “Хіт ФМ”(Українська – це просто! З доцентом філології О.В. Бас-Кононенко) У тізері до програми “Антисуржик” вказано наступне: ми тро щимо мовним бульдозером суржик, яким, на жаль, часто послуговуємося. У тізері до програми “Українська – це просто!” вміщено наступне звернення: “Головне – говоріть, а помилки виправимо разом!” Метою усіх цих програм є вирішення нагальних мовленевих питань: Як правильно говорити? Як наголошувати? Як сказати українською поширені російські фразеологізми? Яке вжити слово у відповідності до контексту? Як позбавитися кальки з російської та багато інших правил та порад щогодини можна почути у таких програмах. Слід зауважити, що, на нашу думку, проблема використання кальок з російської має бути розширена до проблеми використання кальок взагалі, адже нашу мову масово заповнили кальки з англійської. Хто не чув і не використовує слова типу “шерити”, “івент”, “селфі”, “лайкати”, “сабж”, “тегати”, “факап”, “лайтовий”, “хейтер”, “сарян”, “фейк”, “фоловвери”, “чеканитися” і т.д. Ці слова так міцно увійшли до щоденного вжитку, що рідна мова стає незрозумілою для більшості носіїв цієї ж мови. Мало хто послуговується такими емоційними вигуками як “Ой” чи “Ай”. Натомість їх в короткий час міцно витіснили “Упс” і “Вау!”. Такі кальки засмічують мову, оскільки привносять слова, які вже існують в приймаючій мові і розділяють носіїв мови на тих, хто розуміє, і тих, хто – ні. Причинами появи кальок і існування суржика загалом є сама людина. 90-ті роки 20 століття стали часом збільшенням калькування та перших спроб боротьби із суржилом. Головною проблемою є використання суржика і кальок не тільки у сферах професійного вжитку, а й у рекламі та ЗМІ, адже це прямий шлях на потрапляння в стандарт мови.

Таким чином суржик є серйозною проблемою в сучасній українській мові. Досягнення і нововведення активно впливають на процес мовотворення. Рух за найменшим спротивом, тобто калькування іншомовних слів призводить до непорозумінь. Тому носіям мови важливо не лінуватися і шукати

відповідники у рідній мові, більше читати друкованої продукції, а не дописів у соцмережах чи сайтах, постійно вдосконалювати свій мовленевний запас. Актуальним досі залишається вислів античного мислителя “Заговори до мене, щоб я тебе побачив”, адже саме через мову відбувається ідентифікація та самоідентифікація. Також важливим є докладання зусиль в реалізації напрямку “Говорити українською – модно!”. Використання суржика, калёк, неграмотність є істотними показниками Інтернет-спілкування і тому у боротьбі з цими явищами на перше місце виходить самоконтроль, інакше мовна культура буде невпинно опускатися.

Переносне значення цього слова вказує на невмотивовані мовні запозичення. Суржик у цьому значенні – то збіднена мова, позбавлена і національного колориту, і виразності. Хоч письменники часто вдаються до вживання на сторінках своїх творів суржику задля стилістичної типізації персонажів.

Елементи суржику існують, починаючи з рукописних пам’яток української культури, а зафіксовані остаточно в таких пам’ятках ще з 17-18 століть. У наступних століттях суржик набув значного поширення – це зафіксувала художня література і публіцистика тих часів. Існує ціла історія боротьби з існуванням суржику на українських просторах. Яскравих рис ця боротьба набула в 20-ті роки минулого століття, коли тривала коротка доба українізації. За новелами Г. Тютюнника та іншими авторами 20 століття можна простежити психологічний механізм формування суржикомовної особистості. Намагання пристосуватися до іншої мови, яку раніше селянин переїхавши до міста, а тепер мешканець міста з більш великими статками вважає “вищою” за свою, успадковану від батьків, диктує їй відповідну поведінку у стосунках з оточенням.

Суржик у масовій культурі, впроваджуваний через ЗМІ виконує завдання руйнації залишків природних монокультурних середовищ українських сіл та містечок. Якщо для приміської зони притаманний українсько-російський

суржик, то у місті суржик забарвлюється англомовними елементами. В обидвох випадках суржик щедро збагачується російським матюччям.

Якщо людина з україномовного середовища потрапляє у велике місто, там немає середовища, де б вона могла спілкуватися своєю мовою, вона починає пристосовуватися до російської, ламаючи мову, так і відбувається мовна мішанина.

Суржик – як правило, є мовою одного покоління при некомпактному розселенні в місті людей, що приїхали з провінції. Діти таких людей вже переходять або на російську мову, або все-таки опановують українську літературну мову. Натомість суржик консолідується і взагалі стабілізується в приміських зонах.

Отже шляхом боротьби з суржилом є підвищення рівня індивідуальної освіченості і культури загалом. В сфері державної політики має впроваджуватись престижність і цінність спілкування українською.

ЛІТЕРАТУРА:

“Антисуржик”. <https://krinafm.com.ua/programi/>

Врублевська Г. Суржик як мовна характеристика персонажа в сучасній українській мові // http://library.zu.edu.ua/vz/9/Vg_2002_9_33.pdf

Масенко Л. Суржик у сучасній художній літературі // <https://dyvoslovo.com.ua/wp-content/uploads/2016/02/6-0411.pdf>

Савицька Л. Кровозмісне дитя двомовності // Критика. – 2001. – №10. – С.22.

Труб В.М. Явище «суржику» як форма просторіччя в ситуації двомовності // Мовознавство. – 2000. – № 1. – С.54-55.

Українська – це просто! <https://www.hitfm.ua/programs/26-ukrayinska-tse-prosto/>

УКРАЇНСЬКА ОНОМАСТИКА, СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ВИКЛИКИ

Ткаченко М., студентка

Науковий керівник: Дудченко А.С.

(Сумський коледж економіки і торгівлі)

Анотація. У доповіді звернено увагу на розвиток української академічної ономастики.

Ключові слова: ономастика, власні назви, онім, прізвище, прізвисько, псевдонім.

Актуальність даного питання визначається відсутністю достатньої кількості наукових праць, присвячених дослідженню ономастики.

У тезах приділено увагу розвитку української академічної ономастики, проблемам сучасних ономастичних досліджень крізь призму попередніх здобутків українського мовознавства та багатоаспектному підходу до аналізу онімної лексики.

Знані в Україні та за кордоном дослідники власних назв, серед них: доктор філологічних наук, професор В.В.Лучик (м. Київ), доктор філологічних наук, професор Г.П.Лукаш (м. Вінниця), доктор філологічних наук, професор Г.Л.Аркушин (м.Луцьк), доктор філологічних наук, професор М.М.Торчинський (м.Хмельницький), професор Д.Г.Бучко (м.Тернопіль) працювали над проблемами еколінгвістики, соціолінгвістики та лінгвокультурології в ономастиці. Академічні дослідження з української ономастики започатковано в Інституті мовознавства ім. О.О. Потебні у другій половині ХХ ст.. Перша ономастична конференція (І Республіканська нарада з питань топоніміки та ономастики) відбулася в Києві на базі згаданого інституту 1959 року. Потужний сплеск ономастичних досліджень відбувся у 60-і роки ХХ ст., але фахове зацікавлення власними іменами в Україні почалося ще

значно раніше. Існує Показчик праць з української ономастики від 1855 до 2000 рр..

Виходячи із назв праць, що існують в цій царині, вчені досліджують: коло власних імен, котрі вживаються певним народом і відрізняється між собою стійкістю і традиційністю. У власних іменах відображено національне розуміння краси. Створюючи їх, людина виходила з необхідності відрізнити особу одну від іншої.

Кожен із нас має своє ім'я та прізвище. А чи задумувались ми, що воно є предметом дослідження та вивчення науковцями. Що ж несе в собі це поняття?

Ономастика (від грецького ONOMA – ім'я, назва) – спеціальна мовознавчо-історична дисципліна, що вивчає власні імена, їх функціонування в мові і суспільстві, закономірності їх утворення, розвитку і постійних перетворень. Вона виникла в результаті взаємодії досліджень з історичного джерелознавства і лінгвістики. Всі власні імена, якими користується конкретний народ, створюють його ономастичний простір.

Кожна власна назва містить інформацію про особливості іменованого об'єкту, історичну епоху, в якій виникла назва, про етнос, котрий створив назву, мову, на якій створена назва і багато іншого.

Власні імена виникли дуже давно в процесі розвитку мови. Вони відрізняються від загальних назв, оскільки належать конкретному об'єкту.

Власна назва (онім) містить інформацію про особливості іменованого об'єкту, історичну епоху, в якій виникла назва, етнос, котрий створив назву, мову, на якій створена назва і багато іншого. Ономастика вивчає історію та закономірності їх виникнення, розвитку і функціонування, зміни, поширення і структуру власних імен у мові і мовленні, в літературній і діалектній сферах....

Ономастика –також є розділ і мовознавчої науки, який вивчає власні назви, їх походження, будову, правопис, функціонування в просторі й часі.

В свою чергу в філології ономастика – частина лінгвістики та дослідницький об'єкт істориків мови.

Виходячи із назв праць, вчені досліджують: коло власних імен, котрі вживаються певним народом і відрізняється між собою стійкістю і традиційністю. Предмет ономастики та один із її напрямів – власні назви. Вчені вивчають, як вони утворилися, в які часи, що бралось за основу.

Ми живемо в світі, де кожний із нас має своє прізвище. А чи задумувались ми над тим, звідки воно, де починався наш родовід? Осмислення самих себе, своєї історії, свого коріння - це те, від чого починається само усвідомлення особистості як українця, це самоусвідомлення нації, яка почала своє відродження після вікового сну.

Хочеться підкреслити, що наше прізвище – це живе слово, пам'ять роду. І якщо одне прізвище несе в собі історію роду, то всі разом вони становлять історію народу. Сьогодні стало модним складати родинне дерево, його ще називають генеалогічне дерево, родовідне древо зі списком нащадків, на якому розміщені носії одного і того ж прізвища.

В Сумському обласному архіві станом на сьогодні найпопулярнішим документом для вивчення стали «Метрические книги сел Кролевецкого уезда за 1836 год», «Метрические книги уездного города Глухова за 1796 год», які було знайдено в підвалинах церкви названих міст. В ній велись записи громадського стану: хто народжувався в цей період та реєстрація шлюбів. За нею складають і встановлюють свій родовід, прослідковують, якими іменами називали в той час новонароджених. Донедавна ця справа була не здешевих, але в Україні запустили безкоштовну базу даних для досліджень родоводу. Завдяки ентузіастам, історію своєї сім'ї, імена своїх родичів в декількох поколіннях тепер можна вивчати онлайн. В Україні запрацювала платформа pra.in.ua, яка дозволяє досліджувати родоводи від дати народження 1650 року. Наповнювати його допомагають і професійні історики, і волонтери, - повідомляв «24 канал» українського телебачення.

Ще багато не досліджених проблемних питань в ономастиці. Цікавим є взаємозв'язок понять: прізвище, прізвисько, псевдонім. Виникає питання: чому

поряд з прізвищем людині дають прізвисько, чому вона сама бере конкретний псевдонім, чому змінює прізвище та ім'я на інше? Такі випадки були і в нашому коледжі серед студентів.

Питання ономастики є актуальними і для викладача української мови та літератури, української мови професійного спрямування, культурології.

Беремо до уваги і соціоономастичні аспекти перейменувальних процесів в Україні. Профільним комітетам ВР України варто взяти до уваги, що потрібно виробити нові, доопрацювати й оптимізувати чинні закони держави щодо національної безпеки в царині мовної політики, зокрема законодавчого врегулювання процесу присвоєння власних назв топооб'єктам, особам та ін., у сфері ЗМІ, культури, освіти, кіновиробництва, інтернет-простору тощо. Виробити стратегію перейменувальних процесів, ураховуючи напрацювання й досягнення соціоомастики та низки суміжних наук. Необхідно задіяти чинники україноцентричності, національно-історичної самобутності тощо, позбутися російсько-імперських топонімів, не допускати спекуляції історичним принципом з метою їх відновлення. У системі координат декомунізації, дерусифікації не допускати завуальованого перетлумачення радянських, комуністичних власних назв і символів. З погляду екології української мови здійснити лінгвістичну експертизу власних назв щодо відповідності чинним літературним нормам.

Отже, наші імена та прізвища – це духовність наших традицій, звичаїв, моралі - це ті чинники, без яких буде важко будувати могутню, квітучу державу, ім'я якої – Україна.

ЛІТЕРАТУРА:

Белей Л.О. Про соціальне в українській антропонімії. – УМЛШ. – 1990-№10

Герасимчук В.А., Нечипоренко А.В. Антропоніми: історія і сучасність. - К-П., 2012

Демчук М. Українські автохтонні власні особові імена праслов'янського походження. – К., 2016

Скрипник Л.Г. У світі власних імен людей/Л. Г. Скрипник Власні імена людей: словник-довідник / Любов Скрипник.- К., 1996.

НАЦІОНАЛЬНОМОВНА ФОНЕТИЧНА ОБОЛОНКА ІМЕН ЯК ОДИН ІЗ ЗАСОБІВ СПРІЯННЯ НАЦІОНАЛЬНІЙ САМОІДЕНТИФІКАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ

Єрошик К.С., студент

Науковий керівник: Чернушенко В.М.

(Політехнічний технікум КІСумДУ)

Метою нашого дослідження є висвітлення ролі мови як головного чинника ідентичності українського народу, як джерела духовної культури нації.

Мова є основною підвалиною під час закладання фундаменту державотворення. Становлення нації, створення держави тісно пов'язані з формуванням мови. І навпаки, зникнення держави невідворотно призводить до зникнення мови.

Останні зміни в суспільно-політичному житті свідчать про наявність переоцінки духовно-моральних цінностей, піднесення ролі української мови в світі, ЗМІ, політиці, діловодстві. Адже саме освіта, мистецтво, побутова культура тісно пов'язані з мовним вихованням молодого покоління. Усвідомлення необхідності поваги до рідної мови – це найважливіший засіб формування в молодіжному, зокрема, студентському середовищі гордості за свій народ.

Сучасні мовознавці розглядають мову як творчу практику особистостей, які, спілкуючись між собою, сприяють розвитку національного генофонду, зберігаючи культуру попередніх поколінь і доповнюючи своєю відповідно до нових цивілізаційних зрушень.

Сучасна українська мова в її літературній формі досягла високого рівня розвитку, набувши досконалої граматики, сформованої науково-технічної термінології, розвиненої стилістичної системи.

Самоідентифікація української нації є можливо в першу чергу саме через мову. Сучасні дослідники розглядають мову як генетичний код нації, в якому зосереджені її минуле, майбутнє й вічність існування. Мовознавець

В. Жайворонок вважає, що «не тільки людина впливає на мову, але й мова великою мірою формує особистість». Вчений називає мову «національним організмом, що розвивається, взаємодіючи з різними сторонами життя спільноти».

Однією зі сторін життя людини є її особистісна самоідентифікація. До основних складових особистісної самоідентифікації належить усвідомлення особою приналежності до певної статі, соціальної групи тощо. Але вважається, що особистісна самоідентифікація починається зі сприйняття людиною свого імені.

Існує думка, що найприємніше для людини чути своє ім'я. Тому для встановлення продуктивної комунікації психологи радять називати співрозмовника на ім'я якомога частіше.

Нами було проведено дослідження щодо різноманітності імен студентів нашого ЗВО. Перш за все нас цікавила проблема варіативності таких імен, як: Кирило – Кіріл, Микита – Нікіта, Євген – Євгеній, Христина – Крістіна.

З 200 студентів (з різних груп та курсів) носіями імені Кирило виявилися 2 студенти, носіями імені Кіріл – 3 студенти, носіями імені Микита – 0 студентів, носіями імені Нікіта – 2 студенти. Серед обраних для опитування студенток – володарок імені Христина не виявилось, проте володарками імені Крістіна виявились 7 студенток. 6 студентів – володарі імені Євгеній, 4 студенти – володарі імені Євген.

Серед причин того, що батьки при народженні називають сина Нікіта, Кіріл, Євгеній, а дочку Крістіна, є ситуація білінгвізму, яка є характерною для нашого регіону. У випадку з надання переваги іменам Нікіта, Кіріл, Крістіна ще одним чинником є м'яка вимова приголосних, що, з погляду пересічних мовців, надає імені милозвучності.

На жаль, під час вибору імені для дитини батьки покладаються на власний естетичний смак.

Не зустрівши відмови від працівників РАЦСу, батьки задовольняють власні амбіції стосовно милозвучності обраного імені для дитини.

Проте, досягши повноліття, а згодом створивши сім'ю, носій імені Кіріл (Нікіта) постане перед проблемою, наскільки милозвучним з точки зору української мови буде по батькові Кірілович (Кірілівна), Нікітович (Нікітівна), для його дитини. Вважаємо, що проблема національної самоідентифікації лежить і в площині надання національно-мовної фонетичної оболонки іменам новонароджених українських громадян.

Формат нашого дослідження, на жаль, не дозволяє торкнутися проблеми називання дітей саме слов'янськими іменами, а не екзотичними.

Екзотичність імені навряд чи буде сприяти швидкій і безболісній національній самоідентифікації юного громадянина української держави.

Для того, щоб мова стала провідним чинником самоідентифікації нації, вченим, вчителям, ЗМІ слід вести свідому планомірну мовну політику, пам'ятаючи, що мова є не лише засобом спілкування, вона є механізмом сприяння усвідомлення кожним представником суспільства своєї національної ідентичності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Жайворонок, В. Українська етнолінгвістика. Нариси / В. Жайворонок. – К. : Довіра, 2007. – 262 с.
2. Кононенко, П. Національна ідея, нація, націоналізм / П. Кононенко. – К. : Міленіум, 2005. – 358 с.
3. Костенко, Л. Гуманітарна аура нації : лекція, прочитана в Національному університеті «Києво-Могилянська академія» 1 вересня 1999 року / Л. Костенко. – К. : КМА, 2000. – 34 с.

МОВНІ ПРОЦЕСИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ ДУХОВНОЇ ТА МОВЛЕННЄВОЇ КУЛЬТУРИ МОЛОДІ

Рижий О.С., студент

Науковий керівник: Нечай А.М.

(Політехнічний технікум КІСумДУ)

Роль і місце державної (офіційної) мови в процесі національної консолідації з погляду сучасних цивілізаційних здобутків мають бути предметом державного піклування.

Історичний досвід свідчить, що без визнання всіма учасниками етнонаціонального процесу державної мови інтеграція та консолідація нації є нездійсненними.

Наявність у світі країн з двома і більше державними (офіційними) мовами (Швейцарія) – це виняток у процесі як державотворення, так і в загально-соціологічному суспільному законі.

У часи нестабільного економічного розвитку країни, спричиненого або підсиленого суспільними катаклізмами, мова може бути не лише засобом суспільної комунікації і згуртування, а й виникнення нерозуміння й роз'єднання, утримання мовних стереотипів.

Мова є віддзеркаленням суспільних процесів (перехід слів до розряду історизмів, виникнення неологізмів шляхом запозичення чи шляхом переосмислення власномовних лексичних одиниць). Як засіб спілкування вона чутливо реагує не тільки на зовнішні, але й на внутрішні чинники, які можуть суттєво вплинути не тільки на мовний організм, а й на самих мовців.

Зазначимо, що саме молодь здатна формувати сучасне мовне середовище. Вченими доведена пряма залежність між усвідомленням особою свого громадянства і мовою спілкування. Мовне питання безпосередньо пов'язане з національною ідентичністю.

Компанія Gfk Ukraine провела дослідження серед української молоді віком від 14 до 29 років. Опитування показало, що саме українська мова переважає у спілкуванні представників цієї вікової категорії. Соціологічні дані свідчать, що зараз в Україні 61% молоді пишається тим, що вони є громадянами України. Серед причин, чому чималий відсоток молоді не відчуває гордості за свою країну та приналежності до її громадянства, можна назвати економічну та політичну нестабільність, які в свою чергу спричиняють масовий виїзд молоді за кордон після отримання освіти або для її одержання вже за кордоном.

Експерти Київського міжнародного інституту соціології стверджують, що суржилом послуговуються (пишуть і спілкуються) до 11% українців.

Носіями змішаної мови є представники молоді, які раніше жили в селі, а , переїхавши до мегаполісу, почали пристосовуватись до його мови.

За даними дослідження, проведеного Інститутом Горшеніна, то українською, то російською мовою, залежно від обставин, говорить майже третина опитаних молодих людей. Експерти зазначають, що раніше лексичну бідність мови відновлювало читання художньої, науково-популярної літератури, а сучасна молодь таким засобом мовного самовдосконалення користується нечасто через надмірну прив'язаність до гаджетів.

Комп'ютерний редактор, який автоматично виправляє помилки, позбавляє людину можливості самостійно аналізувати, як правильно пишеться те чи інше слово.

Попри необхідність використання державної мови в усіх сферах економічного, культурного життя, молодь усвідомлює, що Конституцією та Законом «Про мову» регулюється лише використання української мови в державних установах та організаціях, в ЗМІ.

Свобода будь-якого громадянина полягає в тому, що в побутовому спілкуванні він може послуговуватись будь-якою іншою мовою, суржилом, вживати сленгові слова та вирази тощо.

Одним із аспектів нового українського правопису є варіативне вживання форм –і та –и в іменниках ж.р. совісті-совісти, милості-милости.

Нами було проведено опитування серед студентів другого курсу (150 осіб). Учасники опитування отримали завдання запитати своїх батьків про те, чи чули вони форми радості, совісти, милости від своїх батьків, бабусь, дідусів. Добросовісно виконали умови опитування 140 студентів.

Тільки 20 опитуваних поділились інформацією про те, що їхні батьки чули форми на –и від своїх батьків чи бабусь, дідусів. 8 опитуваних мешкають в селах Конотопського району Сумської області, 12 опитуваних мешкають у селах Бахмацького району Чернігівської обл.. Від загальної кількості опитаних (140) це становить 14,3%.

Отже, широкого розповсбдження паралельне вживання форм на –и (радості) не знайшло. Оскільки були опитані бабусі та дідусі респондентів, можна дійти висновку, що принаймні представники трьох поколінь не вдаються до варіативного вживання цих форм.

Мова як соціальне явище є засобом впливу на формування духовної культури сучасної молоді.

Отже, сучасна молодь не стоїть осторонь як соціальних змін, так і змін у мовному середовищі. Представники студентської молоді небайдуже ставляться до змін у мові свого народу.

Зокрема, молодь зацікавлено ставиться до змін в українському правописі, до проблеми доречності та милозвучності новоутворених фемінітивів (фізикиня, хімікиня, нотаріусиня, фотографеса, стоматологиня, урологиня). Небайдужість студентської молоді до рідної мови, до змін, які в ній відбуваються, свідчить про те, що в Україні зростає покоління свідомих, патріотично налаштованих громадян, здатних плекати найдорожчий скарб своєї нації – її мову.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Єрмоленко С. Мова і українознавчий світогляд. – К., 2007. – 444 с.

2. Куварова О. К. Роль культури мовлення у формуванні мовної особистості
// Культура професійного мовлення: Мат-ли регіональної наук.-метод.
конф. – Дніпропетровськ, 2006. – С. 142 – 145.
3. Омельчук С. Формування мовленнєво-комунікативних умінь у процесі
вивчення синтаксису: Лінгводидактичні аспекти // Дивослово, 2006. –
№ 9. – С. 2 – 5.

ПРОБЛЕМА ДВОМОВНОСТІ. ПОГЛЯДИ З МИНУЛОГО.

Вовк С.В. ,студентка

Науковий керівник: Шимченко Н.П.

(Львівський поліграфічний коледж Української академії мистецтв)

Нації вмирають не від інфаркту.

Спочатку їм відбирає мову...

Ліна Костенко

«Коли будь-яка мова постійно змішується з іншою, у ній починають відмирати механізми власної саморегенерації, а значить і сама здатність існувати» – так вважає професор Колумбійського університету Юрій Шевчук.

На жаль, така тенденція прослідковується у нашій державі.

Зазначимо, що мова визначається як система дискретних звукових знаків та невербальних жестів, за допомогою якої індивід досягає цілей комунікації і має можливість виразити сукупність знань і уявлень про світ. Будучи, насамперед, засобом вираження і повідомлення думок, мова безпосередньо пов'язана з мисленням.

Конфліктність сьогоденних мовних проблем в Україні закорінена в деформаціях мовної ситуації, успадкованих від колоніального минулого. Протягом кількох століть російська мова поступово витісняла українську на значній території її поширення в головній функції – функції засобу спілкування.

Відомий український мовознавець Олександр Потебня (1835–1891) у роботі «Мова і народність» досліджував проблему мови та двомовності, розкривав їх сутності. На думку Потебні, саме через специфіку народної мови визначається внутрішня форма кожного слова, адже різні мови мають притаманний лише їм погляд на реальність чи неповторну перспективу

бачення. Тобто кожна мова формує певний «проміжний світ» і закладає в його структурах особливий національний менталітет.

О. Потебня писав, що рання двомовність дитини може суттєво гальмувати її загальний розвиток, заважати здобуттю освіти, адже незрозумілі і чужі поняття не дають додаткового знання, а лише плутають дитину. Чужа мова засвоюється дітьми на рівні звуків, а не думок, вона не хвилює душу і не змушує задумуватись.

Якщо для успішної комунікації у професійній сфері чи навчанні рідної мови недостатньо, тоді потрібно вивчати іншу мову для кращого розуміння інших людей. Таке знання та вивчення чужої мови природно гармонізує та взаємодіє з рідною мовою. Мова не лише система прийомів пізнання, які є відомими, а й шлях усвідомлення естетичних і моральних ідеалів.

Для того щоб з етнічної спільноти постала нація, така спільнота, окрім політичної волі, здебільшого повинна мати певні об'єднувальні елементи — подібну культурну чи історичну спадщину, релігію, економічні інтереси, мову і т.д. Наприклад, процес об'єднання сучасного Ізраїлю базувався на усвідомленні спільного минулого та релігії, в той час, як спільної мови у євреїв, розкиданих по усіх кутках світу, не було. Продовжуючи тему мовного чинника, існують етнічні групи, які мають свою мову, але не мають намірів чи спроможності сформувати власну країну (наприклад, бретонці чи роми). Отже, мова, як і будь-який інший чинник, є обов'язковою для формування державності в усіх без винятку випадках націєтворення.

Та наш народ має рідну мову і має свою державу.

У сучасному світі мова відіграє не менш важливу роль. Тож для збереження, поширення і збагачення нашої мови треба послідовно здійснювати програму підтримки української мови, а саме: ввести обов'язкові квоти у всіх царинах публічного вжитку (телебачення, радіо, друку, кіновиробництва).

І все буде Україна!

ЛІТЕРАТУРА:

1. Загнітко А. П., Домрачева І. Р. , Основи мовленнєвої діяльності, : навч. посіб. для студентів. — Д. Український культурологічний центр, 2001.
2. Кошуба М. Проблема двомовності у трактуванні О. Потебні// Науковий вісник. – Вип. 2.–2008.
3. Думки О. О. Потебні про українську народність, 1913.
4. Русанівський, В. Історія української літературної мови. – Київ, 2002.

МОВА ЯК СУСПІЛЬНЕ ЯВИЩЕ

Стецьків У. ,студентка

Науковий керівник: Добровольська О.М.

(Ліцей №70 Львівської міської ради)

Щороку 9 листопада ми відзначаємо День української мови та писемності. Це важливий день в житті нашого народу. Адже як сказав великий український письменник Панас Мирний: «Найбільше і найдорожче добро кожного народу – це його мова, ота жива схованка людського духу, його багата скарбниця, в яку народ складає і своє давнє життя, і свої сподівання, розум, досвід, почування».

Коли йдеться про такі поняття як мова, народ, культура, то ми розуміємо, що вони пов'язані між собою.

Найхарактернішими рисами, притаманними людині, є суспільна свідомість, суспільна трудова діяльність і мова.

М о в а – явище суспільне. З одного боку, мову творить і розвиває суспільство, з іншого – без мови не було б суспільства. І наука, і техніка, і релігія, й ідеологія, і культура не можливі без мови, бо мова забезпечує всі без винятку процеси життя і діяльності людини.

Розвиток і функціонування мови значною мірою зумовлені станом суспільства. У мові відбиваються соціальна диференціація суспільства (класова, професійна, статева), демографічні процеси (зміни чисельності населення, міграція), рівень загальної освіти народу, розвиток науки тощо. Суспільство може цілеспрямовано впливати на розвиток мови. Свідомий вплив суспільства на мову (урядові заходи) називають мовною політикою. Від цієї політики залежить доля окремих мов у багатомовному суспільстві. Так, внаслідок онімечення у XVIII столітті зникли полабська і прусська мови, в результаті асиміляції в СРСР зникло понад 90 мов, а колонізація у США знищила чимало індіанських мов.

Взаємозв'язок мови і суспільства розглядається і на таких рівнях, як мова і народ, мова й особа (індивід), мова й класи та соціальні групи людей.

Мова – загальнонародне явище. Бо саме народ – творець і носій мови.

Борис Антоненко-Давидович зазначав: «Кожна мова має свій шлях розвитку, на якому позначились історичні події, пережиті її народом... Усе це створює... національну психіку, що так виразно відбивається в мові»

Одна особа безсила будь-що змінити в мові, бо мова розвивається за своїми об'єктивними законами. Наприклад, Тарас Шевченко є основоположником української літературної мови. Однак це не означає, що він створив нову мову. Навіть геніальна особистість не здатна змінити мову, а може лише виявити її приховані можливості, показати, як ефективно можна використати те, що в мові вже існує.

Із суспільним розшаруванням (за різними ознаками) пов'язана поява в мові професійних слів, аргі, діалектизмів.

Особливо тісний зв'язок між мовою та суспільною свідомістю. Формами, в яких знаходять вираження всі витвори людської свідомості, є мовні знаки - слова, словосполучення й речення. Початок формування мови збігається зі становленням людського суспільства, коли в людей виникла потреба щось сказати одне одному.

Сучасні мови разом із народами, носіями цих мов, пройшли довгий, часом тернистий шлях у своєму розвитку. У вченні про націю як історичну форму спільності людей мова вкупі з територією, економічним життям, культурою та особливостями психології виступає однією з найхарактерніших ознак, що входять у це поняття.

Мова виконує такі функції в людському суспільстві: спілкування, повідомлення і впливу.

Мова – це явище унікальне.

З-поміж різних функцій мови як суспільного явища, напевно, найважливішою є функція ідентифікаційна.

Суспільство обслуговують, крім мови, й інші явища — наука, техніка, ідеологія, культура, релігія тощо, однак мова виокремлюється із усіх інших суспільних явищ, бо вона обслуговує всі без винятку сторони життя й діяльності людини. Якщо, скажімо, ідеологія обслуговує певні суспільні класи, релігія — окремі групи людей, то мова — всі сфери соціуму як функціонального організму. Навіть трудова діяльність не могла б здійснюватися без мови.

Але українською мовою розмовляють не лише в Україні, а й за її межами на всіх суходолах земної кулі, куди доля закинула наших краян.

Українська діаспора, певно, чи не найбільша у світі. Про це свідчить і карта світу, на якій позначено місця найбільших діаспор українців. Вони розмовляють українською мовою, поширюють її, збагачують новими словами.

Отже, мова і суспільство перебувають у тісному взаємозв'язку.

Тож розвиваймо нашу мелодійну, чарівну, багату українську мову!

Розмовляймо нею! Викорінюймо слова-паразити! Творімо нашу нову історію з допомогою чистої і музикальної української мови!

ЛІТЕРАТУРА:

1. В. Іванишин. Мова і нація. – Дрогобич.: Відродження, 1994р.
2. М. П. Кочерга. Вступ до мовознавства. – К.: Академія, 2000р.
3. О. Д. Пономарева. Сучасна українська мова. – К.: Либідь, 1997р.

МОВНИЙ АСПЕКТ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ В УКРАЇНІ

Дацко В.В., студент

Науковий керівник: Башкатова Н.М.

(ВСП ЛК "Інфокомунікації" НУ "Львівська Політехніка")

Починаючи з квітня 2014 року в Україні розпочався один із найтрагічніших етапів її сучасної історії — російська збройна агресія проти України та, як наслідок, війна на Донбасі. Основною характеристикою військового конфлікту на сході України є ведення, так званої, «гібридної війни». Гібридна війна представляє собою використання методів конвенційної (традиційної) війни в поєднанні з практикою партизанських дій, терору та злочинної поведінки з метою створити у вибраній для агресії державі внутрішні протиріччя і конфлікти. Типовим компонентами гібридної війни є створення нерегулярних збройних формувань (повстанців, партизан тощо), економічна та інформаційна війна, підтримка тероризму і сепаратизму.

Активну фазу гібридної агресії на території України Російська Федерація розпочала на початку 2014 року, але підривну діяльність проти України вона розпочала вести одразу після проголошення Україною незалежності у 1991 році у рамках інформаційної війни. Одним із основних напрямів цієї агресії стали спроби встановлення домінування російської мови, культури та традицій для утвердження самоідентифікації при одночасному витісненні української мови та культури, формування стереотипу меншовартості та вторинності українців, а також відповідне руйнування почуття нації та народу, що у наслідок багаторічного потужного інформаційно-психологічного впливу Росією і було досягнуто. Оскільки мова є одним із засобів ототожнення людей з однією культурною групою та як засіб відмежування від інших, це, у свою чергу, сприяло розколу самоідентифікації та створенню сепаратистських настроїв в Україні, що надало можливість для розгортання ще більшої інформаційно-психологічного компанії. Агресор подає інформацію, що держава

розвалюється, що Україною керують «радикали, фашисти, бандерівці, нацисти, хунта», які чинять масовий безлад, вандалізм, вбивають людей на вулицях, спалюють будинки комуністів (регіоналів) та російськомовних громадян.

Слід відзначити, що впродовж останніх років, інформаційні впливи, які здійснювались російськими медіатехнологіями на території Криму, південних та східних регіонах України, часто не розглядались, як загроза національній безпеці, а попит частини населення України на російські теле- та радіопрограми не викликав побоювань української влади у тому, що їх перегляд (прослуховування) з часом призведе до деструктивного і дестабілізуючого впливу на свідомість громадян, а через їхню свідомість змінить ставлення до самої держави.

Події на півдні та сході України показали важливість та актуальність питань інформаційно-психологічного впливу на сучасному етапі розвитку суспільства. Тому, для захисту інформаційного простору та національної безпеки України необхідним є:

- зміна інформаційної політики з доповненням законодавчої та нормативно-правової бази, яка відповідала б нормам міжнародного права;
- здійснення захисту національної інформаційної сфери;
- просування української інформації на територію агресора, використовуючи при цьому сучасні технології;
- зменшення впливу приватних структур на ЗМІ;
- формування та захист сприятливого образу України за допомогою сучасних технологій;
- здійснення політики для збереження єдиної української політичної нації, на зближення політичних поглядів населення Сходу та Заходу України;
- здійснення обмеження російської інформації, яка впливає на населення півдня та сходу України

ЛІТЕРАТУРА:

<https://uk.wikipedia.org/> — «Вікіпедія».

МОВНИЙ ЖАРГОН. РУХ МОВИ У ЧАСІ ТА ПРОСТОРИ

Мельник Л.А., Кущик О.О., студенти

Науковий керівник: Шумлянська Н.Б.

(ВСП ЛК "Інфокомунікації" НУ "Львівська Політехніка")

Кожна сучасна держава в процесі свого становлення й розвитку так чи інакше стикалася з мовним питанням. І, як правило, рано чи пізно надавала перевагу єдиній державній, інакше кажучи офіційній, мові. Ця необхідність випливає із самої природи держави, з її суті й призначення. Адже держава створює єдине суспільство, злагоджений діючий організм, здатний цілеспрямовано сконцентрувати свої фізичні й духовні ресурси і, отже, саморозвиватися, самореалізовуватися.

Найважливішу роль у консолідації суспільства відіграє мова.. І в сучасному світі, як стверджують соціологи, «спільна мова об'єднує людей», «спільна мова організовує досвід людей», «спільна мова також підтримує згуртованість суспільства». Мова — найвагоміше надбання кожної окремої людини і найбільша суспільна цінність. Мова — явище водночас індивідуальне й соціальне: вона обслуговує і кожну окрему людину, й усе суспільство.

Спільна для всього суспільства мова дає змогу сконцентрувати весь його інтелектуальний потенціал і, таким чином, у процесі історичного розвитку переростає в могутню рушійну силу суспільного прогресу. Але з плином часу з однієї мови утворюються сленги, або жаргони, специфічні для кожного регіону країни, роду занять, тощо.

Сленг - молодіжний жаргон - настільки поширене явище, що словосполучення "сучасний жаргон" асоціюється у мовців саме з ним. Ми є свідками нової хвилі активізації сленгу (після трьох попередніх у ХХ ст.: у 20-і рр., 50-і рр., 79-80 рр.), що цілком відповідає природі функціонування цього маргінального в архісистемі мови явища.

Сленг доволі поширене явище, він є засобом спілкування у найрізноманітніших прошарках населення і сягає своїм корінням у сиву давнину. Адже і століття тому різні соціальні групи мали свій стиль мовлення, притаманний саме цій групі. Крім того, розповсюдженим видом сленгу є сленг професійний, що побутує у мовленні людей певного фаху чи роду заняття. У XVIII-XIX ст. на Полтавщині, де кобзарювання було досить поширеним явищем, сліпі бандуристи мали свій власний сленг, який називався «лесбійською мовою» і був незрозумілий навколишнім, але при уважнішому розгляді бачимо, що його легко було вивчити, оскільки він ґрунтувався на певних закономірностях перекручування слів, хоча були й окремі сленгові новоутворення. Деякі номінації лесбійської мови фігурують у сучасному молодіжному сленгу, зазнавши певних деформацій. Наприклад, поширене у молодіжному мовленні слово *лахати* (сміятися) пішло саме від мандрівників-лірників, навіть не змінивши значення: «дерти лаха» – сміятися. Слово *кльово* має таке саме коріння, і вимовлялось воно спершу «клево». Головний персонаж оповідання Г. Хоткевича «Сліпець» належить саме до даної соціальної групи й ось цитата: «Оце, – думаю, – клево» (у значенні «добре»).

Сленг кожної історичної епохи відображав риси часу. Сленг 60-х був наслідком підвищеного інтересу до наркотиків, популярної музики, постійної еufорії. Сленг 70-х містив велику кількість епітетів, що стосувалися невдач: «wally», «nurd» тощо. У сленгу 80-х переважали слова, що стосувалися грошей та роботи.

З погляду лінгвіста, сленг – це стиль мови, що посідає місце, антитетичне занадто формальній, офіційній мові. Сленг перебуває в самому кінці можливих засобів мовного спілкування і включає різні форми мови, за допомогою яких люди можуть ототожнювати себе з певними соціальними угрупованнями, починаючи з дітей, молодих бізнесменів і хакерів і закінчуючи злочинцями, алкоголіками та наркоманами.

Класифікувати сленг можна за різними ознаками. Наприклад, за *стилістичними ознаками* слова сленгу (жаргону), як було зазначено вище, можна поділити на звичайні, тобто нейтральні, та згрубілі (нецензурна лексика). Однак, важливим чинником у творенні сленгових лексем є спорідненість інтересів осіб, які формують різновид цього ненормативного утворення.

Так свої сленгові новотвори мають люди, які ***цікавляться автомобілями***.

Найпоширенішими лексемами цієї групи є назви різноманітних автомобільних деталей та іншого обладнання: *бублик, баранка* (кермо), *тачка* (автомобіль), *резина, скати* (шини) тощо;

– у середовищі підлітків, які захоплюються музикою, часто вживають такі слова: *вертушка* (CD-програвач), *саундтрек* (мелодія, що супроводжує відеофільм), *сингл* (CD з меншою, ніж на альбомі, кількістю пісень), *солянка* (збірний концерт).

Власний сленг мають книголюби, газетярі, спортсмени та ин. До того ж у кожній з названих груп можна виділити підгрупи. Наприклад, спортивний сленг поділяється на сленг футболістів, хокеїстів, плавців та ин.

Отож можна зробити висновок, що практично кожна група людей, яких об'єднують спільні інтереси, має свій особливий тип мовлення, який реалізується у сленгових новоутвореннях і є притаманним лише цій групі. Це свідчить про те, що молодіжний сленг не є цілісною системою і включає в себе загальномолодіжний жаргон, що характеризує мову певного покоління, і спеціальні молодіжні жаргони.

Останнім часом поширеним є залучення сленгових номінацій до мовлення теле- та радіопередач, газет, журналів тощо. Це пояснюється тим, що автори намагаються наблизити їх до кола слухачів (читачів), надати відтінку молодіжної розкутості. Це підтверджує наявність величезного впливу сленгу як вияву молодіжної культури на людей різного віку.

Багато лексем молодіжного сленгу семантично дублюють поширені в інтержаргоні одиниці без будь-яких трансформацій: *шари*, *моргала*, *баньки* (очі); *лимон* (мільйон грошових одиниць); *стріляти* (просити); *поїхати* (збожеволіти); *бичок*, *чинарик* (недопалок); *кабак* (ресторан); *хахаль* (кавалер, наречений); *кішка* (жінка легкої поведінки); *миша* (кишеньковий злодій); *криса* (той, хто краде у своїх); *малахольний* (ненормальний); *чорнило* (червоний портвейн); *біоміцин* (вино «Біле міцне»); *шнобель*, *нюхало* (ніс); *замокрушити* (вбити), *зося* і *дося* (відповідні марки вин «Золота осінь» та «Дари осені»).

Походження деяких слів молодіжного сленгу зрозуміти досить легко. Так, наприклад, не становить труднощів пояснення таких слів як *зубр* (людина, яка присвячує забагато часу навчанню), це слово, вочевидь, пішло від дієслова *зубрити* (вчити напам'ять); подібна ситуація в словах *парохід* (той, хто відвідує пари) та *парогуль* (той, хто пропускає заняття) що складаються з двох основ *пара* та *ходити* (в першому випадку) і *гуляти* (в другому); *гуртак* (гуртожиток) та інші. Цікавим є походження слова *кентавр* – підлабузник. Подібні слова є досить поширеними і завойовують позиції, через те, що мають яскраво виражене іронічне забарвлення, а це притягує молодь, адже володіти добрим почуттям гумору – це «модно», «класно» і «хіпово». Власне, почуття гумору допомагає підліткові виділитися з загалу та підкреслити свою особистість.

Молодіжна комп'ютерна лексика містить багато слів англійської мови, часто перероблених або навмисно перекручених. Отож слово *шутер* (гра-стрілялка) бере початок від англійського *shoot* – стріляти; лексема *квакати* (грати в комп'ютерну гру *Quake*) пішла від назви гри; англійське дієслово *crack* (розколювати) стає дієсловом *крекнути*, а *hack* (розбивати) – *хакнути*. Під впливом народної етимології програми для зламування отримали жартівливу назву *крякали*.

Нових значень в цьому жаргоні набули багато українських дієслів, наприклад, *зависнути* (припинити відповідати на команди); *перекачати*, *злити* (переписати інформацію).

Велику популярність у комп'ютерному жаргоні мають усічені слова. Це зумовлено прагненням користувачів укластися з повідомленням у менший відрізок часу, а також залишитися незрозумілим для непосвячених. З цією метою утворилися слова: *комп* (замість комп'ютер), *проги* (програми), *вінди* (програма Windows). Тут використовуються ті самі суфікси для утворення нових слів, що відображають ставлення мовця до того, що вони позначають: *відюха* (суфікс -ух(а) залежно від ситуації надає експресію згрублості, зневаги або іронії).

Український комп'ютерний сленг через свою молодість ще не сформувався, тому більшість слів у ньому має багато варіантів вимови та написання: *дурдос*, *дирдос* – операційна система DR-DOS; *вегеа*, *вежеа*, *вагон* – відеоадаптер VGA; *глючити*, *глюкати* – працювати з помилками. Зазвичай вимова слова відповідає або англійському прочитанню, або його українській транслітерації.

Отже, розглянувши деякі особливості комп'ютерного сленгу, можна прийти до висновку, що на даний момент йде активне створення і використання комп'ютерної сленгової лексики. Має також місце проникнення комп'ютерних термінів у загальноживану лексику, причому останнім часом спостерігається посилення цього процесу.

ЛІТЕРАТУРА:

- 1 Береговская Э. М. Молодежный сленг: формирование и функционирование // Вопросы языкознания. - М., 1996, № 3, с. 37.
- 2 Про український правопис і проблеми мови: Зб. наук. праць. — Львів: Літопис, 1997.
- 3 Радевич-Винницький Я. Україна: від мови до нації. — Дрогобич: Відродження, 1997.

БІЛІНГВІЗМ ЯК ЗАГРОЗА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Шелюх С. Ю., студентка

Львівський поліграфічний коледж

Української академії друкарства, м. Львів

Термін білінгвізм має латинське походження бі «два» і lingua «мова». У синонімічному значенні вживається український термін двомовність. Вчення про білінгвізм перебуває в стадії становлення. Соціолінгвістичні дослідження двомовності проводяться в різних країнах, учені вивчають типи, ознаки й закономірності його розвитку.

Найвідомішими дослідниками цієї проблеми є: американський мовознавець Уріель Вайнарайх, дослідниця українсько-російської двомовності Т. Бурда, українські вчені: Ю. Жлуктенко, С. Семчинський, російський соціолінгвіст Швейцер

Так, Уріель Вайнарайх у своїй праці «Мовні контакти» (1953 р.) дає одне із загальновідомих визначень білінгвізму. Швейцер вважає що білінгвізм – це дві мови, які обслуговують один мовний колектив і перебувають у відношеннях функціональної доповнюваності одна до одної, що, на нашу думку, відображає соціолінгвістичний характер відношень між російською мовою й іншими мовами колишнього СРСР. Більшість українських учених, що досліджували білінгвізм, зокрема: Ю. Жлуктенко, С. Семчинський, вважають, що в переважній більшості двомовних ситуацій обидві мови, якими володіє білінгв, посідають у його свідомості неоднакове становище. У зв'язку з цим С. Семчинський пропонує доволі розлогу класифікацію білінгвізму, яка свідчить про функціональність і динамічність цього явища.

Наше завдання – з'ясувати, яку роль відіграє білінгвізм у розвитку і функціонуванні сучасної української мови, зокрема чи впливає він на державний статус нашої мови.

В останні два десятиліття дослідники мовної ситуації України (Ярослав Радевич-Винницький, О. Тараненко) український білінгвізм називають диглоссям. Цим терміном позначають одночасне існування в суспільстві двох мов або двох форм однієї мови, що вживаються в різних функціональних сферах. На відміну від білінгвізму, диглосія передбачає обов'язкову свідому оцінку з боку мовців своїх мов за шкалою («високе-низьке», «урочисте-буденне», «літературне-розмовне»).

У зв'язку з тим наші дослідники, даючи таку характеристику білінгвізму в Україні, мають на увазі диглосну українсько-російську двомовність у тому її стані, який сформувався за радянської доби.

Зауважимо, що зазначений стан не був зумовлений якостями самих мов – його спричинило панівне становище російської мови в СРСР. У цьому контексті виникає запитання: на скільки білінгвізм чи двомовність є стійким явищем і чи не призведе воно до поглинання однієї мови іншою, зокрема чи існує небезпека для української мови як державної. З цього приводу наведемо міркування відомого французького лінгвіста Андре Мартіне, який стверджує, що мова перемагає своїх суперників не в силу якихось своїх внутрішніх якостей, а тому, що її носії є войовничіші, фанатичніші, заповзятіші.

Ще один український дослідник В. Гак у праці «Мова і кордони» описує опозиційні моделі відносин мов, у якій домінуючу називають мажоритарною, а підлеглу міноритарною мовою і відповідно до цієї моделі особливість і парадоксальність української ситуації полягала в тому, що до стану міноритарної була зведена мова численно більшого корінного етносу, тобто українців, проте в радянській імперії українці на своїй власній території були зведені до стану масового етносу, тобто стали більшістю, підпорядкованою домінантній меншості

Таким чином, двомовність українців як масового етносу є наслідком тривалого процесу мовно-культурної асиміляції тимчасово необхідним містком, по якому людність рухалась від української до російської одномовності.

Здобуття державної незалежності спинило рух на середині між супротивними берегами, й у цій непевній і хисткій позиції ми лишаємось досі, тоді як завдання збереження й зміцнення державної самостійності потребує рішучої зміни вектору двомовного розвитку. Немає сумніву в тому, що подальший інерційний рух до російської одномовності приведе країну до реінтеграції з Росією, як це вже трапилось з Білоруссю.

Незаперечним є факт, що державний статус української мови, затверджений статтею 10 Конституції України і Законом про мову від 16 липня 2019 року сприяє підвищенню її престижу. Так соціолінгвістичне опитування свідчить про зростання престижу української мови, адже 73% респондентів ствердили, що українська мова є одним із символів державності України, але, як бачимо, близько 25% становлять ті, хто не погодився з таким твердженням (9,5%) або ж обрав варіант відповіді «і так і ні» (16%). Таким чином, розуміємо що відсоток тих, хто підтримує білінгвізм і не готовий послуговуватись однією уніфікованою мовою, ще доволі високий.

Яка ж причина того, що проблема державності української мови досі є актуальною? Очевидно, однією з найважливіших є брак реальних державних заходів, спрямованих на впровадження механізмів контролю за виконанням мовного законодавства, збереження панівних позицій російської мови в ЗМІ і масовій культурі, популяризації російської мови через кіно і телепродукцію заблокували процес зміни міжмовних відносин, зберігши їхній дискримінаційний щодо державної мови характер.

На мою думку, виправити ситуацію можна, вживаючи серйозні заходи, почати які варто із запровадження обов'язкового іспиту з української мови для державних службовців – це на державному рівні, а не на особистісному, йдучи за Іваном Огієнком – вивчення і дотримання мовних обов'язків громадян.

Отже, білінгвізм як соціолінгвістичне явище в індивідуальному прояві дає людині широкі можливості у пізнанні світу та самореалізації, але масовий білінгвізм або груповий загрожує небезпекою зникнення рідної мови й

перетворення білінгвів на одномовців, що втрачають національну свідомість, що в результаті призведе в масовому контексті до поглинання однієї мови іншою, а отже і до втрати статусу державної.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Загнітко А. П., Домрачева І. Р. , Основи мовленнєвої діяльності, : навч. посіб. для студентів. — Д. Український культурологічний центр, 2001.
2. Кошуба М. Проблема двомовності у трактуванні О. Потебні// Науковий вісник. – Вип. 2.–2008.
3. Думки О. О. Потебні про українську народність, 1913.
4. Русанівський, В. Історія української літературної мови. – Київ, 2002.